

Ruimte voor graven in Drenthe

Gerjan Kamphuis
Januari 2010

Ruimte voor graven in Drenthe

Gerjan Kamphuis

s1550403

Masterthesis Economische Geografie

Rijksuniversiteit Groningen

Begeleider: drs. P.J.M. van Steen

Januari 2010

Voorwoord

Met deze thesis sluit ik de Master Economische Geografie en mijn gehele studententijd aan de Rijksuniversiteit Groningen af. Ongeveer 4,5 jaar geleden begon ik in Groningen met het Bachelorprogramma Sociale Geografie & Planologie, dat ik na vier jaar afgerond heb met het behalen van mijn Bachelordiploma, om vervolgens verder te gaan met de Master Economische Geografie.

Mijn thesis gaat in op de beschikbare en benodigde ruimte voor graven op gemeentelijke begraafplaatsen in Drenthe. Allereerst wil ik diegenen bedanken die deelgenomen hebben aan dit onderzoek, zowel voor de tijd en moeite die zij geïnvesteerd hebben aan deelname, evenals de gastvrijheid die geboden is. Daarnaast wil ik mijn begeleider, Paul van Steen bedanken voor de fijne samenwerking en de geboden hulp bij het schrijven van deze thesis.

Ook wil ik mijn ouders, broers en vrienden bedanken voor de nodige afleiding tijdens mijn onderzoek en voor alle steun en stimulans tijdens de gehele studie.

De laatste aanpassing aan deze scriptie is op 25 januari 2010 uitgevoerd. Ik wens u veel leesplezier.

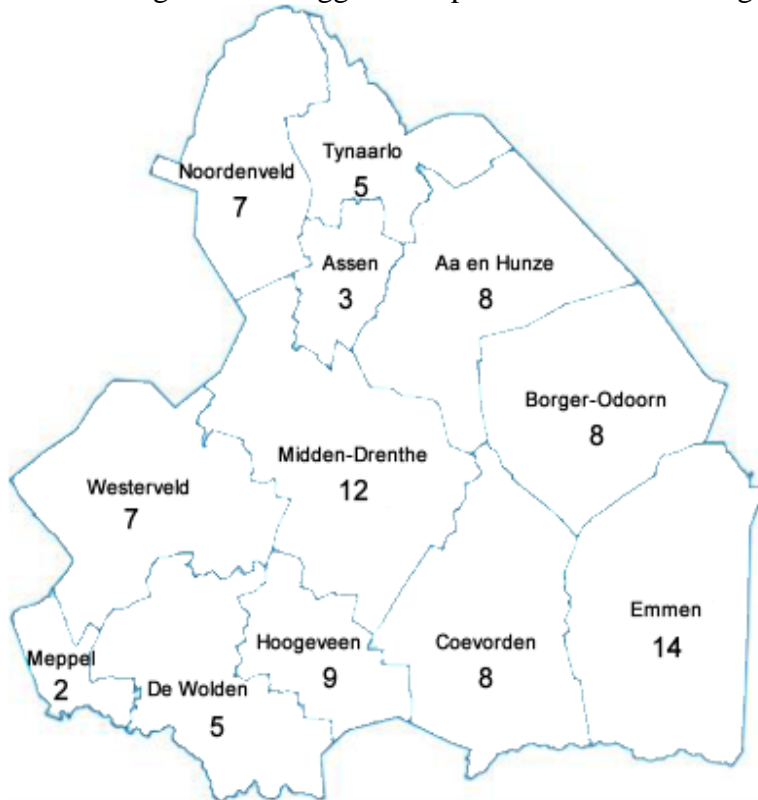
Gerjan Kamphuis,
Groningen, januari 2010

Samenvatting

Gemeentelijke begraafplaatsen in Drenthe

Er zijn in Nederland twee typen begraafplaatsen, gemeentelijke (algemene) en bijzondere begraafplaatsen. De gemeentelijke begraafplaatsen zijn in eigendom en beheer van een burgerlijke gemeente. In Nederland zijn er ongeveer 1800 gemeentelijke begraafplaatsen, die 75 tot 80% van alle graven bezitten (Van Dijk & Mennen, 2002).

De provincie Drenthe telt in totaal 88 algemene begraafplaatsen, waarvan er 85 (nog) actief gebruikt worden. Op figuur 1 is te zien hoeveel algemene begraafplaatsen elke gemeente bezit en waar de gemeenten liggen ten opzichte van de andere gemeenten.

Figuur 1: Provincie Drenthe met haar 12 gemeenten en het aantal algemene begraafplaatsen. (Bron: <http://www.provincie.drenthe.nl/> met eigen invulling)

Huidige en toekomstige capaciteit

Bij de capaciteitsbepaling wordt een onderscheid gemaakt tussen de beschikbare capaciteit en de totale capaciteit van de begraafplaatsen. De beschikbare capaciteit is het aantal lege graven dat beschikbaar is voor direct gebruik. Dit zijn de graven waar nog geen grafrecht op is verleend. Op basis van de beschikbare capaciteit kan worden bepaald tot wanneer er, zonder aanvullende maatregelen, op de begraafplaats kan worden begraven.

De totale capaciteit is het totaal aantal graven van de begraafplaatsen, zowel leeg als in gebruik. Dit is een interessant gegeven wanneer er binnen de gemeente een beleid wordt toegepast waarbij graven na verloop van tijd weer opnieuw worden uitgegeven. Is hier sprake van dan kan worden bepaald of de totale capaciteit voldoende is bij begraven in een begraafcyclus waarbij geruimde graven weer opnieuw in gebruik worden genomen.

In tabel 1 wordt per gemeente kort weergegeven wanneer de begraafcapaciteit zonder en met verdere maatregelen op de gemeentelijke begraafplaatsen verbruikt is.

Gemeente	Behoefte *	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Aa en Hunze	3.884	1.261	7.5 m ²	min. 2049	min. 2049
Assen	6.150	1.000	9,6 m ²	2022	min. 2035
Borger-Odoorn	niet bekend	niet bekend	niet bekend	2016	niet bekend
Coevorden	4.520	1.300	niet bekend	2020	niet bekend
De Wolden	5.657	niet bekend	7 m ²	2017	niet bekend
Emmen	16.000	2.912	7.5 m ²	2025	tot ver na 2049
Hoogeveen	11.396	2.649	8.1 m ²	2023	min. 2046
Meppel					
- Meppel	4.479	414	6.1 m ²	2009	2044
- Nijeveen	240	300	niet bekend	min. 2044	min. 2044
Midden-Drenthe	5.500	niet bekend	niet bekend	2022	2034
Noordenveld	niet bekend	niet bekend	niet bekend	min. 2049	min. 2049
Tynaarlo	8.098	582	12.5 m ²	2008	2045
Westerveld	niet bekend	1.756	niet bekend	2034	2048

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 1: Maximale begraafcapaciteit zonder en met maatregelen Drentse gemeenten.

Begraafplaatsenbeleid Drentse gemeenten

De Drentse gemeenten geven in hun beleid allerlei mogelijke maatregelen om de capaciteit te vergroten. De meest voorkomende maatregelen zijn het ruimen van graven, inbreiden en uitbreiden.

Het ruimen van oude graven waar geen belangstelling meer voor aanwezig is lijkt de meest voor de hand liggende keuze om in de toekomst te kunnen blijven begraven. Het ruimen van graven bestaat uit 2 fasen. De eerste fase is het vooronderzoek dat gedaan moet worden alvorens tot een daadwerkelijke ruiming van graven kan worden overgegaan. tweede fase is het daadwerkelijk ruimen van graven.

Bij inbreiding worden binnen de bestaande begraafplaatsinrichting meer graven toegevoegd, dit gaat wel ten koste van de ruimtelijke kwaliteit. Inbreiding wordt in bijna alle gevallen als een noodmaatregel gezien maar wordt soms ter overbrugging gebruikt. De begraafcapaciteit wordt als het ware 'gerekt' tot een geschikte oplossing is gevonden.

Bij uitbreiding koopt de gemeente als het ware een geheel nieuw stuk grond wat begraafklaar gemaakt moet worden. Uitbreiden is een dure oplossing voor het capaciteitsprobleem.

Tweelaags begraven en schudden zijn twee andere mogelijke oplossingen. Bij tweelaags begraven worden er twee of meer lijken boven elkaar begraven. Bij het schudden van graven worden oude graven opnieuw gebruikt door bij het begraven van een overledene begraafresten onder in het graf te herbegraven.

De meeste gemeenten geven de voorkeur aan het ruimen van graven, omdat dit financieel het voordeligst is en toch veel ruimte oplevert. Pas als ruimen niets meer uithaalt pas dan zullen de gemeenten verder kijken of er eventueel inbreiding plaats moet vinden. De optie om de begraafplaats uit te breiden is voor de meeste gemeenten een allerlaatste redmiddel.

Kritische reflectie op het gemeentelijk beleid

Het gemeentelijk begraafplaatsenbeleid is kritisch onder de loep genomen aan de hand van een aantal criteria. De meeste gemeenten hebben het landelijk gemiddelde sterftcijfer van het CBS als uitgangspunt genomen voor de behoefteprognose. Alleen de gemeente Assen,

Borger-Odoorn en Emmen hebben gerekend met het regionaal sterftcijfer. Volgens de regionale prognosecijfers zullen er de komende jaren meer mensen komen te overlijden in de Drentse gemeenten dan wanneer men uitgaat van het landelijk gemiddelde sterftcijfer. Het tweede punt van kritiek is de verhouding tussen begraven en cremieren. Aan de hand van drie scenario's is gekeken naar de verhouding tussen begraven en cremieren. Scenario I betreft de verhouding tussen begraven en cremieren zoals de gemeente deze in haar beleid heeft opgenomen. Scenario II gaat uit van de landelijke verhouding tussen begraven en cremieren, volgens Jonkman & Van der Veen (2008) ligt deze op 50/50. Scenario III werkt met een zelf berekende verhouding tussen begraven en cremieren. Aan de hand van rouwadvertenties is er een Drents gemiddelde berekend, welke op een 40:60 verhouding tussen begraven en cremieren komt.

Het derde punt waar kritisch naar gekeken is, is de verhouding tussen het aantal nieuwe graven en het aantal bijzettingen. Op de begraafplaatsen waar twee-diep wordt begraven is de verhouding tussen het aantal nieuwe graven en het aantal bijzettingen van belang. De verhouding die de gemeenten gebruikt hebben is afgezet tegen een eigen berekende verhouding. Om tot een eigen verhouding te komen is zowel de Oude begraafplaats als ook de Nieuwe begraafplaats in Hogeveen bezocht om vervolgens het aantal nieuwe graven en bijzettingen in 2008 met de hand te turf. Zodoende zijn er in 2008 op de Oude en Nieuwe begraafplaats in Hogeveen 93 (56,7%) nieuwe graven en 71 (43,3%) bijzettingen uitgegeven. De verhouding tussen nieuwe graven en bijzettingen is dus ongeveer 60:40. Deze verhouding wordt als gemiddeld genomen voor alle Drentse gemeenten waar twee-diep begraven wordt, dit zijn de gemeente Assen, Emmen, Meppel en dus Hogeveen.

Van alle gemeenten waar de toekomstige capaciteit van bekend is, blijkt uit dit onderzoek dat de meeste gemeenten te hoog zitten met het aantal te begraven mensen. De meeste gemeenten zullen dus minder graven nodig zijn de komende 30 jaar dan men berekend heeft. In de meeste gevallen komt dit omdat de gemeenten in hun berekeningen vaak de toename van het aantal crematies onderschat hebben.

Grafkosten in Drenthe

Er zijn verschillen in grafkosten die de Drentse gemeenten rekenen. Voor een begrafenis betaalt men in de gemeente De Wolden bij een tweepersoons eigen graf het meest, namelijk €1.867,00. De gemeente Westerveld vraagt slechts €300,00 per persoon voor een begrafenis, zowel voor een één- als tweepersoons graf. De kosten voor het grafrecht zijn het hoogst in de gemeente Meppel, maar het betreft hier dan ook een periode van 50 jaar. Per jaar betaalt men in de gemeente Meppel €107,72. De gemeente Aa en Hunze en Midden-Drenthe vragen gemiddeld per jaar nog meer, in deze gemeenten vraagt men respectievelijk €147,33 en €139,04 per jaar.

Er bestaat geen verband tussen de beschikbare ruimte voor graven en de hoogte van de grafkosten. Uitzonderingen hierop zijn de gemeente Noordenveld en Westerveld. De gemeente Noordenveld vraagt per persoon per jaar minder dan €100,00 voor een tweepersoonsgraf en heeft nog ruim voldoende capaciteit op de gemeentelijke begraafplaatsen om de komende 40 jaar te kunnen blijven begraven. De gemeente Westerveld vraagt iets meer dan €100,00 per persoon per jaar voor eenzelfde graf en heeft voor ongeveer 25 jaar voldoende capaciteit om te kunnen blijven begraven. Bij de overige twaalf gemeenten is er geen verband tussen de hoeveelheid ruimte die de gemeente nog beschikbaar heeft en de hoogte van de grafkosten die de gemeente rekent.

Begraafgedrag inwoners van Alteveer

Door middel van enquêtes/interviews, die onder 60 willekeurig gekozen inwoners van Alteveer gehouden zijn, is het begraafgedrag van de inwoners bepaald. Uit de enquêtes/interviews blijkt dat 75% van de inwoners van Alteveer voor begraven zal kiezen en slechts 15% zich zal laten cremieren wanneer men komt te overlijden. De overige 10% twijfelt nog wat er met hen moet gebeuren na hun dood. Als belangrijkste reden om voor begraven te kiezen noemen de inwoners van Alteveer het geloof of de godsdienst. De overige inwoners gaven veelal het gevoel als belangrijkste reden om voor begraven te kiezen.

De inwoners van Alteveer willen bijna allemaal begraven worden in de gemeente De Wolden, op de begraafplaats Zuidwolde. De inwoners gaven aan dat zowel een stijging als een daling van de grafkosten niet of nauwelijks invloed heeft op de keuze van de 'begraafgemeente'.

Het overgrote deel van de inwoners van Alteveer zal niet voor crematie kiezen wanneer de kosten van crematie de komende jaren fors zullen dalen ten opzichte van de grafkosten. De meeste mensen gaven aan per definitie niet gecremeerd te willen worden, ongeacht de hoogte van de kosten of het kostenvoordeel.

Inhoudsopgave

Titelblad	I
Voorwoord	II
Samenvatting	III
Inhoudopgave	VII
1 Inleiding	1
1.1 Introductie	1
1.2 Probleemstelling	1
1.3 Doelstelling	2
1.4 Vraagstelling	2
1.5 Methoden en technieken	2
1.6 Leeswijzer	3
2 Theoretisch raamwerk	4
2.1 Typen begraafplaatsen en graven	4
2.2 Verhouding begraven-cremeren en grafdruk	6
2.3 Grafkosten	9
2.4 Bevolkingsontwikkeling	11
2.5 De Wet op de lijkbezorging	13
2.5.1 Hoofdstuk 3: Begraving	14
2.5.2 Hoofdstuk 4: Verbranding	14
3 Algemene begraafplaatsen: ligging, capaciteit en gemeentelijk beleid	15
3.1 Actieve algemene begraafplaatsen in Drenthe	17
3.2 Aa en Hunze	18
3.2.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	19
3.2.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	19
3.3 Assen	21
3.3.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	22
3.3.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	22
3.4 Borger-Odoorn	24
3.4.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	25
3.4.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	26
3.5 Coevorden	29
3.5.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	30
3.5.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	30
3.6 De Wolden	31
3.6.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	32
3.6.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	32
3.7 Emmen	34
3.7.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	35
3.7.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	36
3.8 Hoogeveen	40
3.8.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	41
3.8.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	43
3.9 Meppel	45
3.9.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	46

3.9.2	Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	46
3.10	Midden-Drenthe	48
3.10.1	Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	49
3.10.2	Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	51
3.11	Noordenveld	53
3.11.1	Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	54
3.11.2	Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	54
3.12	Tynaarlo	55
3.12.1	Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	56
3.12.2	Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	59
3.13	Westerveld	61
3.13.1	Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen	62
3.13.2	Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen	64
3.14	Samenvatting	67
4	Kritische reflectie op het beleid van de Drentse gemeenten	68
4.1	Aa en Hunze	70
4.2	Assen	71
4.3	Borger-Odoorn	72
4.4	Coevorden	73
4.5	De Wolden	74
4.6	Emmen	75
4.7	Hoogeveen	76
4.8	Meppel	78
4.9	Midden-Drenthe	79
4.10	Noordenveld	80
4.11	Tynaarlo	81
4.12	Westerveld	82
4.13	Samenvatting	83
5	Grafkosten en benodigde toekomstige ruimte	84
5.1	Grafkosten per gemeente	84
5.2	Verband tussen de beschikbare ruimte en de hoogte van de grafkosten	87
6	Begraafvoorkeur inwoners van Alteveer	90
6.1	Begraven versus cremieren	90
6.2	Voorkeur ‘begraafgemeente’	92
6.3	Wijzigende grafkosten	93
7	Conclusies en aanbevelingen	96
7.1	Conclusies	96
7.2	Aanbevelingen	98
8	Literatuurlijst	100
8.1	Internetbronnen	102
9	Bijlagen	103

1. Inleiding

1.1 Introductie

Deze Masterthesis gaat over de beschikbare en benodigde ruimte voor graven op gemeentelijke begraafplaatsen in de provincie Drenthe. Aangezien er in ons land de komende jaren een toename van het aantal sterfgevallen verwacht wordt, zal er waarschijnlijk ook meer vraag komen naar graven op gemeentelijke begraafplaatsen. Veel begraafplaatsen zijn nagenoeg vol en kunnen deze toename van sterfgevallen waarschijnlijk niet aan zonder maatregelen te treffen. Hoe zal de vraag naar graven zich de komende jaren gaan ontwikkelen en hoe gaan gemeenten om met deze stijgende vraag naar graven? Moeten er de komende jaren veel oude graven geruimd worden, moet er tweelaags begraven worden of moeten de gemeentelijke begraafplaatsen worden uitgebreid?

Het dreigende capaciteitsprobleem is niet de enige aanleiding voor dit onderzoek. Ook het feit dat steeds meer mensen zich willen laten cremen in plaats van begraven is een opvallende ontwikkeling die verdere aandacht verdient. Zal er wel een capaciteitsprobleem op de gemeentelijke begraafplaatsen ontstaan wanneer er procentueel minder mensen begraven hoeven te worden?

Een andere aanleiding is de verschillende grafkosten die gemeenten rekenen voor een graf op een gemeentelijk begraafplaats. Landelijk gezien zijn er behoorlijke verschillen in grafkosten, maar hoe zit dat binnen een provincie als Drenthe? En is er een verband tussen de hoeveelheid beschikbare ruimte en de hoogte van de grafkosten die de gemeente rekent of zijn deze tarieven uit de lucht gegrepen?

In deze thesis is onderzocht hoeveel ruimte de gemeenten in de provincie Drenthe momenteel voor graven beschikbaar hebben en hoeveel ze in de toekomst nodig denken te zijn. Verder is onderzocht hoe de Drentse gemeenten ervoor kunnen zorgen dat ze de komende 30 jaar voldoende begraafcapaciteit hebben. Zo is bijvoorbeeld gekeken naar de wijze waarop de gemeenten hun beleid tot stand brengen. De ene gemeente rekent met landelijke sterftcijfers, terwijl een andere gemeente met regionale cijfers werkt. Verder is gekeken naar de verhouding tussen begraven en cremen en tussen nieuwe graven en bijzettingen, om zo te kunnen bepalen hoeveel graven er daadwerkelijk nodig zullen zijn en hoeveel er daarvan als nieuw graf uitgegeven dienen te worden. Daarnaast is er gekeken naar de verschillen in grafkosten die de Drentse gemeenten rekenen. Is er een duidelijk verschil aan te tonen en is er dan ook een verband tussen de beschikbare ruimte en de hoogte van de grafkosten? Als laatste is een steekproef in Alteveer genomen, om het begraafgedrag van deze inwoners te analyseren. Hoe ligt bijvoorbeeld de verhoudingen tussen begraven en cremen en zijn de mensen beïnvloedbaar voor prijsveranderingen?

1.2 Probleemstelling

Als gevolg van de zogenaamde ‘baby-boom’ aan het eind van de Tweede Wereldoorlog zal het aantal sterfgevallen de komende jaren enorm toe gaan nemen met wel 65% (CBS, 2005). Hoogstwaarschijnlijk zal er de komende jaren bij een gelijkblijvende verhouding tussen begraven en cremen meer ruimte voor graven nodig zijn. Hoe gaan de gemeenten in de provincie Drenthe om met de toenemende vraag naar ruimte voor graven?

1.3 Doelstelling

Het belangrijkste doel van dit onderzoek is het in kaart brengen van de mogelijke vraag naar en het aanbod van begraafplaatsen in Drenthe en in hoeverre deze vraag beïnvloed wordt of kan worden door bijvoorbeeld de hoogte van de grafkosten aan te passen of crematie te bevorderen.

1.4 Vraagstelling

1. a) Hoeveel actieve begraafplaatsen heeft Drenthe en waar liggen ze?
b) Wat is de capaciteit van deze begraafplaatsen nu en in de nabije toekomst?
c) Wat is het beleid van de Drentse gemeenten ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen?
2. Hoe komen de Drentse gemeenten tot hun beleid en met welke data wordt er gerekend?
3. a) Wat zijn de grafkosten in de Drentse gemeenten?
b) Is er een verband tussen de beschikbare ruimte en de hoogte van de grafkosten?
4. Zijn de inwoners van Alteveer omwille van veranderingen in grafkosten bereid om in een andere gemeente begraven te worden?

1.5 Methodes en technieken

Om antwoord op vraag 1 te krijgen heb ik contact opgenomen met de twaalf Drentse gemeenten. Per gemeente heb ik aan de hand van nota's en andere beleidsdocumenten de huidige en toekomstige capaciteit bepaald.

Daarnaast heb ik het gevoerde beleid van de desbetreffende gemeenten onder de loep genomen om zo vraag 2 te kunnen beantwoorden. Eerst heb ik per gemeente gekeken hoe er is omgegaan met veranderende bevolkingcijfers en bevolkingprognoses. Ik heb de landelijke bevolkingprognoses vergeleken met de regionale bevolkingprognoses om te kijken welke prognose het dichtst bij de werkelijkheid kwam. Verder heb ik de verhouding tussen begraven en cremeren nader bekeken. Aan de hand van drie scenario's heb ik de vraag naar graven bepaald. Scenario I betrof de verhouding tussen begraven en cremeren zoals de gemeente deze in haar beleid heeft opgenomen. Scenario II ging uit van de landelijke verhouding tussen begraven en cremeren, volgens Jonkman & Van der Veen (2008) ligt deze op 50/50. Scenario III werkte met een zelf berekende verhouding tussen begraven en cremeren. Via de websites www.online-familieberichten.nl en www.menseninq.nl zijn de rouwadvertenties van de overledenen in september 2009 in de provincie Drenthe nagekeken. Aan de hand van deze rouwadvertenties is er een Drents gemiddelde berekend. Er waren 167 rouwadvertenties waarbij bekend was of de overledene begraven of gecremeerd zou worden. Van deze 167 overledenen werden er 63 begraven en 104 gecremeerd, wat neerkomt op een verhouding tussen begraven en cremeren van 38:62. Gemakshalve ging scenario III uit van een 40:60 verhouding tussen begraven en cremeren. Een derde punt waar kritisch naar gekeken is, is de verhouding tussen het aantal nieuwe graven en het aantal bijzettingen. De verhouding die de gemeenten gebruikt hebben heb ik afgezet tegen een eigen berekende verhouding. Om tot een eigen verhouding te komen is zowel de Oude begraafplaats als ook de Nieuwe begraafplaats in Hoogeveen bezocht om vervolgens het aantal nieuwe graven en bijzettingen in 2008 met de hand te turf. Zodoende zijn er in 2008 op de Oude en Nieuwe begraafplaats in Hoogeveen 93 (56,7%) nieuwe graven en 71 (43,3%) bijzettingen uitgegeven. De verhouding tussen nieuwe graven en bijzettingen is dus ongeveer 60:40. Deze verhouding is als gemiddeld genomen voor alle Drentse gemeenten waar twee-diep begraven wordt, dit zijn de gemeente Assen, Emmen, Meppel en dus Hoogeveen.

Om vraag 3 te kunnen beantwoorden heb ik via MONUTA en LOB de grafkosten van de Drentse gemeenten opgevraagd en geanalyseerd. Daarna heb ik geprobeerd een verband te vinden tussen de hoeveelheid beschikbare ruimte die gemeenten meenden te hebben en de hoogte van de grafkosten.

Om het begraafgedrag van de inwoners van Alteveer te weten te komen, heb ik enquêtes/interviews gehouden onder 60 willekeurig gekozen inwoners van Alteveer. Er is bij de mensen aangebeld en gevraagd of men tijd had om samen met mij een aantal vragen te beantwoorden.

1.6 Leeswijzer

In hoofdstuk 2 vindt u de theorie, deze theorie biedt een raamwerk voor de rest van het onderzoek. In hoofdstuk 3 wordt per gemeente aan de hand van een kaartje de ligging van de algemene begraafplaatsen getoond, daarna wordt de huidige en toekomstige capaciteit van die begraafplaatsen uiteengezet en zal het beleid van de desbetreffende gemeente ten aanzien van de capaciteit op deze algemene begraafplaatsen besproken worden.

Hoofdstuk 4 geeft een kritische reflectie op het zogenaamde ‘begraafplaatsenbeleid’ van de Drentse gemeenten. Per gemeente wordt er gekeken naar de verschillende bevolkingcijfers, de verhouding tussen begraven en cremieren en de verhouding tussen het aantal nieuwe graven en het aantal bijzettingen.

In hoofdstuk 5 zullen de grafkosten van de twaalf Drentse gemeenten geanalyseerd worden en zal worden onderzocht of er een verband is tussen de hoeveelheid beschikbare ruimte voor graven die de Drentse gemeenten hebben en de hoogte van de grafkosten die ze rekenen.

Hoofdstuk 6 bespreekt de resultaten van de enquêtes/interviews die in Alteveer gehouden zijn.

Hoofdstuk 7 bevat tenslotte de algehele conclusie en de aanbevelingen die gedaan kunnen worden naar aanleiding van dit onderzoek.

In hoofdstuk 8 vindt u de literatuurlijst en in hoofdstuk 9 de bijlage.

2. Theoretisch raamwerk

2.1 Typen begraafplaatsen en graven

Al vanaf de vroegste bewoning van Nederland laat het begraven sporen na in het landschap (Bok en Attema, 2003). Ongeveer aan het begin van onze Christelijke jaartelling werden overledenen begraven of gecremeerd in grafvelden, die buiten de nederzetting lagen. Vanaf de 8^e eeuw werd het cremen door het Christendom verboden en werden de overledenen begraven in en rondom kerken, de zogenaamde kerkhoven. Pas vanaf de 17^e eeuw, mede door de overvolle steden en vele epidemieën en ziektes, werden de kerkhoven te vol en daarom werden er veel algemene begraafplaatsen aan de rand of zelfs buiten de stad gesitueerd. Een eeuw later werden bijna alle begraafplaatsen vanwege de hygiëne buiten de bebouwde kom geplaatst. Vanaf 1928 is het voor een plaats met meer dan 1000 inwoners bij de wet verplicht tenminste één begraafplaats te hebben, die buiten de bebouwde kom moet liggen (RDMZ, 2005). Vanaf toen werd het begraven in kerkgebouwen verboden, met een uitzondering voor de Koninklijke familie.

Er zijn in Nederland twee typen begraafplaatsen, gemeentelijke (algemene) en bijzondere begraafplaatsen. De gemeentelijke begraafplaatsen zijn in eigendom en beheer van een burgerlijke gemeente. In Nederland zijn er ongeveer 1800 gemeentelijke begraafplaatsen, die 75 tot 80% van alle graven bezitten (Van Dijk & Mennen, 2002). De gemeenten mogen bij de wet geen winst maken op graven, maar hebben wel de mogelijkheid ander lokale bronnen te gebruiken om de grafkosten te subsidiëren (Van Steen en Pellenbarg, 2006a). Bijzondere begraafplaatsen zijn in eigendom van en in beheer bij een kerkgenootschap, stichting of particulieren (in de praktijk tot recent vrijwel uitsluitend familiebegraafplaatsen) (Van Steen en Pellenbarg, 2006c). Kenmerkend voor de gemeentelijke en bijzondere begraafplaatsen is dat het initiatief, afgezien van enkele uitzonderingen, uitgaat van de lokale overheid of instellingen en dat de eigenaren geen winst oogmerk hebben - maar er uiteraard wel naar streven de exploitatie zo economisch mogelijk te doen zijn.

Er zijn in Nederland ruim 2000 'actieve' begraafplaatsen en ruim 1000 meest kleinere 'passieve' begraafplaatsen, waar nauwelijks of niet meer begraven wordt (Molenaar et al., 2009). Er vinden jaarlijks circa 70.000 begravingen plaats. In totaal telt Nederland ongeveer 2 miljoen graven waarin meestal twee of drie lichamen zijn begraven. De intensiteit van het gebruik loopt sterk uiteen, van 1 begraving in vijf jaar tot 500 of zelfs 1000 begravingen per jaar op begraafplaatsen in de grote steden (Molenaar et al., 2009).

Er is een grote variatie in begraafplaatsen. Naar de vormgeving onderscheidt Wille (2004) vier, niet scherp afgebakende basistypen van traditionele begraafplaatsen. De karakteristiek van de typen is samengevat in tabel 2.1.

Kerkhof	Het grafveld van dit historische type ligt in de “hof” van de kerk en is over het algemeen omgeven door een muur of een haag. De ontsluiting is vaak intensief, althans zolang het kerkhof (nog) in gebruik is. De graven liggen in rijen in het gras. Vaak staan er bomen als afscheiding naar het landschap eromheen. Dit type is nog veel in gebruik in kleine dorpskernen, vooral in Friesland en Groningen.
Pragmatische begraafplaats	Dit is het soberste, eenvoudigste en strakst ingerichte grafveld. De graven liggen in het gras, aan weerszijden van een centraal (grind)pad; bij grotere aan weerszijden van dwarspaden (overgang naar type architectonische begraafplaatsen). Meestal bestaat dit type begraafplaats uit een lang en smal terrein, de verkaveling volgend, en is het omgeven door een haag of een sloot. Pragmatische begraafplaatsen komen veel voor op het platteland, vooral in de open veenweidegebieden.
Architectonische begraafplaats	Een architectonische begraafplaats wordt gekenmerkt door een duidelijke planmatige opbouw van de grafvakken en de paden. Er is een duidelijke, vaak rechthoekige structuur zichtbaar in de grondvorm van de begraafplaats. Over de inrichting van de velden en de plaatsing van bomen en struiken zijn duidelijke uitspraken van de architect beschikbaar. Er kan in het ontwerp sprake zijn van verschillende stijkenmerken. Dit zijn vaak de begraafplaatsen waar hagen als structurerend element de boventoon voeren, gecombineerd met lanen en singels.
Parkbegraving	In de stijl van een romantische Engelse landschapsstijl aangelegd park met slingerende paden, zichtassen, heesters en boomgroepen. Prominente plaatsen zijn gereserveerd voor monumentale, vaak beeldbepalende gedenktekens. De graven liggen langs de paden en op tussenliggende velden. De heesters en bomen zijn individueel en groepsgewijs gemengd aangeplant. Het is een romantische “nabootsing” van een natuurlijk landschap, waarin het aandeel van uitheemse soorten veelal overheerst.

Tabel 2.1: Basistypen van traditionele begraafplaatsen in Nederland (naar Wille 2004, met enige aanvulling).

Veel begraafplaatsen vertonen een min of meer intermediair of gemengd karakter. De traditionele begraafplaatsen liggen overwegend in de urbane sfeer of in de periferie daarvan. Er dient wettelijk een minimale afstand van één meter gehandhaafd te worden tussen begraafplaatsen en bebouwing (Molenaar et al., 2009).

De traditionele begraafplaatsen zijn voor ruim 99% eigendom van non-profit instellingen. De meeste zijn gemeentelijk eigendom. Circa 90% wordt beheerd door gemeenten en kerkgenootschappen; 10% wordt beheerd door stichtingen en enkele not-for-profit naturaverzekeraars en uitvaartverenigingen, waarbij de formele eigenaar geen bemoeienis heeft met de exploitatie. Het toezicht valt in de praktijk samen met het beheer en is beperkt (Molenaar et al., 2009).

Er zijn ook twee soorten graven, namelijk algemene graven en graven met een uitsluitend recht. Graven met een uitsluitend recht staan op naam van een rechthebbende, meestal een nabestaande die het uitsluitend recht heeft voor onbepaalde of bepaalde tijd personen te laten begraven in dat graf. Graven met een uitsluitend recht kunnen dus voor onbepaalde tijd worden uitgegeven, dit noemen we het eeuwigdurend grafrecht, of voor een bepaalde termijn van tenminste twintig jaar. Wanneer het gaat om graven met een uitsluitend recht spreken we meestal van eigen graven, familie- of koopgraven.

Algemene graven staan niet op naam van een rechthebbend persoon, maar vallen onder de verantwoordelijkheid van het bestuur van de desbetreffende begraafplaats. Bij algemene graven is de begraafperiode relatief kort, het gaat hier dan om tien à vijftien jaar.

2.2 Verhouding begraven-cremeren en grafdruk

In de komende 50 jaar is een sterke stijging te zien van het sterftecijfer in Nederland, dit komt voornamelijk door de beruchte ‘grijze golf’ (CBS, 2009). Alleen op basis hiervan kunnen we niet concluderen dat er in Nederland behoefte is aan extra begraafplaatsen. De verhouding tussen begraven en cremeren is hierin ook van belang. Begraven neemt over het algemeen meer ruimte in beslag dan de verschillende vormen van asbestemming. De verhouding tussen begraven en cremeren ligt al een aantal jaren gemiddeld op 50/50 (Jonkman & van der Veen, 2008). Mede door het hogere sterftecijfer wordt in Nederland de komende jaren een tekort aan begraafcapaciteit verwacht op de bestaande begraafplaatsen. Om dit tekort op te vangen bestaan volgens Jonkman & van der Veen (2008) de volgende opties:

- inbreiden van een begraafplaats, ‘open’ ruimte op de begraafplaats benutten voor begraven,
- uitbreiden van een begraafplaats,
- het aanleggen van een nieuwe begraafplaats.

Onder inbreiden verstaan Jonkman en Van der Veen (2008) het verdichten van de begraafplaats. Verdichten in de zin van het vergroten of beter benutten van de capaciteit binnen de bestaande grenzen van een begraafplaats. Dit kan op verschillende manieren:
- ruimen van graven (individueel of per ‘veld’), hierdoor wordt de beschikbare capaciteit beter benut,
- verdichten door vrije ruimte in te richten met graven, dit zorgt voor extra capaciteit maar kan het beeld enigszins aantasten (kwaliteitsverlies).

Het uitbreiden van een begraafplaats en het aanleggen van een nieuwe begraafplaats zijn mogelijkheden die pas aan de orde komen wanneer ruimen niet of nauwelijks mogelijk is of niets meer uithaalt.

Volgens het CBS (2009) zullen er in Nederland van 2000 tot 2010 ongeveer 140.000 mensen per jaar komen te overlijden. Mede door de vergrijzing zien we dat het aantal sterfgevallen van 2010 tot 2020 al toeneemt met bijna 14 procent. Na 2020 neemt het sterftecijfer sterk toe, de grijze golf zorgt in 2030 voor 33 procent stijging ten opzichte van 2010 en in 2040 is dit zelfs 50 procent. Na 2040 stagneert de stijging van het aantal sterfgevallen weer (CBS, 2009).

De keuze voor begraven of cremeren heeft een grote invloed op de behoefte aan nieuwe begraafplaatsen. Wanneer er meer mensen kiezen voor een begrafenis neemt dit meer ruimte in beslag, begraafplaatsen raken dan eerder ‘vol’ en er moet eerder gekeken worden naar de mogelijkheden voor ruiming en hergebruik van graven, het in- of uitbreiden of het aanleggen van een nieuwe begraafplaats.

Uit een onderzoek van het NIPO uit 2007, ‘Hoeveel vaart zit er nog in de uitvaart’, blijkt dat in Nederland steeds meer mensen kiezen voor cremeren. Van de ondervraagden geeft 42% aan een voorkeur te hebben voor deze vorm van lijkbezorging. Het begraven komt volgens het onderzoek van NIPO op een tweede plaats met 35%. Enkele resultaten van het onderzoek van NIPO ‘Hoeveel vaart zit er nog in de uitvaart’ zijn opgenomen in onderstaande tabel.

Voorkeur voor crematie of begraven	
Crematie	42 %
Begrafenis	35 %
Weet niet	17 %
Geen voorkeur	5 %
Ter beschikking aan de wetenschap	1 %
De belangrijkste reden om voor een crematie te kiezen	
geen grafonderhoud nodig	22 %
geen (verplicht) grafbezoek	17 %
ruimtwinst	12 %
het vergaan van het stoffelijk overschot	9 %
persoonlijke voorkeur	8 %
crematie is definitief	8 %
De belangrijkste reden om voor een begrafenis te kiezen	
plek voor nabestaanden om naar terug te gaan	35 %
Geloof	21 %
Gevoelsmatig	15 %
Naar idee om verbrand te worden	12 %
Traditie	11 %
Natuurlijker	6 %

Tabel 2.2: Onderzoek NIPO 'Hoeveel vaart zit er nog in de uitvaart' (NIPO, 2007).

Opvallend aan het onderzoek van het NIPO is dat de meeste mensen die voor cremieren kiezen dit doen omdat ze de nabestaanden niet met het grafonderhoud (22%) en het bezoeken van het graf (17%) willen opzadelen. Komt dit omdat er nauwelijks nabestaanden zijn en als ze er zijn ze ver weg wonen, waardoor het graf verwaarloosd zou worden, of heeft men geen belang bij bezoek en verplichtingen voor nabestaanden? Wat verder opvalt aan het onderzoek van NIPO uit 2007 is dat de kostprijs in dit onderzoek ontbreekt. Geen van de respondenten geeft als reden voor crematie de lagere kosten van cremieren ten opzichte van begraven. Het kan ook zo zijn dat deze optie niet mogelijk was en dat NIPO de kostprijs buiten beschouwing heeft gelaten.

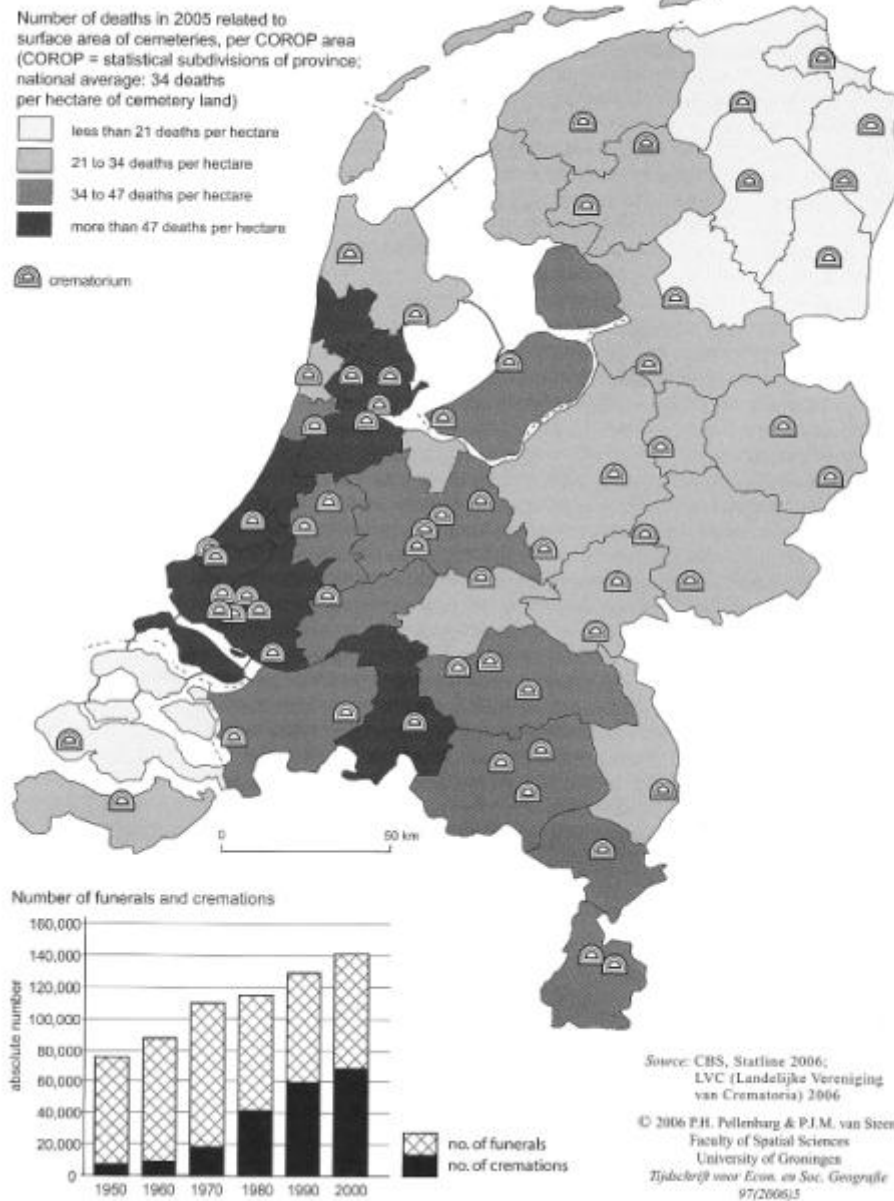
De begraafplaatsen in Nederland nemen bijna 4000 hectare grond in beslag, wat neerkomt op ongeveer 0,12% van de totale landoppervlakte (CBS, 2006). Volgens Van Dijk & Mennen (2002) heeft Nederland ongeveer twee miljoen graven, waarvan de meeste graven 2 à 3 personen bevatten. Wanneer we uitgaan van ongeveer 4 miljoen begraven overledenen, dan bedraagt de 'dead population density' voor Nederland 100.000 lichamen per km² begraafplaatsgrond (Van Steen en Pellenburg, 2006c).

Regio's met kleine en middelgrote plaatsen hebben gemiddeld meer begraafplaatsen dan regio's met grotere steden. De begraafplaatsen in de regio's met grotere steden zijn echter wel groter van formaat (Van Steen en Pellenburg, 2006c).

De hoeveelheid beschikbare ruimte voor eventuele graven is gerelateerd aan de vraag naar ruimte van andere functies, zoals huisvesting, bedrijvigheid, transport en recreatie (Van Steen en Pellenburg, 2006c). In regio's met een tekort aan ruimte, zoals de Randstad, zullen begraafplaatsen moeten concurreren om de beschikbare ruimte.

Een ander instrument om de ruimte druk te meten is de grafdruk. De grafdruk laat het aantal doden per COROP-gebied gerelateerd aan de totale oppervlakte van de begraafplaatsen zien (zie figuur 2.1).

THE NETHERLANDS IN MAPS
 Geography of death (Part 5)
Space for the dead

Figuur 2.1: Grafdruk per COROP-gebied (Van Steen en Pellenburg, 2006c).

Op figuur 2.1 is te zien dat in de provincies Groningen, Drenthe en Zeeland over het algemeen minder dan 21 doden begraven liggen op één hectare grond. Verder valt op dat de grafdruk in de Randstad het grootst is, hier is één hectare grond beschikbaar voor meer dan 47 doden. Dit is een logisch verschijnsel, aangezien de concurrentiestrijd om (schaarse) ruimte is en rondom de Randstad vele malen groter is dan in afgelegen gebieden. In heel Nederland was in 2005 gemiddeld één hectare grond beschikbaar voor 34 doden (Van Steen & Pellenburg, 2006c).

Als gevolg van de zogenaamde ‘baby-boom’ aan het eind van de Tweede Wereldoorlog zal het aantal sterfgevallen de komende jaren enorm toe gaan nemen, met wel 65% (CBS, 2005). De stijging van het aantal overledenen is ook te zien in de stijging van banen in de lijkbezorging, zoals de stijging van het aantal begrafenisondernemers (CBS, 2005).

Er is een hoge correlatie tussen de bevolkingsdichtheid en de beschikbare hoeveelheid grond voor graven. Er is slechts weinig grond beschikbaar voor graven in provincies met een hoge bevolkingsdichtheid. Een uitzondering hierin is de provincie Flevoland, maar dit komt doordat het hier om een jonge provincie gaat met een relatief jonge bevolkingsstructuur en waar veel mensen een sociale binding met de ‘oude’ regio of stad zijn blijven behouden.

Cremeren wordt maatschappelijk als verschijnsel zeer breed geaccepteerd. Steeds meer Nederlanders kiezen voor crematie. Koos in 1950 nog slechts 2% van de Nederlanders voor deze vorm van lijkbezorging, inmiddels is dit percentage opgelopen tot bijna 55%. Cremeren wordt echter door sommige groeperingen afgewezen.

2.3 Grafkosten

Uit het zogenaamde grafkostenonderzoek van Monuta (2005, 2006) zijn sterke verschillen tussen gemeenten naar voren gekomen voor wat betreft de grafkosten (bestaande uit de kosten van de teraardebestelling van een overledene, vermeerderd met gemeentelijke leges voor de begrafenis). De grafkosten verschillen enorm over de ruimte (zie figuur 2.2). De meeste ‘dure’ begraafplaatsen zijn te vinden in de Randstad, maar ook zijn er her en der verspreid over het hele land ‘duurdere’ begraafplaatsen te vinden. Uit figuur 2.2 blijkt dat wat betreft grafkosten de provincies Friesland, Noord-Brabant en Limburg relatief goedkope provincies zijn. Verder valt op dat de verschillen binnen een provincie erg groot kunnen zijn.

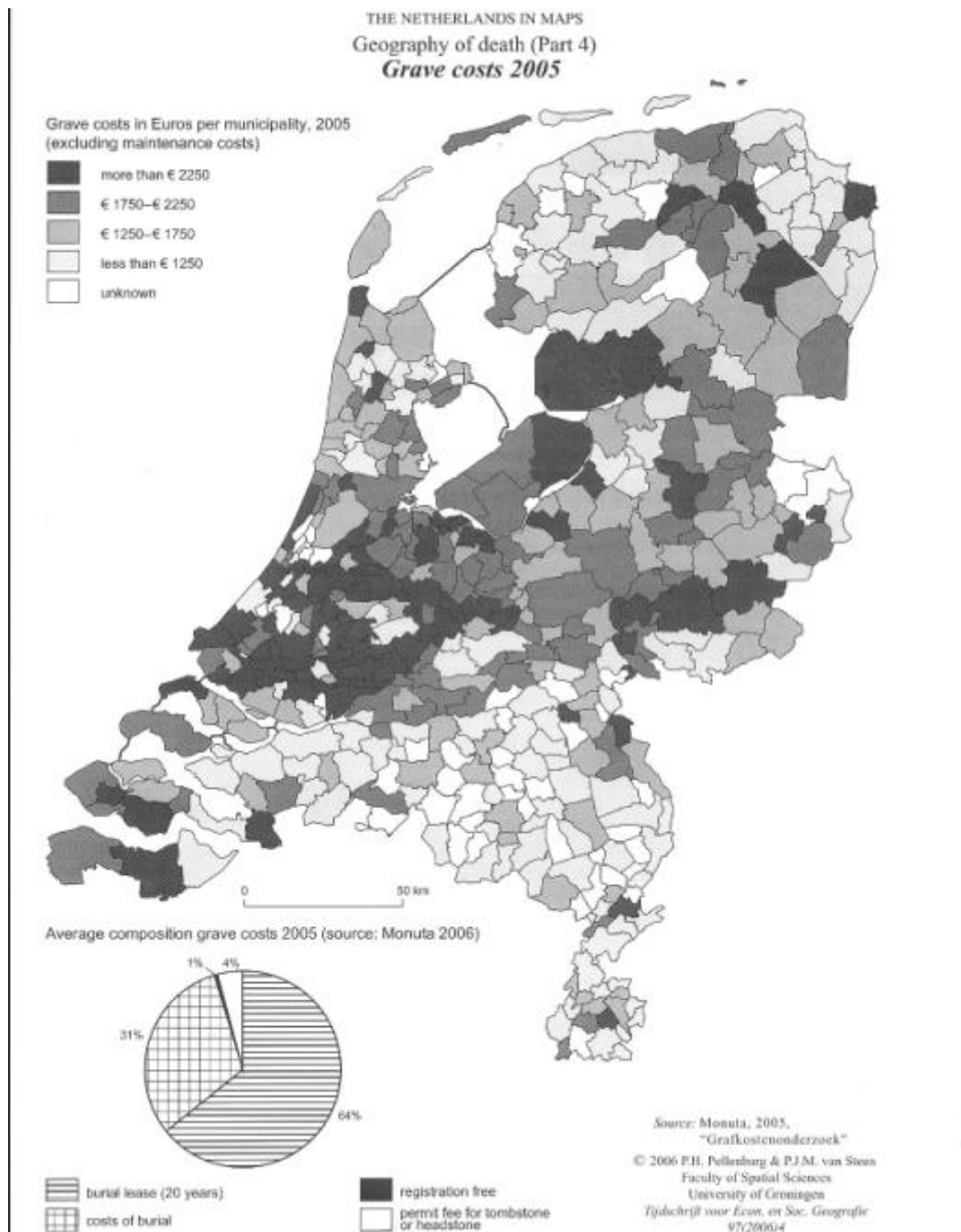
Veel begraafplaatsen kampen met budgetproblemen, de kosten voor bijvoorbeeld onderhoud zijn hoger dan de opbrengsten. Een voorbeeld is de gemeente Hoogeveen, met negen begraafplaatsen. De totale opbrengsten in 2006 waren €0,5 miljoen en de totale kosten €1,1 miljoen, een verlies van €0,6 miljoen (Gemeente Hoogeveen, 2006).

Volgens Van Steen en Pellenburg (2006c) is er geen relatie tussen de hoogte van de grafkosten en het grondwaterpeil of het type grond.

Volgens Dela (2007) kost een uitvaart ruim zesduizend euro. Dit is het budget voor kist, uitvaartbegeleiding, opbaren, uitvaartdienst en dergelijke. Keuzen, die stuk voor stuk zowel een emotionele als een financiële consequentie hebben. Dat geldt in het bijzonder voor de fundamentele keuze die men moet maken voor begraven of cremeren. De argumenten voor een begrafenis zijn traditioneel religieus of emotioneel van aard (Dela, 2007). Dela vreest dat aan deze argumentatie een nieuwe dimensie wordt toegevoegd, die in alle opzichten onwenselijk is: de financiële (Dela, 2007). Begraven of cremeren moet volgens Dela (2007) een afweging blijven die men zelfstandig moet kunnen maken, zonder acht te hoeven slaan op de kosten. Meer dan de helft van de Nederlanders kiest voor crematie. Onderzoek toont aan dat vijftien procent van hen deze keuze heeft gemaakt omwille van de lagere kosten (Dela, 2007). Van hen die kiezen voor begraven, overweegt tien procent zich te laten cremeren als de grafkosten verder stijgen (Dela, 2007). Deze kostencomponent is in het onderzoek van Dela dus wel meegenomen, waar het NIPO deze component niet meenam of niet aangetroffen heeft.

Kijken we naar de totale kosten van een uitvaart, dan zien we dat begraven iets duurder is dan cremeren, al snel ongeveer 6.500 euro versus 5.700 euro (Dela, 2007). Dit is in beide gevallen exclusief de overige kosten zoals een gedenkteken, het onderhoud van het graf en de kosten van een urn en het bijzetten ervan. De basiskosten van begraven versus cremeren verschillen aanzienlijk: 1.600 euro en 825 euro. Deze kosten betreffen natuurlijk een momentopname. Uitvaartondernemers concurreren en regionaal kunnen tarieven uiteenlopen. Bovendien is er sprake van inflatiecorrecties bij zowel de commerciële als de gemeentelijke dienstverlening.

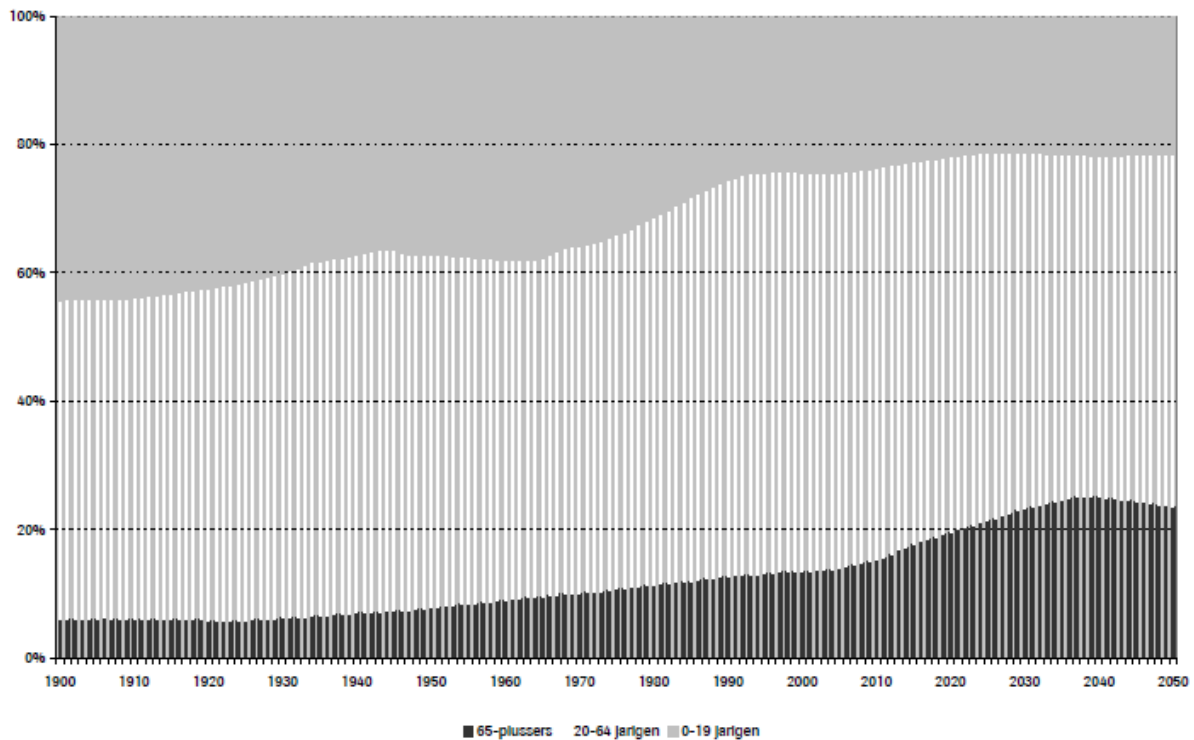
Maar waar het bedrijfsleven de druk van de concurrentie voelt en zich voorzichtig moet buigen over tariefverhogingen, is de situatie bij de meeste Nederlandse gemeenten heel anders.

Figuur 2.2: Grafkosten per gemeente (Van Steen en Pellenburg, 2006b)

2.4 Bevolkingsontwikkeling

Vergrijzing is in de afgelopen jaren, maar ook in de nabije toekomst een onvermijdelijke trend, en dat geldt voor vrijwel alle landen (Beets, 2007). Europa loopt daarbij voorop. Enkele andere Europese landen zijn veel sterker vergrijsd dan ons land en hoewel Nederland waarschijnlijk wel iets zal stijgen op de lijst van meest vergrijsde landen zullen wij niet tot de kopgroep gaan behoren. Vergrijzing ontstaat zodra het kindertal gaat dalen, dit wordt mede versterkt door een stijgende levensverwachting. In Nederland is vergrijzing al decennia aan de gang, eerst langzaam, nu iets sneller.

Figuur 2.3: Percentage 0-19-jarigen, 20-64-jarigen en 65-plussers, Nederland, 1900-2050 (2006-2050 gebaseerd op de veronderstellingen in de CBS-bevolkingsprognose van 2006)

In figuur 2.3 is te zien dat het percentage 65-plussers in Nederland al sinds begin vorige eeuw stijgende is. De komende decennia komt die stijging in een stroomversnelling (de naoorlogse geboortegolf passeert de leeftijd van 65 jaar): nu is ruim 14% van onze bevolking 65 jaar of ouder, rond 2038 zal dat een maximum bereiken van ruim 25%. Daarna, de naoorlogse geboortegolf is dan uitgestorven, zal weer enige ‘vergroening’ optreden (rond 2050 is 23% van de bevolking 65+).

De ontgroening van de afgelopen eeuw is inmiddels tot stilstand gekomen: het percentage jongeren van 0-19 jaar zakt nauwelijks meer verder (thans 24, straks 22%) en blijft min of meer constant.

De resterende bevolkingsgroep van 20-64 jaar (de potentiële beroepsbevolking) is ook aan het vergrijzen en neemt in belang af (van 61% nu naar circa 53% rond 2040) en zal daarna licht toenemen (circa 55% rond 2050).

Al met al zal de demografische druk, het ‘niet-productieve’ deel van de bevolking (0-19 plus 65+) dat afhankelijk is van het ‘wel-productieve’ deel (de potentiële beroepsbevolking van 20-64 jaar), flink toenemen: van 63 ‘afhankelijken’ per 100 ‘onafhankelijken’ nu naar 88 per 100 rond 2038. Daarna treedt weer enige ‘verlichting’ op. Overigens was deze verhouding één op één, te weten 101 per 100, aan het begin van de vorige eeuw, maar toen waren de afhankelijken vooral jong, tegenwoordig zijn ze vooral oud (Beets, 2007).

In de perifere gebieden zijn ouderen oververtegenwoordigd. De provincies Drenthe, Zeeland en Limburg hebben momenteel in verhouding tot de totale bevolking in die provincies het hoogste aantal ouderen, in 2020 zal dat Brabant zijn met 29 procent van de bevolking ouder dan 60 jaar, gevolgd door Drenthe en Zeeland (Visser, 2004).

De vergrijzing is in Nederland dus een groot probleem. De vergrijzing is de afgelopen jaren opgelopen van 12,8% in 1990 tot 13,6% in 2000 tot 14,7% in 2008 (CBS,2009).

Sociale Monitor

Geslacht	Onderwerpen	Demografie
	Onderwerpen	Vergrijzing
	Perioden	% v.d. totale bevolking
Totaal personen/huishoudens	1990	12,8
Totaal personen/huishoudens	1995	13,2
Totaal personen/huishoudens	2000*	13,6
Totaal personen/huishoudens	2005*	14
Totaal personen/huishoudens	2008	14,7

Tabel 2.3: Vergrijzing in Nederland 1990-2008 (CBS, 2009)

Uit de bovenstaande tabel blijkt dat de bevolking van Nederland de afgelopen 20 jaar steeds verder vergrijst. In 2008 steeg het vergrijzingpercentage zelfs met 0,7% ten opzichte van 2005. Volgens het CBS (2009) is de bevolkingsomvang in Nederland de laatste 10 jaar elk jaar toegenomen. Het aantal overledenen liep in de periode 1998-2002 langzaam op en nam sindsdien langzaam af. Gemiddeld genomen overleden er in de periode 1998-2003 8.8 mensen en in de periode 2003-2008 8.3 mensen per 1000 inwoners.

Volgens de bevolkingsprognoses van het CBS (2009) neemt de bevolkingsomvang de komende jaren tot 2040 nog steeds toe. De grijze druk, de verhouding tussen het aantal 65-plussers ten opzichte van de 20 tot 65-jarigen, zal tot 2040 ook sterk toenemen, tot bijna 50% in 2040. Het aantal overledenen zal volgens de prognoses ook toenemen.

Voor de provincie Drenthe geldt, net als voor Nederland, dat de bevolkingsomvang in de afgelopen 10 jaar is toegenomen. Ook in Drenthe lag het hoogtepunt van het aantal overledenen in 2002, in dat jaar overleden er 9.7 mensen per 1000 inwoners. Wat opvalt, is dat in Drenthe het promillage overledenen de afgelopen 10 jaar hoger lag dan het landelijke gemiddelde. In Drenthe overleden gemiddeld 9.3 mensen per 1000 inwoners tegenover 8.6 mensen per 1000 inwoners op landelijk niveau.

De regionale prognoses van het CBS (2009) voorspellen voor de periode van nu tot 2025 een toename van zowel de totale Drentse bevolking als het aantal overledenen. Opvallend is dat het overlijdenpromillage vanaf 2015 over de 10 promille dreigt te komen.

In onderstaande tabel is te zien hoe de bevolking in de twaalf Drentse gemeenten zich de afgelopen jaren ontwikkeld heeft en hoe het zich volgens de regionale prognoses van het CBS (2009) verder zal ontwikkelen.

Gemeente	Bevolkingsomvang			Bevolkingsprognose			
	1998	2003	2008	2010	2015	2020	2025
Aa en Hunze	24.806	25.305	25.598	25.378	24.931	24.781	24.864
Assen	56.331	61.577	65.487	66.523	69.924	72.760	74.936
Borger-Odoorn	25.857	26.440	26.201	25.519	24.692	24.016	23.462
Coevorden	34.497	36.008	35.993	35.761	34.944	34.599	34.454
De Wolden	23.310	23.969	23.554	22.995	22.403	21.609	21.096
Emmen	105.228	108.198	109.151	110.586	113.059	115.132	117.224
Hoogeveen	52.722	53.312	54.468	54.032	54.822	55.673	56.627
Meppel	29.139	30.588	31.536	32.041	33.381	34.519	35.416
Midden-Drenthe	31.963*	32.826	33.587	33.798	33.182	32.636	32.352
Noordenveld	30.876	31.936	31.253	31.257	30.839	30.524	30.172
Tynaarlo	31.385**	31.998	31.974	30.472	28.857	27.787	27.097
Westerveld	18.497	19.097	19.333	18.983	18.551	18.288	18.031
bron: CBS, 2009							
* bron: < http://www.middendrenthe.nl >							
** bron: < http://www.provincie.drenthe.nl >							

Tabel 2.4: bevolkingsontwikkeling Drentse gemeenten 1998-2025.

In de periode 1998-2008 is het inwonersaantal in alle Drentse gemeenten gestegen. Volgens regionale prognoses van het CBS (2009) zal de bevolkingsomvang in de periode 2010-2025 in de gemeenten Assen, Coevorden, Emmen, Hoogeveen en Meppel blijven stijgen, terwijl in de overige gemeenten de bevolking dan juist zal gaan afnemen. Hieruit blijkt dat de gemeenten met relatief grote steden zullen blijven groeien en dat de kleinere gemeenten, de gemeenten met kleine steden en dorpen, in de toekomst steeds dunner bevolkt zullen raken.

2.5 De Wet op de lijkbezorging.

De Wet op de lijkbezorging is een Nederlandse wet uit 1991 die regelt wat er met een menselijk lichaam moet gebeuren na dood te zijn geboren of na te zijn overleden. In de wet zijn onder andere zaken aangaande verklaring van overlijden, begrafenis, crematie, ter beschikking stellen van de medische wetenschap, overboordzetting, conserverend bewerken en balseming geregeld.

De Wet op de lijkbezorging begint met twee algemene bepalingen. In de eerste bepaling staat dat lijkbezorging geschiedt dient te worden door begraving, verbranding of op andere bij of krachtens de wet voorziene wijze. Artikel 2 omschrijft wanneer iemand als 'lijk' of 'doodgeborene' aangemerkt wordt en voor wie lijkbezorging dus verplicht is.

Hoofdstuk 2 betreft enkele algemene voorschriften voor de lijkbezorging. Deze voorschriften betreffen de lijkschouwing en identificatie, het verlof tot begraving of verbranding, de termijn van lijkbezorging, de voorziening in lijkbezorging en de overheidszorg. Hoofdstuk 3 en 4 gaan over begraving en verbranding en deze worden uitgebreid behandeld. Hoofdstuk 5 bevat regels ten aanzien van bijzondere wijzen van lijkbezorging. Hoofdstuk 6, 7 en 8 bevatten respectievelijk de bijzondere bepalingen, strafbepalingen en overgangs- en slotbepalingen.

2.5.1 Hoofdstuk 3: Begraving

Hoofdstuk 3 van de Wet op de lijkbezorging gaat in op de regels rondom de begraving van lijken. In paragraaf 1 worden enkele algemene bepalingen ten aanzien van begraven vermeld. Zo dient begraving te geschieden op een gemeentelijke of bijzondere begraafplaats, moeten de begraafplaatsen voldoen aan de wet, mogen graven zich niet in een kerk of ander gesloten gebouw bevinden en moet de houder van de begraafplaats een register bijhouden van alle daar begraven lijken. Verder staan er in paragraaf 1 regels over het uitsluitend recht op een graf, bijvoorbeeld dat het recht voor onbepaalde tijd of voor een bepaalde tijd van tenminste twintig jaren kan worden verleend. De laatste algemene bepaling verbiedt het opgraven van lijken en vermeldt wat hierop de uitzonderingen zijn.

Paragraaf 2 gaat over de gemeentelijke begraafplaatsen. Zo heeft een gemeente voor zich of met een of meer andere gemeenten samen tenminste één gemeentelijke begraafplaats. De aanleg of de uitbreiding van een gemeentelijke begraafplaats gaat via de Minister van VROM, welke dan weer een ambtenaar aanwijst. Elke dag, behalve op zon- en feestdagen moet er de gelegenheid zijn om te begraven gedurende een redelijke tijd. Naast regels voor de algemene begraafplaatsen staan er in hoofdstuk 3 van de Wet op de lijkbezorging ook regels voor bijzondere begraafplaatsen, maar omdat dit onderzoek gericht is op de algemene begraafplaatsen, doen die regels hier niet ter zake.

2.5.2 Hoofdstuk 4: Verbranding

Ook hoofdstuk 4 begint met twee algemene bepalingen: verbranding dient te geschieden in een crematorium en de houder van een crematorium houdt een register bij van alle daar verbrande lijken en van de bestemming die aan de as is gegeven. Aan crematoria zijn nagenoeg dezelfde regels verbonden als aan gemeentelijke begraafplaatsen. Natuurlijk zijn er wel regels ten aanzien van de berging, bestemming en bewaring van as.

De houder van het crematorium is na de verbranding verplicht de as te bergen. De as wordt geborgen in één of meer asbussen. Een asbus wordt gesloten en op de bus worden de naam en de voorletters van de overledene, alsmede een registratienummer, in onuitwisbare letters en cijfers vermeld. Binnen twintig jaren na het plaatsen van dit opschrift mag het niet van een ongeopende asbus worden verwijderd of daarop onleesbaar worden gemaakt. Een deel van de as kan op verzoek van een nabestaande op een andere wijze worden geborgen en aan de nabestaande ter beschikking worden gesteld. De houder van het crematorium draagt zorg voor de bewaring van een asbus gedurende minimaal een maand na het bergen van de as in de bus. De houder van het crematorium draagt er vervolgens zorg voor dat: a. de asbus wordt bijgezet, b. de in de asbus geborgen as wordt verstrooid, c. de asbus ter beschikking wordt gesteld aan een nabestaande die de zorg voor de asbus op zich neemt, of d. de asbus wordt verzonden naar het buitenland.

Het bijzetten van de asbus brengt weer andere regels met zich mee. Een asbus kan worden bijgezet in een in het bijzonder daarvoor bestemd gedeelte van het crematorium, in of op een graf of op een afzonderlijke plaats op een begraafplaats, of in een buiten een crematorium of begraafplaats gelegen bewaarplaats. Verwijdering van de asbus kan slechts geschieden met toestemming van de rechthebbende op de ruimte waar de asbus is bijgezet.

Ook voor houders van een plaats van bijzetting geldt dat men een register dient bij te houden van alle daar bijgezette asbussen.

Het ruimen van een asbus geschiedt door of in opdracht van de houder van de plaats van bijzetting en vindt niet plaats binnen twintig jaren nadat de as in de bus is geborgen, en met toestemming van de rechthebbende op de ruimte waar de asbus is bijgezet. Het ruimen geschiedt door verstrooiing van de as. Het verstrooien van de as door of in opdracht van de houder van een crematorium of de houder van een plaats van bijzetting is slechts toegestaan op een terrein dat bestemd is om permanent as op te verstrooien of in open zee.

3. Algemene begraafplaatsen: ligging, capaciteit en gemeentelijk beleid

In dit hoofdstuk wordt per gemeente aan de hand van een kaartje de ligging van de algemene begraafplaatsen getoond, daarna wordt de huidige en toekomstige capaciteit van die begraafplaatsen uiteengezet en als laatste zal het beleid van de desbetreffende gemeente ten aanzien van de capaciteit op deze algemene begraafplaatsen besproken worden.

Bij de capaciteitsbepaling wordt een onderscheid gemaakt tussen de beschikbare capaciteit en de totale capaciteit van de begraafplaatsen. De beschikbare capaciteit is het aantal lege graven dat beschikbaar is voor direct gebruik. Dit zijn de graven waar nog geen grafrecht op is verleend (Verburg & Van Haren, 2009).

Op basis van de beschikbare capaciteit kan worden bepaald tot wanneer er, zonder aanvullende maatregelen, op de begraafplaats kan worden begraven.

De totale capaciteit is het totaal aantal graven van de begraafplaatsen, zowel leeg als in gebruik. Dit is een interessant gegeven wanneer er binnen de gemeente een beleid wordt toegepast waarbij graven na verloop van tijd weer opnieuw worden uitgegeven. Is hier sprake van dan kan worden bepaald of de totale capaciteit voldoende is bij begraven in een begraafcyclus waarbij geruimde graven weer opnieuw in gebruik worden genomen (Verburg & Van Haren, 2009). Om inzicht te krijgen in de kwaliteitsverhouding van de begraafplaatsen wordt de begraafbehoefte vertaald naar een oppervlaktebehoefte. Hierbij wordt het bruto grafoppervlak (BGO) als uitgangspunt genomen.

Het bruto grafoppervlak is het netto grafoppervlak (oppervlakte van het werkelijke graf) plus de oppervlakte die gebruikt wordt voor alle voorzieningen op de begraafplaats (minus parkeerplaats, opslagterrein, bebouwing en strooivelden). Door het oppervlak van de begraafplaats (minus parkeerplaats, depot, bebouwing en strooivelden) te delen door het totaal aantal graven (in gebruik nog leeg), wordt het ruimtelijk kwaliteitsbeeld verkregen in de vorm van een bruto grafoppervlak. Het brutografoppervlak is met behulp van de volgende formule te bepalen:

Bruto grafoppervlak =

$$\frac{\text{Netto grafoppervlak} + \text{oppervlakte voorzieningen} - (\text{parkeerplaatsen} + \text{opslagterreinen, bebouwing en strooivelden})}{\text{Aantal graven}}$$

Is er sprake van een laag bruto grafoppervlak dan is de kwaliteit van de begraafplaats in het algemeen minder dan bij een hoog bruto grafoppervlak. Hoe hoger het bruto grafoppervlak hoe meer ruimte er beschikbaar is voor bijvoorbeeld beplanting, verharding, bankjes, watertappunten en andere kwaliteitsverhogende voorzieningen. Een hoger bruto grafoppervlak gecombineerd met een praktische begraafplaatsindeling leidt tot een betere bereikbaarheid van graven voor zowel bezoekers als voor het delven en ruimen van graven (Verburg & Van Haren, 2009).

Bij een bruto grafoppervlak van 6 à 8 m² (gebruikmakend van een praktische grafveldindeling) kan eenvoudiger een gezond evenwicht gerealiseerd worden in beheers-/onderhoudskosten en de te ontvangen opbrengsten. Een bruto grafoppervlak van 6 à 8 m² is in het algemeen praktisch en financieel beheersbaar bij landelijk gemiddelde tarieven (Verburg & Van Haren, 2009).

Om de toekomstige behoefte aan graven van de begraafplaatsen te kunnen berekenen, zijn het totaal aantal begravingen en asbestemmingen van belang. Het gemiddeld aantal begravingen en asbestemmingen vormt de basis van de behoeftebepaling voor de toekomst.

Op basis van deze gemiddelde gegevens wordt de toekomstige behoefte berekend over een periode van 40 jaar, dit is gebaseerd op het gegeven dat na deze termijn gemiddeld in Nederland geen interesse meer bestaat voor een graf (Verburg & Van Haren, 2009).

De gemeenten kunnen volgens Verburg en Van Haren (2009) op verschillende manieren de capaciteit op begraafplaatsen vergroten.

Inbreiding:

Bij inbreiding worden binnen de bestaande begraafplaatsinrichting meer graven toegevoegd, ten koste van de ruimtelijke kwaliteit. Dit is mogelijk op sommige begraafplaatsen maar zal naar verwachting geen structurele oplossing bieden. Inbreiding wordt in bijna alle gevallen als een noodmaatregel gezien maar wordt soms ter overbrugging gebruikt. De begraafcapaciteit wordt als het ware ‘gerekt’ tot een geschikte oplossing is gevonden.

Uitbreiding:

Gezien de overcapaciteit die bestaat op de begraafplaatsen is het uitbreiden van het begraafoppervlak in financieel opzicht ongewenst. Uitbreiding maakt aanvullende investeringen noodzakelijk voor aankoop en begraafklaar maken van de betreffende percelen en zal zorgen voor verhoging van de aan het oppervlak gerelateerde kosten (beheer en onderhoud) zonder dat daar nieuwe of hogere opbrengsten tegenover staan.

Ruimen:

Het ruimen van oude graven waar geen belangstelling meer voor aanwezig is lijkt de meest voor de hand liggende keuze om in de toekomst te kunnen blijven begraven. Het ruimen van graven bestaat uit 2 fasen. De eerste fase is het vooronderzoek dat gedaan moet worden alvorens tot een daadwerkelijke ruiming van graven kan worden overgegaan. Hiervoor dient onderzoek gedaan te worden naar de belangstelling van de graven en moet alles worden gedaan wat redelijkerwijs verwacht kan worden om rechthebbenden/nabestaanden op te sporen. Vanwege het grote aantal graven en het ontbreken van een deugdelijke begraafplaatsadministratie voor deze oude graven is het wenselijk om het onderzoek naar de oude graven in fases uit te voeren. Op deze wijze blijft het proces overzichtelijk en wordt de hoogste mate van zorgvuldigheid bereikt. Van graven waarvan al afstand is gedaan, dient het grafmonument verwijderd te worden tenzij de betreffende graven of gedenktekens aangetoonde historische waarde hebben. Zonder direct een rechterlijke uitspraak over het ontbinden van de grafrechten voor onbepaalde tijd te verlangen kan eerst onderzocht worden hoeveel belangstelling er nog voor de graven bestaat. Deze procedure blijft noodzakelijk en dient zorgvuldig uitgevoerd te worden. Na een inventarisatieperiode van ca 1 tot 1,5 jaar waarin meer bekend zal worden over de belangstelling voor de oude graven, kan alsnog besloten worden deze extra stap te nemen, indien noodzakelijk. Het uitvoeren van deze gehele procedure kost tijd en geld. De tweede fase is het daadwerkelijk ruimen van graven. Hieraan zijn fysieke kosten verbonden. Op foto 3.1 is zijn een aantal graven te zien die mogelijk geruimd zouden kunnen worden.

Naast de financiële consequentie van het ruimen van graven is er een aantal andere aspecten die van belang zijn. Dit zijn:

- De aanwezige cultuurhistorische en monumentale waarden op de begraafplaatsen;
- Een toegekende toeristische- of parkfunctie;

- Mogelijke emotionele gevoelens bij de burgers;
- De ligging van graven welke voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven moeten tegen het licht gehouden worden;

Foto 3.1: oude mogelijk te ruimen graven

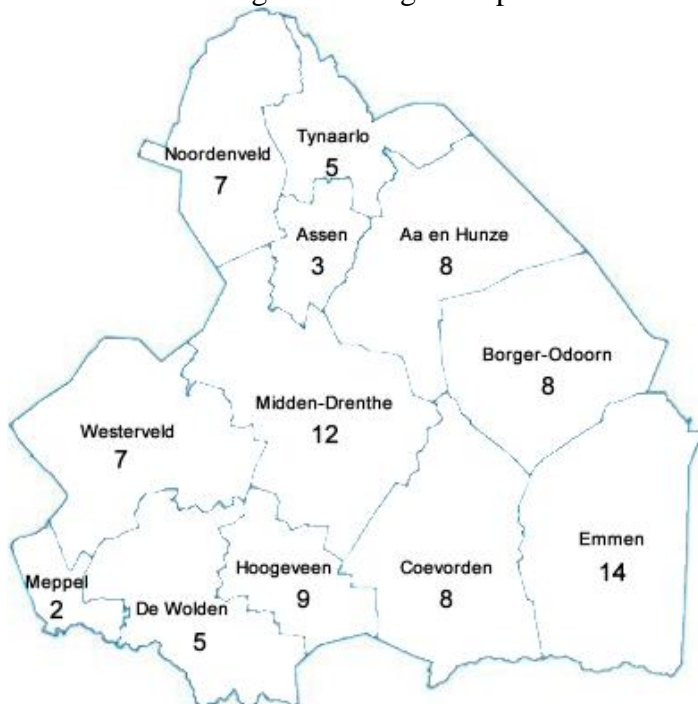

Foto 3.2: een graf uit 2008 tussen oude graven

Opvallend is dat Verburg en Van Haren (2009) ruimen als een losstaande oplossing zien, terwijl Jonkman & van der Veen (2008) ruimen als een vorm van inbreiding zien. Op foto 3.2 is een nieuw graf uit 2008 tussen oude graven uitgegeven, een vorm van inbreiding of een oplossing op zich?

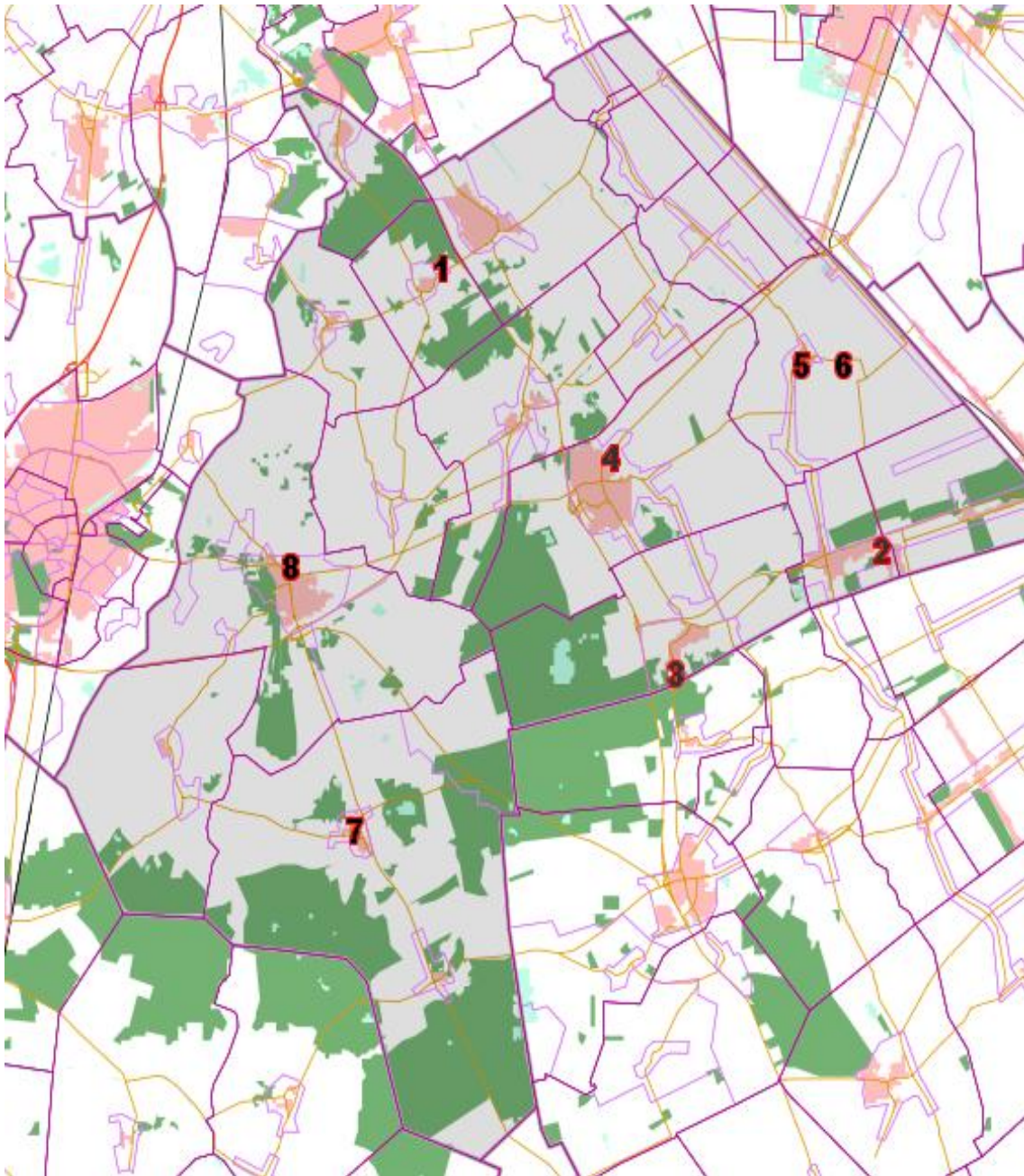
3.1 Actieve algemene begraafplaatsen in Drenthe

De provincie Drenthe telt in totaal 88 algemene begraafplaatsen, waarvan er 85 (nog) actief gebruikt worden. Op figuur 3.1 is te zien hoeveel algemene begraafplaatsen elke gemeente bezit en waar deze gemeente ligt ten opzichte van de andere gemeenten.

Figuur 3.1: Provincie Drenthe met haar 12 gemeenten en het aantal algemene begraafplaatsen. (Bron: <http://www.provincie.drenthe.nl/> met eigen invulling)

3.2 Aa en Hunze

Figuur 3.2: Situering begraafplaatsen in de gemeente Aa en Hunze.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Anloo aan de Bosweg
- 2) Begraafplaats Gasselte aan de Vaart/Tuinstraat
- 3) Begraafplaats Gasselternijveen aan de Borgerweg
- 4) Begraafplaats Gieten aan de Oude Groningerweg
- 5) Begraafplaats Gieterveen Broek
- 6) Begraafplaats Gieterveen Streek
- 7) Begraafplaats Grolloo aan de Hoofdstraat
- 8) Begraafplaats Rolde aan de Hunebedweg

3.2.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

Het huidige ingerichte grafveldoppervlak op de begraafplaatsen in de gemeente Aa en Hunze bedraagt 109.346 m², omgerekend per graf is dat (14.664 graven) 7,5 m². Dit oppervlak is optimaal te noemen. In de periode 2004 t/m 2008 bedroeg het totaal aantal begravingen in nieuwe graven gemiddeld 22,8 per jaar (30,6 %). Het aantal bijzettingen in eerder gereserveerde graven bedroeg gemiddeld 38,6 per jaar (51,9%). Het aantal reserveringen bedroeg voor deze periode gemiddeld 13 per jaar (17,5 %).

Het aantal begravingen bepaalt direct hoeveel reserveringen er plaatsvinden. Het komt immers vaak voor dat bij het overlijden van de ene echtgenoot direct het naastgelegen graf wordt gereserveerd. Het aantal nieuw uit te geven graven en het aantal bijzettingen samen bepaalt de feitelijke oppervlaktebehoefte. Het aantal reserveringen is een voorschot op de in de toekomst in gebruik te nemen graven. Het komt immers vaak voor dat bij het overlijden van de ene echtgenoot direct het naastgelegen graf wordt gereserveerd (Verburg en Van Haren, 2009).

Uit de prognose (uitgangspunt voor deze prognose is dat het sterftecijfer in de gemeente Aa en Hunze het landelijk gemiddelde volgt) van Verburg en Van Haren (2009) voor de periode van 2008 t/m 2048 valt te concluderen dat er

- a) in totaal 3.884 begravingen en reserveringen plaatsvinden in de komende 40 jaar;
- b) een behoefte bestaat om 1.190 nieuwe graven uit te geven tot en met 2048;
- c) een behoefte bestaat om 2.015 bijzettingen in gereserveerde graven uit te geven;
- d) een behoefte bestaat om totaal 3.205 nieuwe graven en bijzettingen uit te geven;
- e) een behoefte bestaat om 679 reserveringen uit te geven.

Ondanks de behoefte om 3.205 nieuwe graven binnen de huidige inrichting op te vangen, is het gewenst een bruto grafoppervlak aan te houden dat minimaal tussen de 6 en de 8 m² is gelegen, omwille van de voorgaand genoemde begraafkwaliteit.

De totale begraafcapaciteit (het aantal bezette + vrije + gereserveerde graven) op de gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Aa en Hunze bedraagt 14.664 graven. Wanneer dit afgezet wordt tegen de berekende behoefte van 3.205 graven (of 3.884 graven inclusief reserveringen), betekent dit dat er in theorie een overcapaciteit bestaat van 11.459 à 10.780 graven binnen de gemeente (78 à 74%). In theorie bestaat er dus een overcapaciteit, maar in de praktijk kunnen lang niet alle bezette graven de komende jaren geruimd worden, waardoor er dus minder beschikbare capaciteit zal zijn.

Verburg en Van Haren (2009) concluderen in hun onderzoek dat de totale begraafbehoefte voor de komende 40 jaar 3.884 graven, bijzettingen en reserveringen bedraagt.

De huidige grafvelden op alle gemeentelijke begraafplaatsen hebben een totale oppervlakte van 109.346 m². De begraafplaatsen hebben voldoende capaciteit om in een begraafcyclus van 40 jaar te kunnen voorzien.

3.2.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Ten aanzien van de begraafbehoefte en –capaciteit tonen Verburg en Van Haren (2009) de volgende bedreigingen aan:

1. Op 3 van de 8 gemeentelijke begraafplaatsen is de capaciteit voor begravenissen/urnenbijzetting beperkt. Dit zijn Rolde, Gasselte en Gasselternijveen;
2. De behoefte van verschillende soorten van begravingen zijn in de tijd niet goed voorspelbaar. De gemeente dient voor alle vormen van begraven voldoende ruimte te creëren.

De verhouding tussen begraven en asbestemmingen op de begraafplaatsen in de gemeente is ongeveer gelijk.

Naast bedreigingen zien Verburg en Van Haren (2009) ook enkele kansen:

1. Het aantal vrije graven op alle gemeentelijke begraafplaatsen is 1.261 (8,6%);
2. Qua oppervlakte en aantal graven is er een overcapaciteit aan graven. Deze overcapaciteit is vooral ontstaan voor de herindeling. Vanwege het grote aantal graven voor onbepaalde tijd komen deze graven moeizaam vrij. De beschikbare, lege capaciteit op 5 van de 8 gemeentelijke begraafplaatsen is zodanig dat hiermee tot op middellange termijn (10 tot 20 jaar na nu) in de begraafbehoefte kan worden voorzien en dus is er geen sprake van een capaciteitsprobleem op korte termijn;
3. De gemeente reageert flexibel en snel op de behoefte aan asbestemmingen. De gemeente voorziet op de meeste begraafplaatsen aan de wensen van de verschillende vormen van asbestemmingen (verstrooiing, urnengraven, urnenmuren). In de praktijk blijkt de behoefte aan urnenmuren relatief groot te zijn.
4. De gemeente begraaft enkeldiep, eventueel kan in de toekomst op sommige plaatsen boven elkaar worden begraven.

Geconcludeerd wordt dat de gemeente ruim voldoende begraafoppervlak heeft om aan de begraaf- en asbestemmingsbehoefte te voldoen. Feit is dat veel van deze oppervlakte wordt gebruikt voor graven met grafrechten voor onbepaalde tijd. Dit maakt dat deze ruimte moeizamer vrij kan komen. Maatregelen zijn op 3 van de 8 gemeentelijke begraafplaatsen op korte termijn gewenst. De grootste prioriteit ligt bij deze begraafplaatsen. Op korte termijn zullen maatregelen moeten worden getroffen waardoor begraafcapaciteit beschikbaar komt. Deze maatregelen moeten een zo beperkt mogelijke impact op de begraafplaatsexploitatie hebben en moeten maatschappelijk gedragen worden. Mogelijke maatregelen om de capaciteit te vergroten zijn inbreiden, uitbreiden en het ruimen van graven. De gemeente Aa en Hunze geeft de voorkeur aan het ruimen van graven, omdat dit financieel het voordeligst is en toch veel ruimte oplevert. Pas als ruimen niets meer uithaalt zal men verder kijken of er eventueel in- of uitgebreid moet worden, maar gezien de overcapaciteit zal dat pas ver in de toekomst zijn.

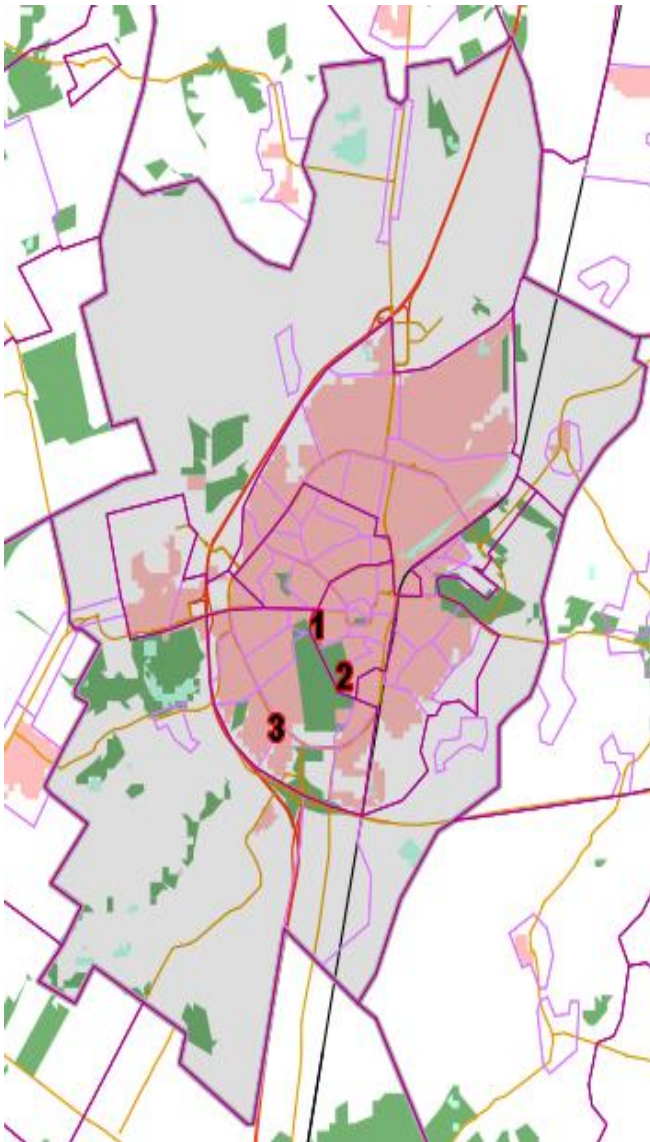
Samenvattend heeft de gemeente Aa en Hunze voldoende begraafcapaciteit voor de komende jaren. Voorlopig zijn maatregelen niet noodzakelijk. Op sommige begraafplaatsen ontstaat na verloop van tijd wel een tekort, maar op andere begraafplaatsen is dan nog voldoende capaciteit, zodat er in totaal geen tekort zal ontstaan. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte *	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Aa en Hunze	3.884	1.261	7.5 m ²	min. 2049	min. 2049

*= Grafbehoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.1: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Aa en Hunze

3.3 Assen

Figuur 3.3: Situering begraafplaatsen in de gemeente Assen.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) De Noorderbegraafplaats, Assen aan de Kerkhofslaan
- 2) De Zuiderbegraafplaats, Assen aan de Beilerstraat
- 3) Begraafplaats De Boskamp, Assen aan de Boskamp

3.3.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

De gemeente Assen telt slechts 3 algemene begraafplaatsen. De Noorderbegraafplaats heeft een grootte van circa 2 hectare. Op de Noorderbegraafplaats bevinden zich circa 1.830 graven. De sober aangelegde begraafplaats werd in 1823 in gebruik genomen. De begraafplaats is nagenoeg rechthoekig, heeft een gracht rondom en is voorzien van een toegangshek. In 1944 is de begraafplaats, vanwege het sterke verval van een aantal perken, gedeeltelijk gerestaureerd.

De Zuiderbegraafplaats is iets groter dan de Noorderbegraafplaats en heeft een grootte van circa 5 hectare. Op de begraafplaats bevinden zich circa 5.100 graven. De Zuiderbegraafplaats werd in gebruik genomen in 1892. Het terrein heeft met haar gebogen lijnen en royale beplanting een parkachtig karakter. Er zijn uitbreidingen gerealiseerd in 1925 en in 1941.

Begraafplaats De Boskamp is veruit de grootste algemene begraafplaats van de gemeente Assen en heeft een grootte van circa 16 hectare. De begraafplaats is in gebruik sinds 1955. Er bevinden zich op dit moment circa 4.915 graven en 525 urnengraven.

Op de Noorder- en Zuiderbegraafplaats vinden uitsluitend bijzettingen plaats. Hier worden geen nieuwe graven meer uitgegeven.

Alle nieuwe graven worden uitgegeven op De Boskamp. De uitgifte vindt plaats in de rij en op volgorde. Het is niet mogelijk om graven te reserveren. Een graf wordt uitgegeven voor twee personen. Dat wil zeggen dat er, na de begrafenis of bijzetting van de eerste overledene, later een tweede overledene in hetzelfde graf kan worden bijgezet. Hierbij worden de overledenen niet naast elkaar, maar boven elkaar begraven.

De beschikbare capaciteit aan nieuwe graven op De Boskamp omvat nog ongeveer 1.000 graven op recent aangelegde velden (gemeente Assen, 2007). Die voorraad slinkt jaarlijks met meer dan 100 graven. Door uitbreiding met nieuwe velden binnen de bestaande begrenzingen kunnen daaraan mogelijk nog maximaal 1.600 graven worden toegevoegd. Die capaciteit komt alleen ter beschikking als het ruimtegebruik op de Boskamp ongewijzigd blijft. De mogelijkheid urnen bij te zetten loopt ook tegen grenzen aan (gemeente Assen, 2007).

Op De Boskamp zijn naast graven ook urnengraven en een columbarium te vinden. Naast het terrein van begraafplaats De Boskamp is ook Rouwcentrum Crematorium De Boskamp gevestigd. Rouwcentrum Crematorium De Boskamp staat los van de begraafplaats en maakt geen deel uit van de gemeente Assen (gemeente Assen, 2007).

De verwachte toekomstige capaciteit is afhankelijk van verschillende factoren, a. het sterftcijfer, b. de bevolkingsomvang de komende decennia en c. de verhouding tussen crematies en begrafenissen. Het sterftcijfer en de bevolkingsomvang veranderen de komende jaren in Assen aanzienlijk (groei van de stad en vergrijzing). De gemeente Assen (2007) verwacht dat er in de periode van 2007-2046 circa 6.150 nieuwe graven nodig zullen zijn. De maximaal beschikbare capaciteit op de Boskamp is bij benadering 2.600 nieuwe graven. Rond 2022 is de maximale capaciteit in Assen bereikt (gemeente Assen, 2007).

3.3.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Het is duidelijk dat Assen de komende decennia tegen de grenzen van de capaciteit van De Boskamp loopt (gemeente Assen, 2007). De gemeente staat voor de keuze een nieuwe begraafplaats te stichten of het ruimen van graven mogelijk te maken.

Het ruimen van graven is een oplossing die de kosten van het begraven beperkt. De kosten zijn op te splitsen naar het ruimen zelf, het aanleggen van verzamelvelden en de herinrichting van de geruimde velden. Deze kosten zijn een fractie van de kosten die gepaard gaan met de aanleg van een nieuwe begraafplaats (grondverwerving, aanleg van infrastructuur, inrichting).

De capaciteit die vrijkomt door het invoeren van het ruimen van graven is afhankelijk van de duur waarmee nabestaanden hun rechten op een graf uitoefenen. Het landelijk gemiddelde ligt op 40 jaar, Assen ligt daar boven (gemeente Assen, 2007). Er zijn graven waarop meer dan 50 jaar rechten worden uitgeoefend. Bij het ruimen van graven is het van het allergrootste belang dat de grafrust van naastliggende graven waarop nog rechten rusten niet wordt gestoord. Dat beperkt de mogelijkheid van ruimen op velden die niet geheel leeg zijn. Op basis van ervaring die bij de gemeente aanwezig is, mag worden aangenomen dat op velden die meer dan 40 jaar geleden zijn aangelegd 60 % - 70 % van de graven zonder nadelige effecten kunnen worden geruimd (gemeente Assen, 2007). Als de gemeente overgaat tot het ruimen van graven dan is de capaciteit van begraafplaats de Boskamp in ieder geval toereikend tot voorbij het jaar 2035 (gemeente Assen, 2007). Daarna kan mogelijk met een beperkte uitbreiding in de directe omgeving van De Boskamp worden voldaan aan de capaciteitsbehoefte. Er stelt zich namelijk een evenwicht in tussen de behoefte aan nieuwe graven en graven die vrijkomen door ruiming. Dat evenwicht stelt zich in omdat de groei van de bevolking in Nederland rond 2030 stabiliseert en zelfs negatief wordt. Wanneer dat in Assen zo is, zal mede afhangen van de groei van de gemeente na 2020.

Het ruimen van graven heeft alleen betrekking op de gemeentelijke begraafplaats De Boskamp. De structuur van deze begraafplaats is sterk genoeg om niet te worden aangetast door het ruimen. Begraafplaats de Boskamp verandert momenteel van karakter: steeds meer velden die feitelijk in gebruik zijn, bieden een steeds legere aanblik. Met de monumenten verdwijnt ook de cultuurhistorische betekenis. De graven op De Boskamp hebben een lage ecologische waarde.

Dat ligt anders voor de Noorder- en Zuiderbegraafplaats. Mogelijk kan op de Zuiderbegraafplaats een enkel veld worden geruimd en worden bestemd voor nieuwe graven. Nader onderzoek moet dit uitwijzen. De aanwezigheid van ecologische waarden (de lijstsoorten) kan invloed hebben op het ruimen. Nieuwe graven zullen voorts geen afbreuk mogen doen aan het bijzondere karakter van de Zuiderbegraafplaats. Dat vraagt om aangescherpte regels voor nieuwe grafmonumenten. Het ligt in de rede de Noorderbegraafplaats gesloten te verklaren voor nieuwe graven. Daar zijn alleen nog bijzettingen mogelijk.

De gemeente wil de betekenis erkennen die haar vroegere bewoners hebben gehad. Zij doet dat door de aan te leggen verzamelvelden een bijzonder karakter te geven. De gemeente Assen denkt aan vormen van kunst of cultuurhistorische verbeelding die de verzamelvelden benadrukken in plaats van de velden te camoufleren, zoals elders vaak gebeurt. De gemeente wil niet overgaan tot het cremen van de menselijke resten nadat de graven zijn geruimd. Velen die zich hebben laten begraven hebben immers principiële bezwaren gehad tegen het cremen.

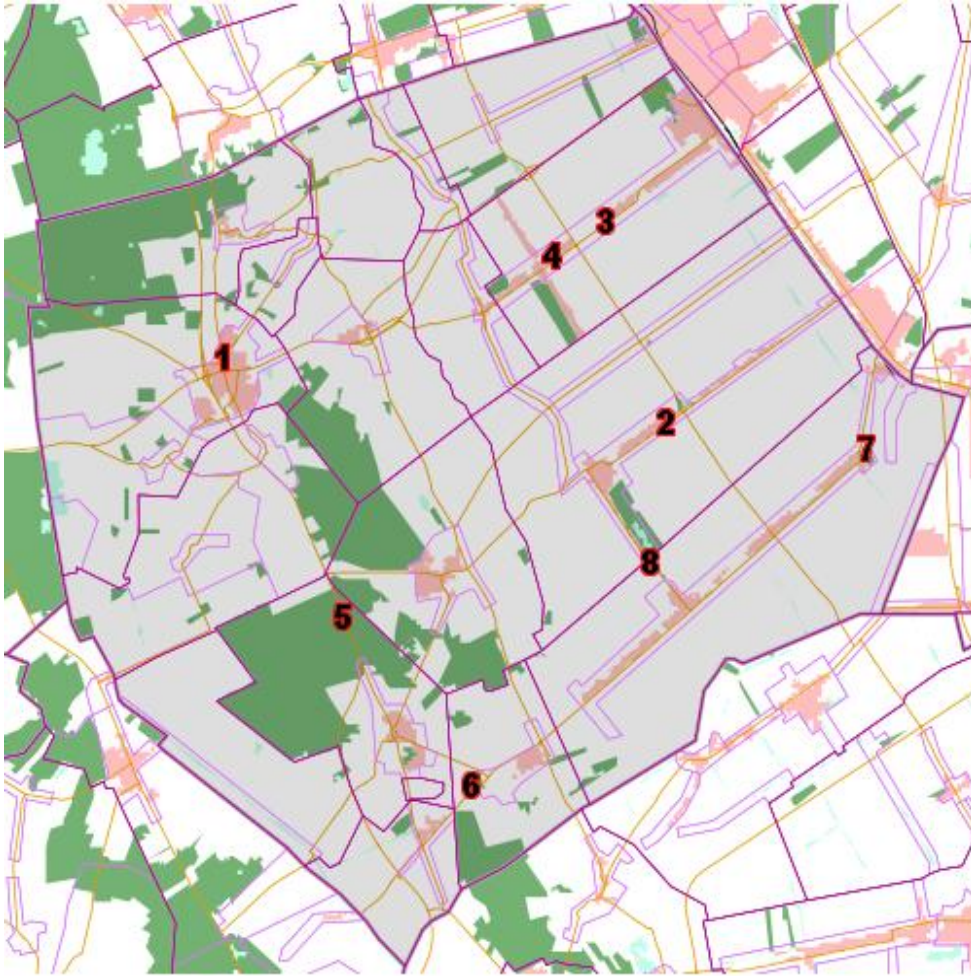
Samengevat heeft de gemeente Assen zonder maatregelen voldoende capaciteit tot ongeveer 2022. Als de gemeente overgaat tot het ruimen van graven dan is de capaciteit van begraafplaats de Boskamp in ieder geval toereikend tot voorbij het jaar 2035. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Assen	6.150	2.600	9,6 m ²	2022	min. 2035

*= grafbehoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.2: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Assen

3.4 Borger-Odoorn

Figuur 3.4: Situering begraafplaatsen in de gemeente Borger-Odoorn.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Borger aan de Westdorperstraat
- 2) Begraafplaats 2e Exloërmond aan de Kerkhoflaan
- 3) Begraafplaats Nieuw Buinen 32 aan de Kerklaan
- 4) Begraafplaats Nieuw Buinen 42 aan het Zuiderdiep
- 5) Begraafplaats Odoorn aan de Borgerderweg
- 6) Begraafplaats Valthe aan de Albertus Zefatweg
- 7) Begraafplaats Valthermond-Oost aan de Markeweg/Valtherdijk
- 8) Begraafplaats Valthermond-West aan de Vrijheidslaan

3.4.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

Voor elke begraafplaats is aan het begin van 2007 de graf- en urnencapaciteit bepaald; dat wil zeggen de voorraad uit te geven graven c.q. urnennissen.

In onderstaande tabel wordt het aantal begrafenissen en urnenbijzettingen per jaar aangegeven. Hiervoor is het gemiddelde berekend over de jaren 2003 tot en met 2005. Er is een globale inschatting gemaakt van de voorraad per begraafplaats; in tabel 3.3 omgerekend naar capaciteit in aantal jaren.

Begraafplaats	Begrafenis per jaar *	Capaciteit begraven in jaren **	Urnenbijzetting per jaar *	Capaciteit urnenvoorz. In jaren **
Borger	21	23	7	0,75
Nieuw Buinen 32	13	9	1	0
Nieuw Buinen 42	4	0	0	n.v.t.
Valthermond Plaats 60	9	12	1	5
Valthermond-Oost	6	3	0,5	n.v.t.
2e Exloërmond	19	6	0,5	10
Odoorn	11	0,5	4	1
Valthe	5	1	2	3
Totaal	88	9	16	2

* = een gemiddelde van 2003 t/m 2005

** = exclusief mogelijke capaciteitsuitbreiding na onderzoek c.q. investering

Tabel 3.3: aantal begrafenissen en urnenbijzettingen per jaar.
(Bron: Hurkmans, 2008)

Daarnaast is in totaliteit uitgerekend hoeveel jaar er nog begraven kan worden indien rekening gehouden wordt met de toename van begravingen per jaar aangegeven door het CBS. Momenteel wordt de totale grafcapaciteit geschat op 9 jaar en de totale urnencapaciteit op 2 jaar (Hurkmans, 2008). De officiële grafcapaciteit van 10 jaar die de wet verplicht wordt op dit moment niet waar gemaakt. Indien geen nieuwe investeringen worden gedaan in het uitbreiden van grafcapaciteit, zijn op korte termijn de begraafplaatsen Nieuw Buinen 42, Valthermond Oost, Odoorn en Valthe voor begraven vol (Hurkmans, 2008). Naar urnennissen en urnengraven is de grootste vraag in Borger, Nieuw Buinen 32 en Odoorn. Uit tabel 3.3 blijkt dat deze nissen op deze begraafplaatsen nagenoeg vol zijn.

Op de begraafplaatsen in de gemeente Borger-Odoorn signaleert Hurkmans (2008) verder de volgende knelpunten:

- de vraag naar urnenvoorzieningen neemt toe. De huidige nissen zijn nagenoeg vol. Dit speelt op de begraafplaatsen in Borger, Nieuw Buinen 32 en Odoorn;
- er is geen mogelijkheid tot het verstrooien van as;
- er zijn 8 begraafplaatsen. Deze kosten de gemeenschap € 177.391 per jaar. De kostendekkendheid die in 2005 wordt gehaald is 43%, en in 2006 32%. De raad heeft aangegeven naar een kostendekkendheid van 75% in 2008 toe te willen.

3.4.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Om te komen tot begraafplaatsenbeleid zijn er in de gemeente Borger-Odoorn een aantal workshops gehouden (Hurkmans, 2008). In de gehouden workshops is gevraagd om een voorkeur aan te geven voor bepaalde beleidszaken op basis van een eerste indruk of een eigen mening. Dit om te peilen wat er in de gemeente ‘leeft’ ten aanzien van begraven en begraafplaatsen. In figuur 3.5 is te zien hoe de workshops geleid hebben tot een advies aan de gemeente Borger-Odoorn.

Het overgrote gedeelte van de ondervraagden is voor het ruimen van (oude) graven. De antwoorden op de tweede vraag, het wel of niet sluiten van begraafplaatsen, waren nogal verschillend. In de raadscommissie is gevraagd of de beleidskeuze ‘begraafplaatsen sluiten of niet’ verder moet worden uitgewerkt of niet. Slechts 19% heeft aangegeven dat ‘sluiten’ verder uitgewerkt moet worden. De meeste raadsleden hebben over ‘sluiten of niet’ al een mening, waarbij niet sluiten van begraafplaatsen het hoogst scoort (44%). Het merendeel (70%) van de uitvaartverzorgers geeft in een workshop aan dat géén van de begraafplaatsen gesloten moet worden (Hurkmans, 2008).

De tweede vraag in de workshops ging over het uitbreiden van begraafplaatsen. In de workshops is aangegeven dat uitbreiding het meest wenselijk is bij de begraafplaatsen in de hoofdkernen, liefst daar waar het technisch het meest gunstig is en het liefst altijd bij een gebrek aan grafruimte. Voor een nieuwe centraal gelegen begraafplaats is weinig draagvlak (Hurkmans, 2008). In de workshops kwam naar voren dat van de mogelijkheden voor grafuitbreiding voor bovengronds begraven géén belangstelling was.

In het kort volgt nu een toelichting op de mogelijke uitbreiding van de grafcapaciteit zoals besproken in de workshops in volgorde van voorkeur (Hurkmans, 2008).

1. Herinrichting op de begraafplaats indien mogelijk (Inbreiden)

Een relatief goedkope oplossing is het verwijderen van bosplantsoen en heesterbeplantingen en de vrijkomende ruimte inrichten met grafvakken. In de raadscommissie en de plaatselijke verenigingen had deze optie de meeste voorkeur; bij de uitvaartverzorgers stond deze optie op de vierde plaats.

Eén van de voordelen is dat het één van de goedkopere oplossingen is. Het nadeel van deze oplossing is dat het alleen mogelijk is op plaatsen daar waar het de groenstructuur en de uitstraling van de begraafplaats niet aantast.

2. Ruimen van oude grafvakken

Er zijn op diverse begraafplaatsen oude grafvakken, waar vervallen grafmonumenten in het verleden al zijn verwijderd. Deze vakken kunnen ondergronds worden geruimd. Hierbij worden de begraafresten op respectvolle wijze verwijderd en in een verzamelgraf op de begraafplaats herbegraven. Het hergebruiken van oude grafvakken wordt in de workshops positief beoordeeld (>80%).

Enkele voordelen van ruimen zijn dat het relatief goedkoop is, het vaststellen en strikt uitvoeren van een ruimingbeleid geeft duidelijkheid naar burgers: niet betalen of slecht onderhouden grafmonument betekent ruimen en te ruimen graven kunnen toegevoegd worden aan de beschikbare grafcapaciteit.

Nadelen zijn de specifieke kennis die ingehuurd moet worden, de mogelijk losmakende emoties bij burgers en de lange en zorgvuldige voorbereidingstijd die nodig is (minimaal anderhalf jaar).

3. Uitbreiden

Uitbreiden van de begraafplaatsen is naast een bestaande begraafplaats of op een nieuwe locatie een nieuw deel of een nieuwe begraafplaats aan te leggen. Bij de uitvaartverzorgers had deze optie de meeste voorkeur; in de raadscommissie en bij de plaatselijke verenigingen had deze optie de derde c.q. vierde plaats.

Het grote voordeel is dat er in één keer een grote capaciteitsvoorraad gecreëerd wordt. Een ander voordeel is dat de begraafplaats direct kan voldoen aan de eisen van deze tijd.

Het nadeel van deze oplossing is dat het een grote investering betreft. Verder neemt het een lange en zorgvuldige voorbereidingstijd in beslag (minimaal 2 jaar).

4. Schudden

Bij het schudden van graven worden oude graven opnieuw gebruikt door bij het begraven van een overledene begraafresten onder in het graf te herbegraven. Deze optie voor grafcapaciteitsuitbreiding heeft bij de workshops weinig voorkeur gekregen.

Het voordeel van schudden is dat er geen investeringskosten zijn en daarmee één van de goedkoopste oplossingen is.

Een nadeel van schudden is dat de grafdelver regelmatig geconfronteerd kan worden met grafrestanten. Een ander nadeel is dat het grafdelven wellicht een iets langere tijd in beslag zal nemen.

5. Tweelaags begraven

Met tweelaags begraven wordt bedoeld dat twee lagen diep wordt begraven. Over tweelaags begraven werd in de workshop van de raadscommissie wat twijfelend gesproken, omdat vreemden boven elkaar begraven kunnen worden. In Emmen en Assen is het voor familieleden al jaren mogelijk om twee diep begraven te worden. In de andere workshops wordt ook aangegeven dat voor familie tweelaags begraven wel een goed idee is.

Het voordeel van tweelaags begraven is dat de grafcapaciteit verdubbelt. Het nadeel is dat er dieper gegraven moet worden, wat weer problemen met zich mee kan brengen bijvoorbeeld met de grondwaterspiegel.

Hurkmans (2008) schetste vier scenario's voor de gemeente Borger-Odoorn (zie figuur 3.5). Uiteindelijk is voor scenario II gekozen. Scenario II houdt in dat bij elke hoofdkern één begraafplaats gehandhaafd moet worden en dat de kleinste begraafplaatsen op langere termijn moeten sluiten. De begraafcapaciteit op kleinste begraafplaatsen moet vergroot worden door middel van ruimen en inbreiden, niet door middel van uitbreiden. Op de grootste begraafplaatsen bij hoofdkernen moet de begraafcapaciteit worden vergroot door middel van inbreiden, ruimen en uitbreiden. De voordelen van scenario II zijn dat alle mogelijke grafruimte optimaal benut wordt en er op lange termijn mogelijk drie begraafplaatsen minder zijn, maar dat alle dorpen de begraafplaatsen voorlopig behouden.

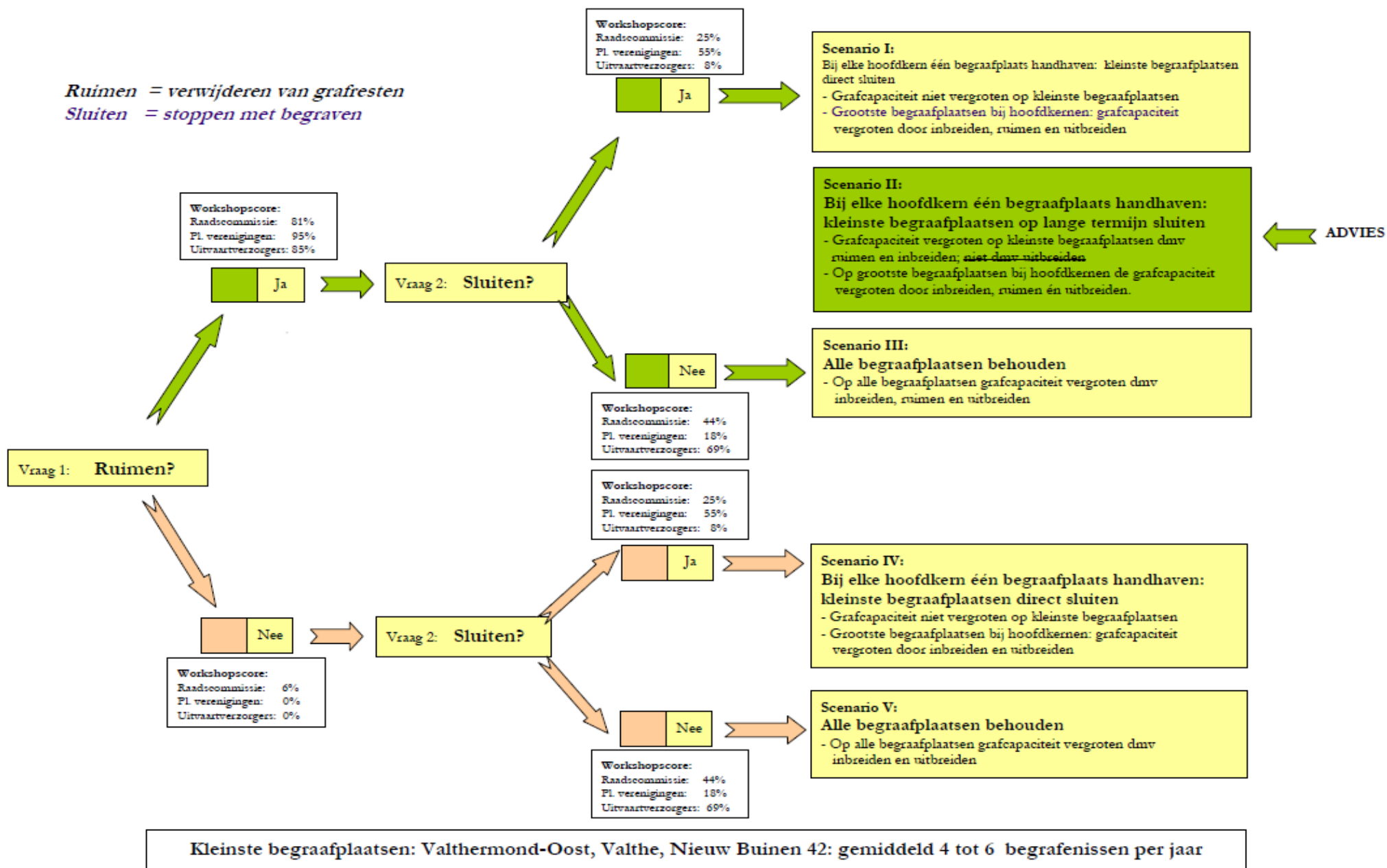
Kortom, de gemeente Borger-Odoorn heeft voldoende begraafcapaciteit tot 2016. Wat de begraafbehoefte is, en wat de begraafcapaciteit wordt wanneer men maatregelen gaat treffen is niet bekend. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Borger-Odoorn	niet bekend	niet bekend	niet bekend	2016	niet bekend

*= Grafbehoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

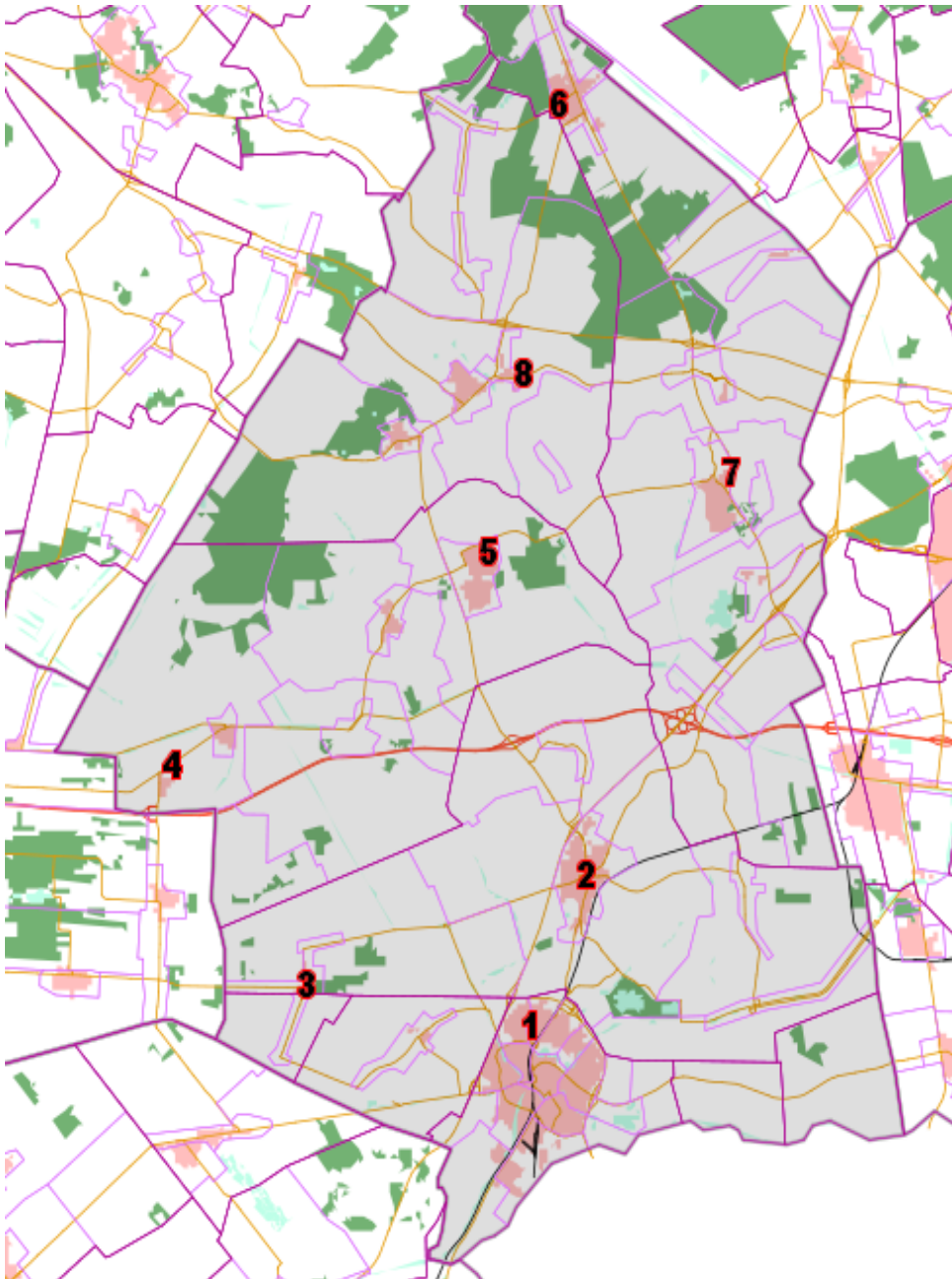
Tabel 3.4: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Borger-Odoorn

Ruimen = verwijderen van grafresten
Sluiten = stoppen met begraven

Figuur 3.5: Scenario I, II, III en IV met workshopcores
 (Bron: Hurkmans, 2008)

3.5 Coevorden

Figuur 3.6: Situering begraafplaatsen in de gemeente Coevorden.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Coevorden aan de Ballastweg
- 2) Begraafplaats Dalen aan de Hoofdstraat
- 3) Begraafplaats Dalerpeel aan de Oranjestraat
- 4) Begraafplaats Geesbrug aan de Coevorderstraatweg
- 5) Begraafplaats Oosterhesselen aan de Edveensweg
- 6) Begraafplaats Schoonoord aan de Brugstraat
- 7) Begraafplaats Sleen aan de Boterakkersweg
- 8) Begraafplaats Zweeloo aan de Wheem

3.5.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

De gemeente Coevorden heeft in totaal 8 begraafplaatsen. Alle 8 begraafplaatsen zijn op dit moment in gebruik en hebben een totale oppervlakte van 16 hectare.

In de gemeente Coevorden is het mogelijk een graf te huren voor een periode van 30 jaar. Daarna kan het grafrecht worden verlengd met 10 jaar. Het is niet mogelijk om graven te huren zonder dat directe begraving plaatsvindt. In de gemeente Coevorden wordt alleen naast elkaar begraven en uitgifte gebeurt op volgorde. Het is dus niet mogelijk om zelf een plaats te kiezen. In een graf mag één stoffelijk overschot worden begraven. Eventueel mag daar later één asbus bij in geplaatst worden. Op de meeste begraafplaatsen is er een urnenmuur waarin asbussen kunnen worden bijgezet. Ook zijn er aparte veldjes met keldertjes, ook voor asbussen.

De begraafplaats in Zweeloo is een nieuwe begraafplaats en heeft dus nog veel begraafcapaciteit. De overige zeven begraafplaatsen hebben in totaal bijna 1.300 vrije graven. In 2008 werden er in de gemeente Coevorden 113 graven uitgegeven. De gemeente Coevorden gaat ervan uit dat er dus nog ruim 11 jaar begraven kan worden (1.300/113). Op dit moment is er in de gemeente Coevorden dus voldoende capaciteit op alle begraafplaatsen. De begraafplaatsen in Dalen, Dalerpeel, Geesbrug en Schoonoord kunnen met de huidige grafuitgifte meer dan 20 jaar vooruit. Op de begraafplaats in Oosterhesselen kan men bij gelijk blijvende omstandigheden nog 14 jaar vooruit. In Coevorden en Sleen worden de meeste graven per jaar uitgegeven en dit zijn ook de begraafplaatsen waar de begraafcapaciteit op dit moment het kleinst is, op beide begraafplaatsen is nog ongeveer voor 4 jaar voldoende capaciteit.

3.5.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Aangezien de gemeente Coevorden op dit moment geen acuut capaciteitsprobleem heeft op de begraafplaatsen is er (nog) geen beleid. De gemeente Coevorden is bezig met een beleidsplan voor de nabije toekomst, dit beleidsplan is momenteel in voorbereiding.

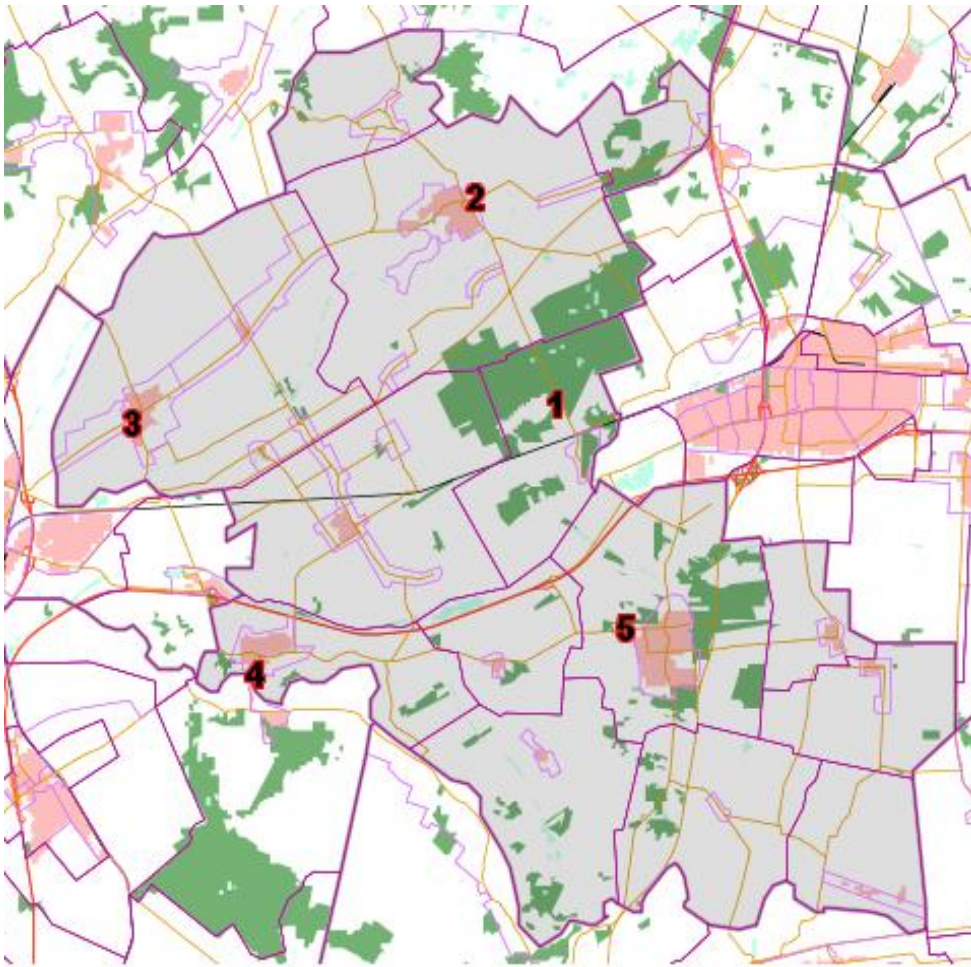
Samengevat kan de gemeente Coevorden zonder maatregelen begraven tot 2020. Op de begraafplaatsen in Coevorden en Sleen zal op korte termijn iets moeten gebeuren, aangezien de maximale begraafcapaciteit hier over 4 jaar bereikt is. Verder zal er een beleid op gesteld moeten worden voor alle begraafplaatsen in de gemeente Coevorden voor na 2020.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Coevorden	4.520	1.300	niet bekend	2020	niet bekend

*= Grafbehoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.5: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Coevorden

3.6 De Wolden

Figuur 3.7: Situering begraafplaatsen in de gemeente De Wolden.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Echten aan de Ruinerweg
- 2) Begraafplaats Ruinen aan de Hoek Kloosterstraat
- 3) Begraafplaats Ruinerwold aan de Kerkweg/Dijkhuizen
- 4) Begraafplaats de Wijk aan de Julianaweg
- 5) Begraafplaats Zuidwolde aan de Meppelerweg

3.6.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

De gemeente De Wolden heeft 5 begraafplaatsen met een totale oppervlakte van circa 111.700 m². Van de 5 begraafplaatsen is de begraafplaats Zuidwolde de grootste met een oppervlakte van circa 32.300 m², dan volgt de begraafplaats Ruinen met 29300 m². De begraafplaats De Wijk is iets kleiner met een oppervlakte van 29000 m². De begraafplaats in Ruinerwold omvat slechts 16.300 m², maar de kleinste begraafplaats bevindt zich in Echten en heeft een oppervlakte 4800 m².

De komende 40 jaar is er uitgaande van een bruto grafoppervlak (BGO) van 7 m² in totaal ongeveer 39.598 m² nodig. De begraafplaats Zuidwolde spant ook hier de kroon, met 21.860 m² benodigde ruimte. De begraafplaats De Wijk heeft ongeveer 7.468 m² nodig, de begraafplaats Ruinen ongeveer 5442 m², begraafplaats Ruinerwold 4180 m² en begraafplaats Echten slechts 648 m².

De begraafplaats Zuidwolde krijgt in 2009 een uitbreiding waardoor er voor de komende 8 jaar in de begraafbehoefte wordt voorzien. Op de lange termijn zou er op de begraafplaats in Zuidwolde geruimd kunnen worden. Hiervoor moeten de oudste vakken worden gesloten maar daarvan is nu nog geen sprake.

3.6.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

De gemeente De Wolden voert (nog) geen beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen. De gemeente is wel bezig met een uitbreiding van de begraafplaats Zuidwolde.

De capaciteit van de begraafplaats aan de Meppelerweg te Zuidwolde is nagenoeg uitgeput. In verband hiermee heeft de gemeente besloten om een onderzoek in te stellen naar de mogelijkheden voor uitbreiding en/of ruiming (gemeente De Wolden, 2009). Uit het onderzoek blijkt dat er aan de oostzijde beperkte uitbreiding mogelijk is (185 graven). Hiermee kan voor een periode van enkele jaren in de behoefte worden voorzien. Voor de langere termijn zal opnieuw de discussie uitbreiden of ruimen moeten worden gevoerd.

Voor de komende 40 jaar is een oppervlakte van ongeveer 2,2 ha nodig als er in één laag wordt begraven; bij begraven in twee lagen ongeveer 1,5 ha (gemeente De Wolden, 2009). Een dergelijke oppervlakte is niet beschikbaar op de bestaande begraafplaats. Voor de langere termijn moet dus worden gekeken naar omliggende percelen, bijvoorbeeld aan de zuidwest- of aan de noordzijde. Voor de korte termijn is dit geen optie.

Ruiming van graven kan pas plaatsvinden als de wettelijke grafrust van tien jaar is verstreken en (voor graven met een zogenaamd uitsluitend recht) met instemming van rechthebbenden. Op dit moment blijken er geen mogelijkheden voor ruiming (gemeente De Wolden, 2009). Voor de langere termijn kan ruiming worden overwogen in combinatie met uitbreiding op een van de aangrenzende percelen. Voor de capaciteitsbepaling is in het onderzoek rekening gehouden met de mogelijkheid van begraven in twee lagen. Uitgaande dat 60% in twee lagen en 40% in één laag wordt begraven, is voor graven jaarlijks een oppervlakte van ongeveer 380 m² nodig.

Uit het onderzoek van de gemeente De Wolden (2009) blijkt dat er voor de korte termijn beperkte mogelijkheden zijn aan de zuidwest- en oostzijde van de bestaande begraafplaats. In verband met de waardevolle eiken in het gebied aan de zuidwestzijde, is deze locatie als een reële mogelijkheid vervallen.

Uiteindelijk is door de gemeente gekozen voor de locatie ten oosten van de bestaande begraafplaats. Dit gebied heeft een oppervlakte van ongeveer 2.250 m² (gemeente De Wolden, 2009). Uitgaande van een jaarlijks benodigde oppervlakte van ongeveer 380 m², is deze uitbreiding voldoende voor een periode van ongeveer zes jaar.

De uitbreiding wordt zowel aan de noord- als aan de zuidzijde verbonden met de bestaande begraafplaats. Op deze wijze ontstaat een doorgaande route over het nieuwe gedeelte. Met de 'doorbraken' worden bestaande bomen zoveel mogelijk ontzien.

De inrichting van de uitbreiding sluit aan op de langgerekte structuur van het gebied. Met een efficiënte indeling is er ruimte voor in totaal 185 graven in één laag. Als het uitgangspunt van 60% begraven in twee lagen wordt toegepast, loopt de capaciteit op tot bijna 300 graven.

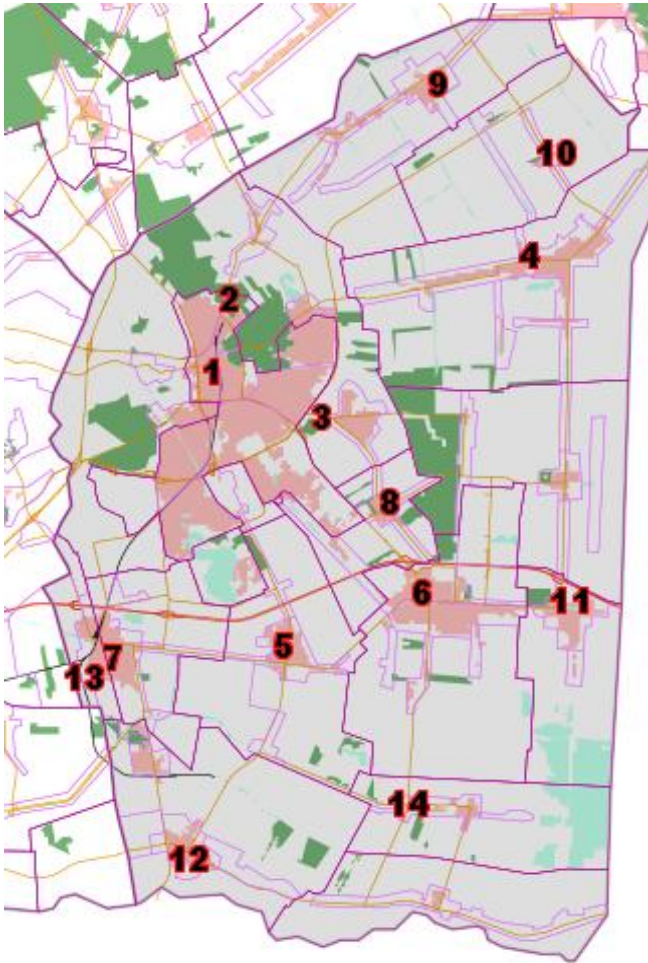
Samengevat kan de gemeente De Wolden door de uitbreiding van de begraafplaats in Zuidwolde begraven tot 2017. Over de andere begraafplaatsen is geen informatie beschikbaar. Ook het aantal lege graven en welke maatregelen men wenst te nemen zijn niet bekend. Wel is bekend dat de gemeente De Wolden behoefte heeft aan 39.598 m² voor graven, en bij een BGO van 7 m² komt dit neer op een behoefte aan ongeveer 5.657 graven. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
De Wolden	5.657	niet bekend	7 m ²	2017	niet bekend

*= Grafbehoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. berekeningen CBS prognoses.

Tabel 3.6: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente De Wolden

3.7 Emmen

Figuur 3.8: Situering begraafplaatsen in de gemeente Emmen.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Emmen aan de Kerkhoflaan
- 2) Begraafplaats 'De Wolfsbergen', Emmen aan de Weerdingerstraat
- 3) Begraafpark 'Oeverse Bos', Emmen aan de Meerdijk
- 4) Begraafplaats Emmer-Compasuum aan de Runde
- 5) Begraafplaats Erica aan de Havenstraat
- 6) Begraafplaats Klazienaveen aan het van Echtskanaal NZ
- 7) Begraafplaats Nieuw-Amsterdam aan het Drijverspad
- 8) Begraafplaats Nieuw-Dordrecht aan de Klazienaveensestraat
- 9) Begraafplaats Nieuw-Weerding aan het Weerdingerkanaal
- 10) Begraafplaats Roswinkel aan het Stad
- 11) Begraafplaats Zwartemeer aan het verlengde van Echtskanaal
- 12) Begraafplaats Schoonebeek aan de Kerkhoflaan
- 13) Begraafplaats Veenoord aan de Nieuweweg
- 14) Begraafplaats Weiteveen aan de Ellenbeek/Dordseweg

3.7.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

De gemeente Emmen verwacht in de periode van 2008 tot en met 2025 geen capaciteitsproblemen op urnengraven en urnennissen (gemeente Emmen, 2009). De capaciteit van de algemene begraafplaatsen verschilt enorm per begraafplaats. Zonder rekening te houden met verdere grafruiming komt de capaciteit en continuïteit van de begraafplaatsen, voor wat betreft de algemene graven en eigen graven er volgens de gemeente Emmen (2008) als volgt uit te zien:

Begraafplaats	Beschikbare capaciteit	Voorraad in jaren	Situatie
Klazienaveen	110	2,5	Zwaar onvoldoende
Nw Amsterdam	160	5	Zwaar onvoldoende
Roswinkel	30	3	Zwaar onvoldoende
Wolfsbergen	30	1	Zwaar onvoldoende
Weiteveen	170	6	Zwaar onvoldoende
Erica	272	27	Onvoldoende capaciteit
Emmercompasuum	225	10	Onvoldoende capaciteit
Kerkhoflaan	50	10	Onvoldoende capaciteit
Nw Weerdinge	300	15	Onvoldoende capaciteit
Oeverse Bos ⁵	640	10	Onvoldoende capaciteit
Schoonebeek ⁶	-	-	Onvoldoende capaciteit
Veenoord ⁷	50	10	Onvoldoende capaciteit
Wolfsbergen RK	200	20	Onvoldoende capaciteit
Nw Dordrecht	300	75	Voldoende capaciteit
Zwartemeer	375	45	Voldoende capaciteit

5. *Op de Oeverse Bos zijn 640 graven direct beschikbaar, dit is voor circa 10 jaar voldoende capaciteit. Echter op het terrein van de Oeverse Bos is voor circa 7600 graven ruimte, dit levert een capaciteit voor circa 150 jaar. Om het resterende terrein beschikbaar te maken voor het begraven is een investeringskrediet beschikbaar gesteld.*
6. *Voormalig gemeente Schoonebeek heeft de beslissing genomen om over te gaan naar de begraafplaats in Weiteveen. De onbezette graven in Schoonebeek zijn in bezit van nabestaanden en zullen in de loop van de jaren bezet worden.*
7. *Op Veenoord zijn 50 graven direct beschikbaar, dit is voor circa 10 jaar voldoende capaciteit. Echter op het terrein van Veenoord is voor circa 825 graven ruimte, dit levert een capaciteit voor circa 150 jaar. Om het resterende terrein in te richten voor het begraven is geen investeringskrediet beschikbaar.*

Tabel 3.7: De capaciteit en continuïteit van de begraafplaatsen in de gemeente Emmen (Bron: Gemeente Emmen, 2008)

Binnen de gemeente Emmen beschikken slechts twee openbare begraafplaatsen over voldoende capaciteit, namelijk Nieuw Dordrecht en Zwartemeer (zie tabel 3.7). Op de begraafplaatsen Oeverse Bos en Veenoord zijn voldoende mogelijkheden op het terrein aanwezig. Op de begraafplaatsen Klazienaveen, Nieuw Amsterdam, Roswinkel, Wolfsbergen, en Weiteveen is de voorraad nijpend (gemeente Emmen, 2008). Alle overige begraafplaatsen beschikken over onvoldoende capaciteit om de begraafplaatscyclus van 40 jaar te kunnen overbruggen. De komende decennia zullen ook op deze begraafplaatsen problemen ontstaan. De komende 20 jaar heeft de gemeente Emmen uitgaande van een aandeel begraven van 30% circa 8.000 graven nodig om uit te kunnen geven. De huidige beschikbare capaciteit biedt ruimte voor 2.912 graven vrij voor uitgifte.

3.7.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

De gemeente Emmen biedt in een rapportage enkele mogelijke oplossingen om de benodigde capaciteit te realiseren (gemeente Emmen, 2008). In deze rapportage is ingegaan op: ruimen, uitbreiden en inbreiden.

- Ruimen

De gemeente Emmen heeft een zeer terughoudend beleid ten aanzien van het ruimen van graven, dit wil zeggen dat er weinig ruiming plaats vinden (gemeente Emmen, 2008). Het ruimen van graven levert in theorie direct capaciteit voor heruitgifte. Een probleem waarmee echter rekening moet worden gehouden zijn grafafmetingen (gemeente Emmen, 2008). De oude (huur) graven, waarvan de rechten verlopen, hebben een breedte van 1.00 meter. De huidige graven dienen een minimale breedte van 1.30 meter te hebben. Indien er in een rij een graf met oude afmetingen geruimd kan worden dan kan deze ruimte niet direct uitgegeven worden; het graf is dan immers te smal (gemeente Emmen, 2008).

Volgens de gemeente Emmen (2008) kan ruimen op drie manieren:

1. Het wachten tot alle grafrechten in een vak zijn verlopen en het vak in zijn geheel ruimen.
2. Het starten met ruimen bij het verlopen van een aantal grafrechten en het vak deels ruimen.
3. Het starten met ruimen bij het verlopen van een aantal grafrechten en het vak deels ruimen en deels herbegraven.

Het wachten tot alle grafrechten in een vak zijn verlopen en het vak in zijn geheel ruimen wordt nu in Emmen gehanteerd. Tot een vak vrij is worden deels de monumenten verwijderd en gras gezaaid om de onderhoudskosten te beperken.

Het starten met ruimen bij het verlopen van een aantal grafrechten en het vak deels ruimen is momenteel niet kostenefficiënt (gemeente Emmen, 2008). De geruimde graven zijn niet geschikt voor directe heruitgifte in verband met de oude grafafmetingen.

Het starten bij het verlopen van een aantal grafrechten en het vak deels ruimen en deels herbegraven is nog niet een standaard procedure. De kosten voor herbegraven en de emotionele belasting van nabestaanden zijn tot op heden overwegingen geweest om deze procedure als niet standaard te hanteren.

Er zijn binnen de gemeentelijke begraafplaatsen vier begraafplaatsen waarbij ruimen plaats zou kunnen vinden en waar het juridisch mogelijk is om te ruimen. Het gaat hier om de begraafplaatsen Wolfsbergen (189 graven), Klazienaveen (350 graven), Roswinkel (475 graven) en Erica (650 graven). Zowel op begraafplaats Roswinkel als Erica kunnen er graven aanwezig zijn die tot het Emmense cultuurhistorisch erfgoed behoren, deze graven dienen dan bewaard te worden (gemeente Emmen, 2008).

Indien er gekozen wordt om op de vier bovengenoemde begraafplaatsen te ruimen levert dit volgens de gemeente Emmen de volgende capaciteit op:

1. Wolfsbergen; bij ruiming levert dit een capaciteit op van ongeveer 140 graven.
2. Erica; bij ruiming levert dit een capaciteit op van ongeveer 230 graven.
3. Klazienaveen; bij ruiming zal dit een capaciteit van 120 graven opleveren
4. Roswinkel; bij ruiming zal dit een capaciteit van 250 graven opleveren.

Begraafplaats	Beschikbare capaciteit	Voorraad in jaren	Capaciteit na ruimen	Voorraad in jaren na ruimen
Klazienaveen	110	2,5 jaar	230	5,0 jaar
Wolfsbergen	30	1 jaar	170	4,5 jaar
Roswinkel	30	3 jaar	280	47,5 jaar
Erica	272	27 jaar	520	59,09 jaar

Tabel 3.8: Capaciteit en voorraad in jaren na ruimen
(Bron: Gemeente Emmen, 2008)

Ruimen op de begraafplaats Klazienaveen en Wolfsbergen levert dus een marginale bijdrage aan de capaciteitsbehoefte, terwijl op de begraafplaatsen Roswinkel en Erica ruimen voldoende capaciteit levert om over voldoende capaciteit voor de toekomst te beschikken.

- **Uitbreiden**

Een pragmatische oplossing voor het capaciteitsprobleem is uitbreiden van begraafplaatsen. Bij een aantal begraafplaatsen is via het bestemmingsplan geregeld dat er uitgebreid kan worden, dit geldt voor de begraafplaatsen Klazienaveen, Nieuw Amsterdam, Emmer-Compascuum, Veenoord, Weiteveen en Nieuw Weerdinge.

Op begraafplaats Klazienaveen is een oppervlak van ongeveer 8000 m² gereserveerd voor begraafplaatsen. Dit oppervlak kan eenvoudig uitgebreid worden naar 14000 m². Deze uitbreiding betekent dat de capaciteit dan voor circa 40 jaar gewaarborgd is. De uitbreiding geeft ruimte aan ongeveer 1750 graven (gemeente Emmen, 2008).

Bij begraafplaats Nieuw Amsterdam is ruimte voor uitbreiding via het bestemmingsplan tot ongeveer 5000 m². Een probleem bij deze uitbreiding is de grondwaterstand. Om dit probleem te ondervangen is getracht om bij deze begraafplaats het bovengronds begraven in te voeren. Dit is echter door de bevolking afgewezen. De investering om mogelijk te maken dat er traditioneel begraven wordt bedraagt ongeveer € 472.500,- (gemeente Emmen, 2008). Dit is inclusief de verwijdering van de duivenclub op het terrein en aankoop van 2 particuliere terreinen in het uitbreidingsgebied. Deze investering is zodanig hoog dat er afgevraagd moet worden of deze gemaakt moet worden op een dergelijke beperkte ruimte. De kosten bedragen dan per m² €94,50. Het voorstel is om hier geen uitbreiding te realiseren en op het moment dat de begraafplaats vol is om over te stappen naar Veenoord. Dit heeft ook de voorkeur van de EOP, de begrafenisverenigingen en de bevolking (gemeente Emmen, 2008).

Op de begraafplaats in Emmer-Compascuum heeft eind jaren '90 een ruiming plaatsgevonden. De vrijgekomen ruimte wordt nu ingevuld en naar schatting is dat over ongeveer 10 jaar vol (gemeente Emmen, 2008). Dan zijn de mogelijkheden van uitbreiding voorbij. Om uitbreiding zeker te stellen is het noodzakelijk om het bestemmingsplan te wijzigen. Dit kan op het terrein gelegen aan de noordoostzijde van de begraafplaats. Het terrein dat hiervoor in aanmerking komt heeft een oppervlak van ongeveer 2 ha, wat een ruimte biedt aan ongeveer 2500 graven en een periode van 10 jaar overbrugt (gemeente Emmen, 2008).

De huidige begraafplaats te Veenoord heeft nog een ruimte van ongeveer 6600 m². Naast de begraafplaats geeft het bestemmingsplan nog een ruimte aan van 1.8 ha voor uitbreiding. In totaal is dit goed voor 3000 graven en circa 80 jaar voor zowel Veenoord als Nieuw-Amsterdam (gemeente Emmen, 2008). Gezien de problematiek bij de begraafplaats Nieuw-Amsterdam geniet de begraafplaats Veenoord de voorkeur bij de uitbreiding.

Bij de begraafplaats Weiteveen is via het bestemmingsplan nog een terrein aanwezig van ongeveer 2.0 ha voor uitbreiding. Dit is ruimte voor ongeveer 2500 graven en voor circa 80 jaar.

Het bestemmingsplan geeft voor de begraafplaats te Nieuw-Weerdinge geen uitbreidingsmogelijkheden. De omliggende terreinen zijn van de gemeente, waaronder het terrein De Wencke en bosterreinen. Hier liggen dus mogelijkheden om in de toekomst de uitbreiding van de begraafplaats te waarborgen (gemeente Emmen, 2008).

In onderstaand tabel is te zien hoeveel de toekomstige capaciteit bedraagt na uitbreiding volgens het bestemmingsplan en wat de voorraad in jaren dan wordt.

Begraafplaats	Beschikbare capaciteit	Voorraad in jaren	Capaciteit na uitbreiding volgens bestemmingsplan	Voorraad in jaren na uitbreiding
Klazienaveen	110	2,5 jaar	1750	39,5 jaar
Nieuw Amsterdam	160	5 jaar	Mogelijk maar kostbaar	Mogelijk maar kostbaar
Emmer-Compascuum	225	10	2500	100 jaar
Veenoord	50	10	3000	600 jaar
Weiteveen	170	6	2500	89 jaar
Nieuw Weerdinge			Niet mogelijk i.v.m. huidige bestemmingsplan	Niet mogelijk i.v.m. huidig bestemmingsplan

Tabel 3.9: Capaciteit en voorraad in jaren na uitbreiding
(Bron: Gemeente Emmen, 2008)

- Inbreiden

Inbreiden is het uitbreiden van de begraafplaats binnen de huidige omheining met opoffering van bijvoorbeeld groen. Inbreiden kan volgens de gemeente Emmen (2008) op drie manieren, namelijk:

1. meer graven naast elkaar plaatsen door opoffering van bijvoorbeeld groen en of looppaden, het bruto-grafoppervlak wordt hiermee beperkt
2. inbreiden door één twee-diep te begraven.
3. inbreiden op het terrein dat behoort tot de begraafplaats, maar dat nog niet in gebruik is genomen.

Emmen kent veel begraafplaatsen die op een traditionele manier zijn ingericht. Dit wil zeggen dat er optimaal gebruik is gemaakt van de beschikbare ruimte. Er is op deze begraafplaatsen gewerkt met blokken. Dit betekent dat er weinig mogelijkheden zijn om binnen de begraafplaatsen extra graven te creëren (gemeente Emmen, 2008). Bovendien geldt ook hier, zoals ook onder punt ruimen al is aangegeven, dat op veel begraafplaatsen oude graven liggen die een breedte van 1 meter hebben. In de nieuwe wetgeving staat dat de graven een minimale afmeting dienen te hebben van 1.30 meter. Bij ruiming en heruitgifte zal eerder sprake zijn van minder dan van meer grafruimte. Inbreiden binnen de huidige begraafplaatsen zal geen capaciteit genereren (gemeente Emmen, 2008). Een uitzondering is de begraafplaats Oeverse Bos. Bij besluit van de Raad is hier gekozen voor een hoger bruto grafoppervlak van circa 20 m² per graf. Dit zou terug gebracht kunnen worden naar 6 tot 8 m² per graf. Daarbij moet opgemerkt worden dat dit de ‘open structuur’ van de begraafplaats zal aantasten. De Oeverse Bos heeft voor 7600 graven capaciteit.

Op een aantal begraafplaatsen is het mogelijk om graven uit te geven van twee-diep. In dergelijke graven kunnen twee personen boven elkaar begraven worden. Op de begraafplaats de Wolfsbergen en het Oeverse Bos is dit al een mogelijkheid. Op de begraafplaatsen in de buitendorpen wordt deze mogelijkheid nog niet geboden. Het is niet op elke begraafplaats mogelijk om twee-diep graven aan te bieden (gemeente Emmen, 2008). De grondwaterstand kan bij twee-diep begraven problemen opleveren. Er is een aantal buitendorpen waar twee-diep begraven wel, naar verwachting, mogelijk zou zijn, namelijk dorpen die op zandgronden liggen. De dorpen die hiervoor in aanmerking komen zijn: Erica, Veenoord, Nieuw Dordrecht, Roswinkel en Weiteveen. De meerwaarde van het invoeren van twee-diep begraven zal pas op de langere termijn capaciteitsopbrengsten genereren (gemeente Emmen, 2008).

Er zijn twee begraafplaatsen waar inbreiden op gronden die al zijn toegekend aan de begraafplaats maar waarvoor inrichting en grondwerkzaamheden dienen te worden verricht. Op de Oeverse Bos zijn 640 graven direct beschikbaar, dit is voor circa 10 jaar voldoende capaciteit. Echter op het terrein van de Oeverse Bos is voor circa 7600 graven met een brutografoppervlak van 20m² ruimte, dit levert capaciteit voor circa 150 jaar (zie tabel 3.10).

Op Veenoord zijn 50 begraafplaatsen direct beschikbaar, dit is voor 10 jaar voldoende capaciteit. De begraafplaats te Veenoord heeft nog een ruimte van ongeveer 6600 m², dit is gereed te maken voor ongeveer 825 graven en levert een capaciteit voor circa 150 jaar (zie tabel 3.10).

Begraafplaats	Beschikbare capaciteit	Voorraad in jaren	Capaciteit na inbreiding volgens bestemmingsplan	Voorraad in jaren na inbreiding
Oeverse Bos	640	10	7600	150 jaar
Veenoord	50	10	825	150 jaar

Tabel 3.10: Capaciteit en voorraad in jaren na inbreiding
(Bron: Gemeente Emmen, 2008)

- Uitgifte termijn verkorten

De gemeente Emmen kent twee typen graven, namelijk huur- en koopgraven. Huurgraven worden in de gemeente Emmen voor een periode van 20 jaar aangeboden. Deze graven kunnen niet worden verlengd. Daarnaast kent de gemeente Emmen koopgraven, c.q. ‘graven met uitsluitend recht’. Deze graven worden voor een termijn van 30 jaar uitgegeven met het recht om deze telkens voor een periode van 10 jaar te verlengen. Aan het verlengen van koopgraven is geen termijn gesteld. Wettelijk gezien is een minimale uitgifte periode van 20 jaar vereist. De gemeente Emmen zou de doorlooptijd van uitgifte van een graf kunnen verkorten. Op korte termijn zal dit niet direct meer capaciteit opleveren, maar over een langere periode zal het verkorten van de uitgiftetermijn zeker effecten opleveren (gemeente Emmen, 2008).

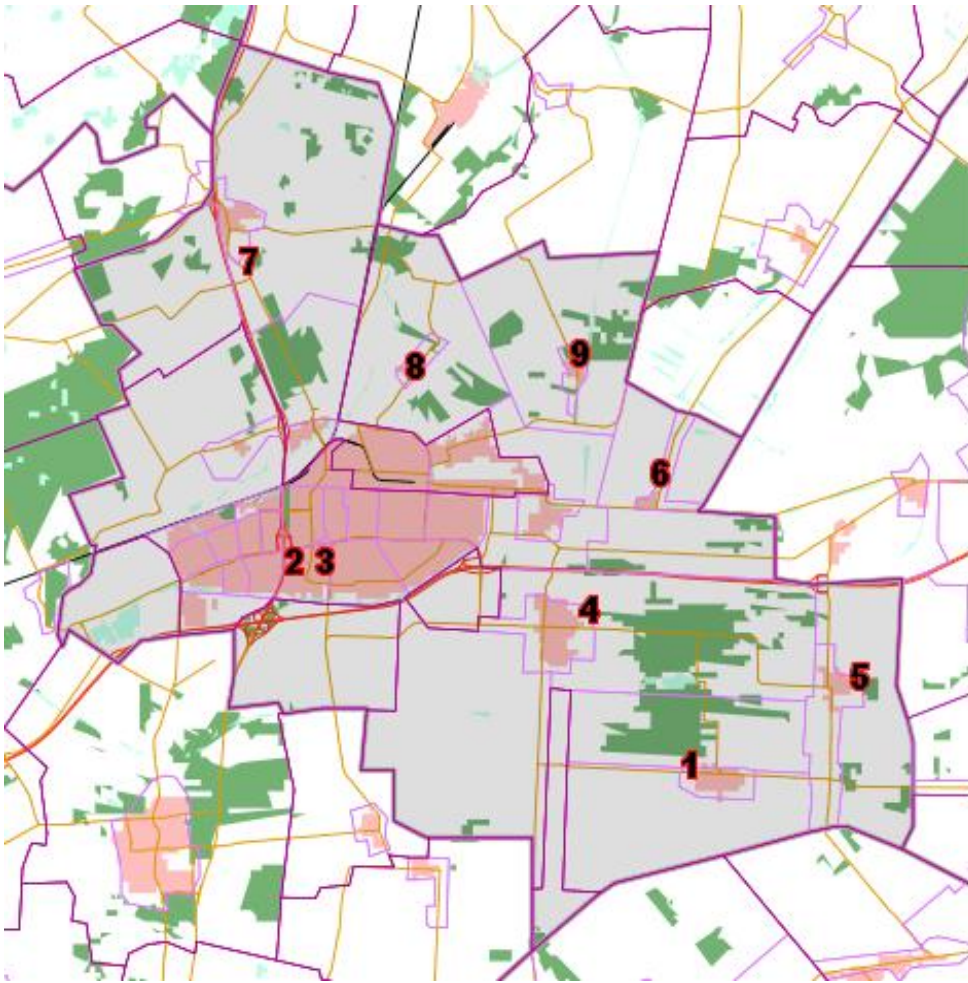
Samenvattend heeft de gemeente Emmen voldoende begraafcapaciteit tot 2025. Er zijn echter veel begraafplaatsen waar de capaciteit onvoldoende of zelfs zwaar onvoldoende is. Op deze begraafplaatsen zijn op korte termijn zeker enkele maatregelen noodzakelijk. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Emmen	16.000	2.912	7.5 m ²	2025	tot ver na 2049

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.11: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Emmen

3.8 Hoogeveen

Figuur 3.9: Situering begraafplaatsen in de gemeente Hoogeveen.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Elim aan de Carstensdijk
- 2) Oude begraafplaats Hoogeveen aan de Zuiderweg
- 3) Nieuwe begraafplaats Hoogeveen aan de Zuiderweg
- 4) Begraafplaats Hollandscheveld aan de Kerkhoflaan
- 5) Begraafplaats Nieuwlande aan de Boerdijk
- 6) Begraafplaats Nieuweroord aan de Middenraai
- 7) Begraafplaats Pesse aan de Hoogeveenseweg
- 8) Begraafplaats Stuifzand aan de Hoofdweg
- 9) Begraafplaats Tiendeveen aan de Kerkweg

3.8.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

Het huidige ingerichte grafveldoppervlak op de begraafplaatsen in de gemeente Hoogeveen bedraagt 159.251 m², omgerekend per graf is dat (19.712 graven) 8,1m². Dit oppervlak is optimaal te noemen. In de periode 2002 t/m 2006 bedroeg het totaal aantal begravingen in nieuwe graven gemiddeld 25,4 per jaar (61,8 %). Het aantal bijzettingen in eerder gereserveerde graven bedroeg gemiddeld 15.7 per jaar (38.2%).

Het aantal begravingen bepaalt direct hoeveel reserveringen er plaatsvinden. Het komt immers vaak voor dat bij het overlijden van de ene echtgenoot direct het naastgelegen graf wordt gereserveerd. Het aantal nieuw uit te geven graven en het aantal bijzettingen samen bepaalt de feitelijke oppervlaktebehoefte.

In onderstaande tabel is weergegeven tot hoelang er op de verschillende begraafplaatsen begraven kan worden in de bestaande vrije graven zonder dat er maatregelen genomen worden.

Zonder maatregelen begraafcapaciteit tot:			
Hoogeveen oude kom	2014	Hollandscheveld	2010
Hoogeveen nieuwe kom	2007	Nieuwlande	2015
Hoogeveen nieuwe kom RK	2019	Pesse	2034
Hoogeveen nieuwe kom Islamitisch	2028	Stuifzand	2013
Hoogeveen nieuwe kom kindergedeelte	2014	Elim	2046
Tiendeveen	2037	Nieuweroord	2034

Tabel 3.12: Lengte begraafcapaciteit begraafplaatsen gemeente Hoogeveen zonder maatregelen.
(Bron: Snel & Guliker, 2007.)

Uit tabel 3.12 valt op te merken dat de hoogste prioriteit moet komen te liggen bij de begraafplaatsen Hoogeveen (oude en nieuwe kom), Hollandscheveld en Stuifzand.

Uit tabel 3.13 blijkt dat de begraafplaats Hoogeveen (nieuwe kom) ruimte heeft tot 2007. Begraafplaats Hollandscheveld heeft ruimte beschikbaar tot 2010 en begraafplaats Stuifzand tot 2013. Verder dient er voor 2014 extra capaciteit beschikbaar te zijn op begraafplaats Hoogeveen (oude kom). Deze begraafplaatsen zullen dus prioriteit moeten krijgen met het oog op het gebrek aan capaciteit.

De totale oppervlakte van de begraafplaats is 159.251 m². Het huidige bruto grafoppervlak (BGO) bedraagt 8.1 m² (159.251/19.712). Het BGO op de begraafplaatsen in de gemeente Hoogeveen ligt gemiddeld boven het optimaal BGO. Het BGO op de begraafplaatsen Elim en Hollandscheveld blijft ver onder het optimaal BGO. In Hollandscheveld is het BGO 3.5m² per graf en in Elim slechts 2.5 m² per graf.

Capaciteit	Behoeftes t/m 2046	Aantal lege graven*	Zonder maatregelen ruimte tot:	Tekort aan graven t/m 2046	Huidig BGO	Huidig benodigde uitbreiding t/m 2046**	BGO 7 m2***
Gemeentelijke begraafplaatsen	Totaal	Totaal	Totaal	Totaal			
1. Hoogeveen oude kom	3.954	629	2014	3.325	6,9	22.943	23.275
2. Hoogeveen nieuwe kom ****	2.563	24	2007	2.539	8,7	22.089	17.773
3. Tiendeveen	324	233	2037	91	9,9	901	637
4. Hollandscheveld	2.134	196	2010	1.938	3,5	6.783	13.566
5. Nieuwlande	732	142	2015	590	9,7	5.723	4.130
6. Pesse	586	356	2034	230	21,7	4.991	1.610
7. Stuifzand	376	55	2013	321	13	4.173	2.247
8. Elim	330	747	>2046	•	2,5	•	•
9. Nieuweroord	397	267	2034	130	10,1	1.313	910

*) Huidige beschikbare capaciteit

**) Benodigde uitbreiding in m2 met het huidig BGO

***) Benodigde uitbreiding bij een BGO van 7 m2

****) Zodra de begraafplaats Hoogeveen nieuwe kom vol is voor uitgifte van nieuwe graven zal geheel op de begraafplaats oude kom overgestapt worden welke daardoor in 2010-2011 vol zal zijn

Tabel 3.13: Begraafcapaciteit gemeente Hoogeveen in de huidige situatie

(Bron: Snel & Guliker, 2007)

Tabel 3.14 geeft de totale capaciteit weer van de begraafplaatsen in de gemeente Hoogeveen. In de tabel is uitgegaan van een landelijke belangstelling voor een graf van 40 jaar. Na een dergelijke termijn hebben nabestaanden in de regel geen interesse meer het graf nog langer aan te houden. Dit betekent op veel begraafplaatsen in Nederland dat de behoefte resulteert in een begraafcyclus van 40 jaar. Wanneer vanuit deze optiek naar de totale capaciteit van de gemeentelijke begraafplaatsen in de gemeente Hoogeveen wordt gekeken, dan is de conclusie dat bijna alle begraafplaatsen, met uitzondering van de begraafplaats Tiendeveen, Pesse, Elim en Nieuweroord, onvoldoende capaciteit zouden hebben om in een dergelijke cyclus te kunnen begraven.

Totale capaciteit		Behoefte t/m 2046	Totale capaciteit	Graven uitgegeven voor onbepaalde tijd	Tekort/overschot graven t.b.v. cyclus 40 jaar
Gemeentelijke begraafplaatsen		Totaal	Totaal	Totaal	Totaal
1.	Begraafplaats Hoogeveen (oude kom, gedeelte I,II,III,IV,V,VI)	3.954	3.631	2210	-2.533
2.	Begraafplaats Hoogeveen (nieuwe kom)	2.563	6.571	4956	-948
3.	Begraafplaats Tiendeveen	324	861	475	+62
4.	Begraafplaats Hollandscheveld	2.134	2.813	1704	-1.025
5.	Begraafplaats Nieuwlande	732	629	364	-467
6.	Begraafplaats Pesse	586	1.458	710	+162
7.	Begraafplaats Stuifzand	376	287	193	-282
8.	Begraafplaats Elim	330	2.285	605	+1.350
9.	Begraafplaats Nieuweroord	397	1.177	621	+159

Tabel 3.14: De totale capaciteit van de begraafplaatsen in de gemeente Hoogeveen
(Bron: Snel & Guliker, 2007)

Snel & Guliker (2007) gaan dus uit van een 40-jarige begraafcyclus, volgens hen zijn er dan tot en met 2046, 11.396 grondgraven nodig. Voor de 40 jarige begraafcyclus is dan uitgaande van de totale capaciteit een tekort aan 3.522 grondgraven. Dit tekort is berekend door de totale capaciteit (19.712) minus het aantal graven dat uitgegeven is voor onbepaalde tijd (11.838) af te trekken van de behoefte van 11.369.

3.8.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Volgens Snel & Guliker (2007) zijn er voor de gemeente Hoogeveen vier mogelijke maatregelen om voldoende begraafcapaciteit te realiseren, dit zijn:

1. Inbreiden op de bestaande begraafplaats

Voordelen:

- * Begraafcapaciteit wordt verhoogd.
- * Goedkoper dan uitbreiden begraafplaats.

Nadelen:

- * Kwaliteit van de begraafplaats wordt minder.

2. Voeren van een actief ruimingsbeleid

Voordelen:

- * Goedkoper dan uitbreiden begraafplaats.
- * Oude grafmonumenten waar geen belangstelling meer voor is worden verwijderd, hogere kwaliteit begraafplaats.

Nadelen:

- * Er kan een stuk historie verloren gaan.
- * Gewetensbezwaren bij nabestaanden.
- * Gezien de geringe leeftijd van de begraafplaats kan pas op de langere termijn begraafcapaciteit worden gegenereerd.
- * Bij huidig BGO nauwelijks mogelijk (Hollandscheveld en Elim).

3. In twee lagen gaan begraven

In de gemeente Hoogeveen wordt zowel enkel- als dubbeldiep begraven. Op de begraafplaats Hoogeveen (oude en nieuwe kom), Tiendeveen, Hollandscheveld, Pesse en Elim wordt enkel- en dubbeldiep begraven. In Nieuwlande, Stuifzand en Nieuweroord wordt alleen enkeldiep begraven, omdat het technisch niet mogelijk om in twee lagen te begraven. (Snel & Guliker, 2007).

4. Uitbreiden van de bestaande begraafplaats

Voordelen:

- * Voldoende begraafcapaciteit realiseerbaar.
- * Kwaliteit begraafplaats blijft gehandhaafd.

Nadelen:

- * Dure oplossing, kosten stijgen, en inkomsten blijven gelijk.
- * Niet duidelijk of uitbreidingsperceel ook daadwerkelijk in gebruik kan worden genomen (procedures).
- * Geen ruimte in directe omgeving beschikbaar.

Naast deze maatregelen op de bestaande begraafplaatsen in de gemeente Hoogeveen, wordt er in het dorp Fluitenberg een nieuwe begraafplaats aangelegd (gemeente Hoogeveen, 2006). Deze begraafplaats krijgt de naam “Zevenberg”. Deze begraafplaats moet de begraafbehoefte van met name Hoogeveen in de toekomst opvangen. De totale begraafplaats bestaat uit drie onderdelen, te weten:

- De Laan (ontsluiting + parkeren);
- Het Transcedron (muren);
- Het Veld (grafvelden).

Het is de bedoeling dat Het Veld in 2 fasen aangelegd wordt. In de eerste fase wordt een gedeelte van Het Veld aangelegd, wat een oppervlakte van 2,3 hectare omvat. Hier komen 3.200 van de in totaal 8.000 geplande dubbele graven. Dit betekent dat er ruimte is voor 6.400 begravingen. Op de delen van Het Veld die hoger liggen dan 13 meter boven NAP zou zelfs in drie of vier lagen begraven kunnen worden. Bij fase I worden tevens 74 parkeerplaatsen aangelegd, waarvan er 12 bestemd zijn voor mindervaliden. De oppervlakte van fase II van Het Veld bedraagt 3,6 hectare. Fase II zal worden aangelegd wanneer de capaciteit van fase I minder wordt.

De totale oppervlakte van het Transcedron bedraagt ca. 1 hectare. Binnen deze oppervlakte wordt de bebouwing ten dienste van beheer en onderhoud ondergebracht. Verder is ruimte voor urnenmuren en –kelders, herdenkingsruimten en overige marktgerichte producten en diensten aanwezig.

De Laan heeft een oppervlakte van ongeveer 1,25 hectare. Binnen deze oppervlakte worden in totaal 150 parkeerplaatsen gerealiseerd, komen opstelpleintjes voor lijkwagens e.d. en komt de ontsluitingsweg te liggen.

Kortom, de gemeente Hoogeveen heeft voldoende begraafcapaciteit tot 2023, maar zal op sommige begraafplaatsen wel enkele maatregelen moeten treffen. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Hoogeveen	11.396	2.649	8.1 m ²	2023	min. 2046

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.15: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Hoogeveen

3.9 Meppel

Figuur 3.10: Situering begraafplaatsen in de gemeente Meppel.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Meppel aan de Zomerdijk
- 2) Begraafplaats Nijeveen aan de Schuurmansweg

3.9.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

De gemeente Meppel heeft slechts twee begraafplaatsen in beheer. Eén in Meppel en één in Nijeveen. De begraafplaats in Meppel bevat ongeveer 9.362 graven, waarvan er ruim 400 nog vrij zijn. Uit de Ontwikkelingsvisie 2030 gemeente Meppel blijkt dat Meppel in de periode 2000-2030 een aanzienlijke groei zal doormaken. De verwachting is dat in deze periode ruim 7.500 nieuwe woningen zullen worden gerealiseerd. Met een gemiddelde gezinssamenstelling van 2.3 personen per huishouden zou dit betekenen dat Meppel in 2030 ongeveer 14.375 extra bewoners zal kennen (Genius Loci, 2005). Deze enorme bevolkingsgroei zal op langere termijn een zekere stijging van het aantal uitvaarten tot gevolg hebben, waardoor er een grotere druk op de beschikbare begraafcapaciteit komt te staan.

Uit onderzoek van Genius Loci (2005) blijkt verder dat er tot en met 2044 op de begraafplaats in Meppel behoefte is aan 4.479 nieuwe graven, 3.861 bijzettingen en 2.878 asbestemmingen. De vrij beschikbare capaciteit op de begraafplaats in Meppel is op dit moment als volgt:

- Reguliere graven: 374
- Kindergraven: 40
- Urnengraven: 119
- Nissen urnenmuur: 256

Met 414 (374 reguliere + 40 kindergraven) vrije plaatsen heeft de gemeente Meppel tot medio 2009 begraafcapaciteit. Om te kunnen blijven begraven tot 2044 zijn er dus 4.479 nieuwe grafplaatsen nodig. Er zal dan voor 4.065 graven aanvullende ruimte moeten worden gezocht (Genius Loci, 2005). Het bruto grafoppervlak (BGO) op de begraafplaats in Meppel is 6.1 m². Een ruimtevraag voor 4.065 nieuwe graven zou betekenen dat op basis van de huidige inrichtingskwaliteit 2.5 hectare nieuwe begraafplaats moet worden gerealiseerd (Genius Loci, 2005).

De gemeente Meppel is op dit moment bezig met het ruimen van een stuk waar 300 plaatsen vrij komen. Verder is de gemeente Meppel bezig met de voorbereiding van een nieuw stuk begraafplaats waar ongeveer 1000 plaatsen moeten komen. Deze moet eind 2010 klaar zijn voor begraven.

De begraafplaats in Nijeveen kent een zeer hoge capaciteit (Genius Loci, 2005). In totaal zijn sinds 1950 442 graven uitgegeven, er zijn nog circa 300 graven vrij. Aangezien er per jaar ongeveer 6 graven uitgegeven worden op de begraafplaats in Nijeveen bestaat er dus nog zeker een capaciteit voor 40 jaar (Genius Loci, 2005). Genius Loci (2005) gaat er verder vanuit dat het beleid dat voor Meppel geformuleerd is, ook voor Nijeveen zal gaan gelden.

3.9.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Op de begraafplaatsen van de gemeente Meppel wordt niet geruimd. Er is dan ook geen sprake van een cyclische begraafmethodiek (Genius Loci, 2005).

Genius Loci (2005) draagt een aantal mogelijke oplossingen aan voor het capaciteitsprobleem waar de gemeente Meppel mee dreigt te kampen. Eén van de mogelijkheden is ruimen. Er is een aantal algemene graven waarvan de gebruikstermijn van 10 jaar al lang is verstreken. De oppervlakte van dit vak is ongeveer 2.230 m². Bij een BGO van 5 m² zouden hier ongeveer 446 nieuwe graven kunnen worden gerealiseerd (Genius Loci, 2005). Door te ruimen wordt de totale beschikbare capaciteit vergroot tot ongeveer 860 graven. Volgens Genius Loci (2005) kan er dan nog tot medio 2015 begraven worden op de begraafplaats in Meppel.

Uit eigen onderzoek concludeert Genius Loci (2005) dat er 2.5 hectare nieuwe begraafplaats noodzakelijk is om te kunnen blijven begraven volgens de huidige methodiek. Met een uitbreiding van 2.5 hectare zou dan kunnen worden begraven tot en met 2044.

De graven voor bepaalde tijd kunnen vanaf 2044 weer beschikbaar komen als daarvoor een ruimingsbeleid wordt geformuleerd en de rechten voor 20 jaar worden uitgegeven met de mogelijkheid tot verlenging in termijnen van 10 jaar (Genius Loci, 2005).

Een andere mogelijkheid is het ruimen van de huidige graven uitgegeven voor onbepaalde tijd, maar dan moet er sprake zijn van kennelijke verwaarlozing van het onderhoud (Genius Loci, 2005). Met deze maatregel is er in plaats van de 2.5 hectare nog maar 1.3 hectare nieuw begraafplaatsoppervlak nodig.

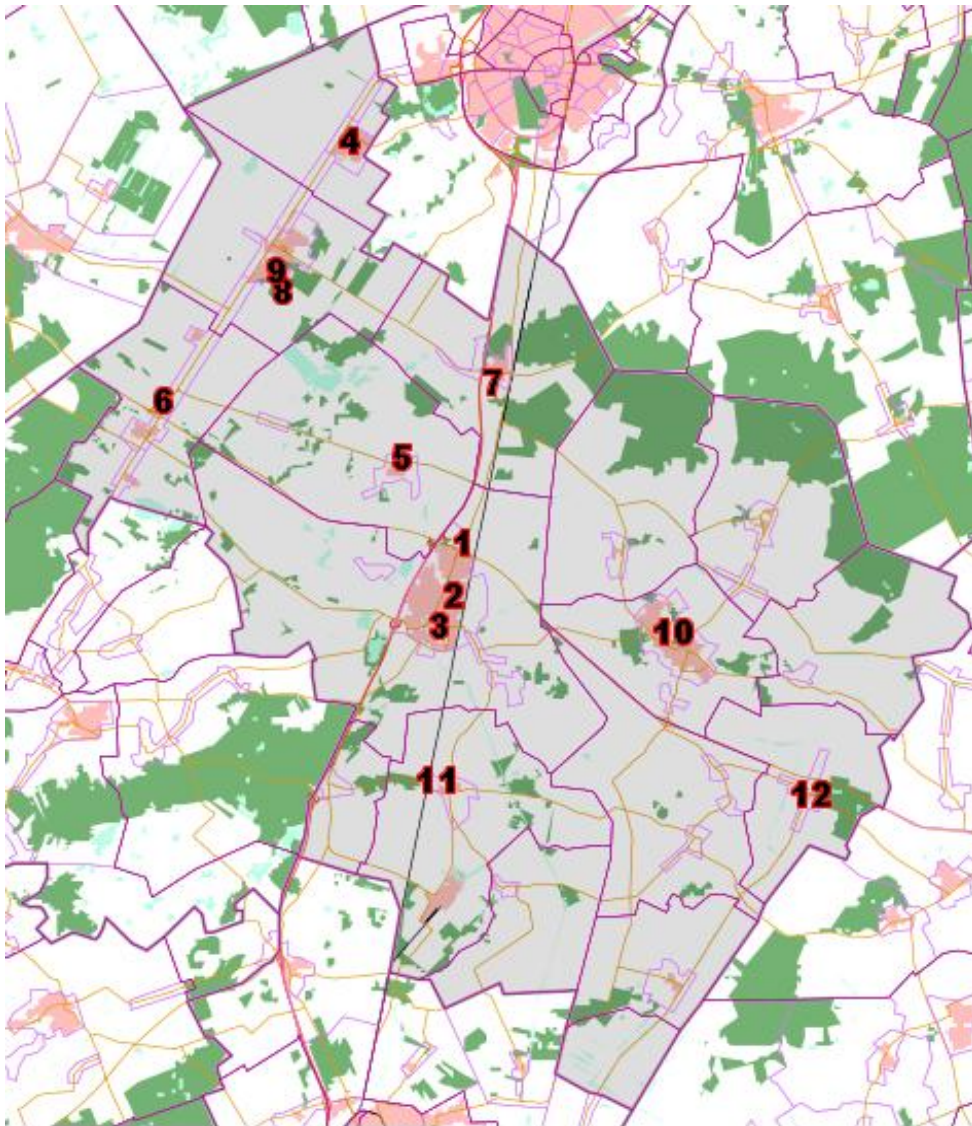
Samengevat valt te concluderen dat de begraafplaats in Nijeveen voldoende begraafcapaciteit heeft voor de komende 40 jaar. De begraafplaats in Meppel zit echter met een capaciteitsprobleem. De begraafplaats in Meppel zal op zoek moeten naar ruimte voor ruim 4.000 graven. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Meppel					
- Meppel	4.479	414	6.1 m ²	2009	2044
- Nijeveen	240	300	niet bekend	min. 2044	min. 2044

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.16: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Meppel

3.10 Midden-Drenthe

Figuur 3.11: Situering begraafplaatsen in de gemeente Midden-Drenthe.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Beilen aan de Eursingerhof
- 2) Begraafplaats Beilen aan de Asserstraat
- 3) Begraafplaats Beilen aan de Torenlaan
- 4) Begraafplaats Bovensmilde aan de Witterweg
- 5) Begraafplaats Hijken aan de Molenkamp
- 6) Begraafplaats Hoogersmilde aan de Rijksweg (algemene gedeelte)
- 7) Begraafplaats Hooghalen aan de Nijlanden
- 8) Begraafplaats Smilde Kyllot aan de Boerenlaan
- 9) Begraafplaats Smilde Kerkenveld aan de Boerenlaan
- 10) Begraafplaats Westerbork aan de Kerkhoflaan
- 11) Begraafplaats Wijster aan de Dwarsakkers
- 12) Begraafplaats Witteveen aan de Mej. A. Talmaweg

3.10.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

De begraafcapaciteit in de gemeente Midden-Drenthe is voor de komende 30 jaar per begraafplaats berekend. De belangrijkste conclusies die de gemeente Midden-Drenthe (2004) hieruit trekt zijn dat de begraafplaatsen in Smilde en Hijken op korte termijn uitgebreid moeten worden. In beide gevallen is er al grond voor uitbreiding in eigendom (gemeente Midden-Drenthe, 2004). De grootte van de uitbreiding is afhankelijk van het wel of niet ruimen op beide begraafplaatsen, de mogelijkheid van ruimen is nu nog beperkt.

De begraafplaats in Bovensmilde was vol, maar in 2004 is er weer voor een paar jaar ruimte gemaakt (gemeente Midden-Drenthe, 2004). De behoefte aan begraafruimte in Bovensmilde is groot. De mogelijkheid voor ruimen moet nog worden onderzocht, maar kan problemen geven doordat nog lang graven voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven (gemeente Midden-Drenthe, 2004). Mocht ruimen uiteindelijk niet mogelijk zijn, dan zullen er mogelijkheden voor extra begraafruimte onderzocht moeten worden.

De gemeente Midden-Drenthe (2004) heeft om een richtlijn te krijgen voor de toekomstige behoefte aan begraafcapaciteit als uitgangspunt een inschatting van de ontwikkeling van het sterftecijfer in de gemeente genomen. Het sterftecijfer in Midden-Drenthe ligt op dit moment hoger dan het landelijk gemiddelde (gemeente Midden-Drenthe, 2004).

De verhouding crematie-begraven is zowel landelijk als in Midden-Drenthe ongeveer 50%-50% (gemeente Midden-Drenthe, 2004). Er is geen aanleiding aan te nemen dat hierin grote verschuivingen te verwachten zijn.

Op grond van de prognoses van het CBS zijn per 100 inwoners in 2004, ongeveer 17 graven benodigd voor de komende 30 jaar (gemeente Midden-Drenthe, 2004). De gemeente Midden-Drenthe (2004) gaat hierbij uit van de gemiddelde toename van de bevolking van 6%, een gemiddeld sterftecijfer van 10,7 per 1000 inwoners en een verhouding van 50-50 voor begraven en cremieren. Dit betekent dat er in de hele gemeente ruim 5.500 graven nodig zijn de komende 30 jaar (gemeente Midden-Drenthe, 2004).

In het schema op de volgende pagina is het benodigde aantal graven (globaal) per begraafplaats uitgesplitst voor de komende 30 jaar. Aangegeven wordt hierbij wat het doelgebied is, of er een tekort wordt verwacht en wat de stand van zaken is ten aanzien van uitbreidingen en dergelijke volgens de gemeente Midden-Drenthe (2004).

<p>Beilen (locaties Torenlaan, Asserstraat, Eursing) Doelgebied is Beilen met totaal 10403 bewoners. Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 1769. De bestaande 2 begraafplaatsen zijn nagenoeg vol. Door de nieuwe begraafplaats (1500 graven) is hier voldoende capaciteit.</p>
<p>Westerbork Doelgebied is Westerbork, Elp, Zwiggelte, Garminge, Balinge, Mantinge, Orvelte, totaal 6493 inwoners. Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 1100. Op het nieuwe gedeelte van de begraafplaats in Westerbork is nog voor ongeveer 350 graven ruimte. Tegen de tijd dat dit gedeelte vol is, kan er m.b.v. ruimen ruimte gemaakt worden. Tevens is het volkstuinengebied op termijn voor eventuele uitbreiding te gebruiken.</p>
<p>Smilde (locatie Kerkenveld/Kyllot) Doelgebied is Smilde met 4700 bewoners Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 800. Deze begraafplaats is bijna vol. Uitbreiding (en evt ruimen) is noodzakelijk op korte termijn. Er is voldoende grond beschikbaar voor meer dan 900 graven (dit zijn nu volkstuinen). Uitwerking van een uitbreiding wordt binnenkort opgestart. Hoe groot de uitbreiding in eerste instantie wordt, is tevens afhankelijk van ruimingsbeleid.</p>
<p>Bovensmilde Doelgebied is Bovensmilde met 3504 bewoners. Dit is inclusief de Molukse bevolking, deze worden momenteel veelal in Assen of Hooghalen begraven maar zijn hier wel meegeteld. Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 600. Deze begraafplaats was vol, begrafenissen vinden daarom m.n. in Smilde plaats. Onlangs is er wat ruimte gemaakt door verwijderen van een gedeelte van de beplanting. Dit geeft ruimte voor ongeveer 120 graven. Er is nog een open ruimte naast de begraafplaats, hierover is door het college van B&W de uitspraak gedaan (10 maart 03) dat zij geen voorstander is om deze ruimte te bestemmen als begraafplaats. Ruimen van graven kan problematisch zijn doordat nog lange tijd graven voor onbepaalde tijd zijn uitgegeven. Als zo geen ruimte gemaakt kan worden zijn alternatieven voortzetting van het begraven in Smilde of het realiseren van een nieuwe begraafplaats.</p>
<p>Hoogersmilde Doelgebied is Hoogersmilde en Oranje met 1756 inwoners. Het werkgebied ligt tot aan de Wittewijk. Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 300. Is voorlopig nog wel wat ruimte maar niet voldoende voor 30 jaar. Begraafplaats is slechts gedeeltelijk gemeentelijk. De uitvaartvereniging bezit een perceel van 1,3 ha, waarvan voor 0,3 ha toestemming is om te begraven. Voor de rest van het perceel is bestemmingswijziging aangevraagd. Dit wordt door afdeling Ruimtelijke Ontwikkeling meegenomen bij de vernieuwing van het bestemmingsplan buitengebied. Als dit wordt gehonoreerd, is er ruimte genoeg voor de komende 30 jaar.</p>
<p>Hooghalen Doelgebied is Hooghalen met 1470 inwoners. Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 250. Er is voldoende capaciteit.</p>
<p>Hijken Doelgebied is Hijken met 874 inwoners. Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 150 Deze begraafplaats is bijna vol. Er is een stuk grond beschikbaar naast de begraafplaats voor uitbreiding. Dit stuk is voldoende voor 450 graven.</p>
<p>Wiister Doelgebied is Wijster, Spier en Drijber, totaal 1910 inwoners. Benodigd aantal graven tot 2034 geschat op: 325. In 1995 is de laatste uitbreiding geweest, op dit moment zijn er nog 130 graven beschikbaar. Zonder maatregelen is deze begraafplaats over 10 tot 15 jaar vol. Tegen die tijd kan ook met ruimen eventueel ruimte gemaakt worden. Verdere uitbreiding zal naar verwachting moeilijkheden geven, gezien de procedure die eerder is geweest ten behoeve van uitbreiding.</p>
<p>Witteveen Doelgebied is Witteveen en Nieuw Balinge, totaal 1680 (waarvan 1037 in en om Nieuw Balinge). Opgemerkt moet worden dat in de praktijk Nieuw Balinge voornamelijk op Nieuweroord is georiënteerd, wat sinds de herindeling niet meer in dezelfde gemeente ligt. Benodigd aantal graven tot 2034 (inclusief Nieuw Balinge) geschat op: 285. Er zijn nog ongeveer 350 plaatsen beschikbaar. Er is dus nog ruim voldoende capaciteit.</p>

Tabel 3.17: capaciteit per begraafplaats gemeente Midden-Drenthe
(Bron: gemeente Midden-Drenthe, 2004).

3.10.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Op de begraafplaatsen in Hijken, Smilde en Bovensmilde verwacht de gemeente Midden-Drenthe (2004) op korte termijn een tekort aan graven. Hijken en Smilde hebben op korte termijn nieuwe capaciteit nodig. Smilde zou voor 2007 een uitbreiding moeten hebben, Hijken voor 2006. Voor beide plaatsen is er al grond bij de gemeente in eigendom voor uitbreiding (gemeente Midden-Drenthe, 2004).

De begraafplaats in Bovensmilde was vol, er is echter door het rooien van plantsoen extra ruimte ontstaan, zodat er weer een paar jaar begraven kan worden. Uitbreiding is hier niet verder mogelijk (gemeente Midden-Drenthe, 2004). Ruimte maken door graven te ruimen is een optie, maar hier worden problemen mee verwacht omdat nog lange tijd graven met eeuwigdurend recht zijn uitgegeven. Bovensmilde heeft aangegeven dat zij graag weer de mogelijkheid wil om in eigen dorp te begraven. Als dat niet op de huidige plek kan, kan overwogen worden om elders in Bovensmilde een nieuwe begraafplaats te creëren (gemeente Midden-Drenthe, 2004).

Op de langere termijn ontstaat er een tekort aan graven op de begraafplaatsen in Wijster en Westerbork (gemeente Midden-Drenthe, 2004). In Westerbork en Wijster wordt op wat langere termijn (15 jaar) gebrek aan capaciteit verwacht. Hier kan bezien worden of ruimte gecreëerd kan worden door middel van ruimen, of dat er moet te zijner tijd uitgebreid worden. Voldoende capaciteit is er op de begraafplaatsen in Hoogersmilde, Witteveen, Hooghalen en Beilen.

Op de plekken waar onvoldoende capaciteit is, zijn er volgens de gemeente Midden-Drenthe (2004) verschillende opties om de capaciteit te vergroten:

- 1 Uitbreiding of nieuwe aanleg
- 2 Ruimen, evt. weer gebruiken bestaande volle begraafplaatsen.
- 3 In twee lagen boven elkaar begraven

De gemeente Midden-Drenthe (2004) plaatst hierbij enkele kanttekeningen. Zo geeft ruimen op korte termijn nog niet veel ruimte en is uitbreiding en/of nieuwe aanleg dus nog niet te vermijden op een aantal plaatsen. Een tweede kanttekening is dat het in Midden-Drenthe gebruikelijk is om in 1 laag te begraven. Bij nieuwe aanleg kan overwogen worden in meerdere lagen te begraven. Dit geeft echter vaak problemen met de eisen aan de minimale drooglegging van de grond: de grondwaterstand moet dan minimaal 2,15 m onder maaiveld zijn. Hiervoor moeten vaak (te) hoge kosten gemaakt worden in verband met de benodigde ophoging c.q. dieptedrainage. Bovendien heeft dit gevolgen voor het landschap en omliggende gebied. Zowel uitbreiding als ruiming geeft kosten wat voor extra lasten zorgt in de begroting.

Eén van de opties om de capaciteit te vergroten is dus ruimen. Ruimen kan echter een gevoelig onderwerp zijn. Vooral als een begraafplaats ruimte genoeg heeft, wordt over het algemeen het ruimen van graven waarvan de termijn al is verstreken vaak uitgesteld (gemeente Midden-Drenthe, 2004). Men is bang voor de publieke opinie en kiest vaak voor uitbreiden van begraafplaatsen. Dit heeft uiteraard gevolgen voor de exploitatie, immers uitbreidingen kosten veel geld. Graven waarvan de termijn is verlopen, brengen geen geld meer op terwijl het onderhoud gewoon door moet gaan. Het onnodig langer in stand houden van grafbedekkingen en uitbreiden van begraafplaatsen terwijl met ruimen ruimte gemaakt kan worden, is voor de gemeenschap onnodig duur. Het regelmatig ruimen is voor een gezonde begraafplaatsenexploitatie van groot belang (gemeente Midden-Drenthe, 2004).

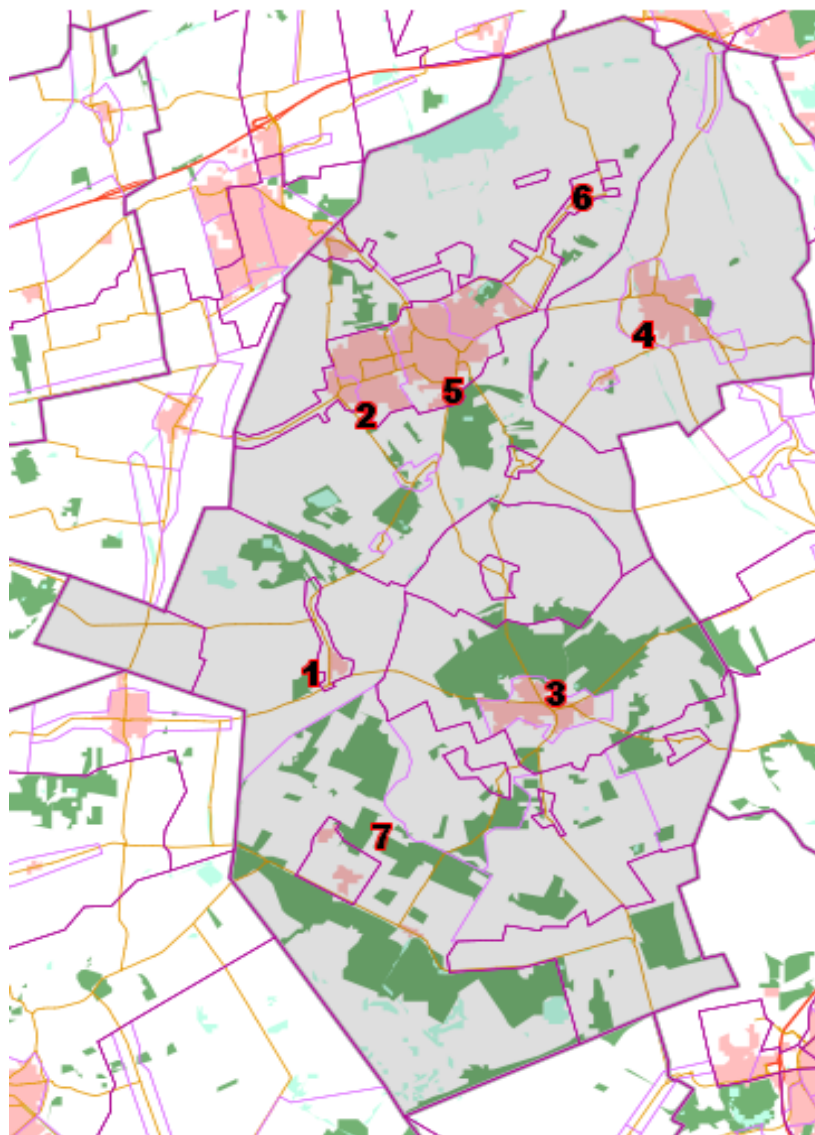
Samengevat kan de gemeente Midden-Drenthe zonder verdere maatregelen begraven tot 2022. De begraafplaatsen in Hijken, Smilde en Bovensmilde zijn (bijna) vol en voor deze begraafplaatsen moeten enkele maatregelen getroffen worden. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Midden-Drenthe	5.500	niet bekend	niet bekend	2022	2034

*= Behoefte voor de komende 30 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.18: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Midden-Drenthe

3.11 Noordenveld

Figuur 3.12: Situering begraafplaatsen in de gemeente Noordenveld.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Een aan de Vennootsweg
- 2) Begraafplaats Nieuw-Roden aan de Esweg
- 3) Begraafplaats Norg aan de Kerkhofdrift
- 4) Begraafplaats Peize aan de Oude Veldijk
- 5) Begraafplaats Roden aan de Norgerweg
- 6) Begraafplaats Roderwolde aan de Pastorielaan
- 7) Begraafplaats Veenhuizen aan de Eikenlaan

3.11.1 Huidige en toekomstige capaciteit

De gemeente Noordenveld heeft op dit moment geen ruimte gebrek op de algemene begraafplaatsen. In de nabije toekomst kan de gemeente Noordenveld op alle begraafplaatsen nog wel vooruit. Hoeveel en voor hoelang dit precies is, weet de gemeente Noordenveld (nog) niet. Maar gezien het feit dat de gemeente Noordenveld zich niet of nauwelijks zorgen maakt over een eventueel tekort aan ruimte voor graven, neem ik aan dat de capaciteit ruim voldoende is voor de komende jaren.

3.11.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

Omdat de capaciteit op de begraafplaatsen in de gemeente Noordenveld de komende jaren verzekerd lijkt, voert de gemeente Noordenveld hierop geen actief beleid. De gemeente is wel vanaf 2006 graven uit gaan geven voor een periode van 30 jaar in plaats van voor onbepaalde tijd, zoals daarvoor gedaan werd. Verder heeft de gemeente Noordenveld besloten om bij een volle begraafplaats te kijken of ruimen een optie is, om zo voldoende capaciteit beschikbaar te houden op die betreffende begraafplaatsen. Mocht ruimen op deze begraafplaatsen niet mogelijk zijn, dan zal een uitbreiding noodzakelijk zijn. Zowel ruimen als uitbreiden zijn echter maatregelen die in de gemeente Noordenveld de komende jaren nog niet aan de orde zullen zijn.

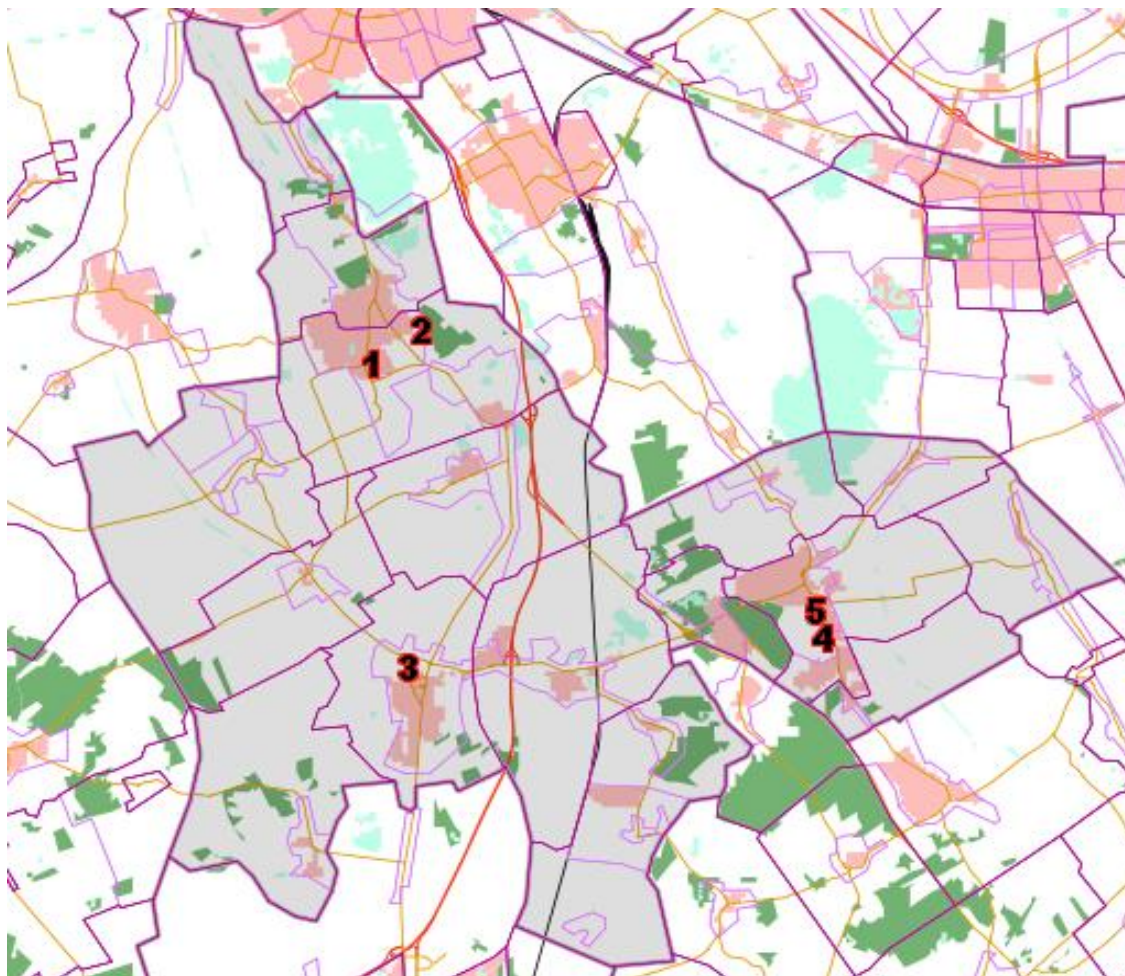
Samengevat heeft de gemeente Noordenveld dus voldoende begraafcapaciteit voor de komende decennia. En dat maatregelen voorlopig niet noodzakelijk zijn. Op sommige begraafplaatsen zal na verloop van tijd wel een tekort ontstaan, maar op andere begraafplaatsen is dan nog voldoende capaciteit, zodat er in totaal geen tekort zal ontstaan. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Noordenveld	niet bekend	niet bekend	niet bekend	min. 2049	min. 2049

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.19: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Noordenveld

3.12 Tynaarlo

Figuur 3.13: Situering begraafplaatsen in de gemeente Tynaarlo.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats "Eelde" aan de Kerkhoflaan te Eelde
- 2) Begraafplaats " de Duinen" aan de Vosbergerlaan te Eelde
- 3) Begraafplaats "Eswal" aan de Eswal te Vries
- 4) Begraafplaats "De Walakker" aan de Annerweg te Zuidlaren
- 5) Begraafplaats "Oude Coevorderweg" aan de Oude Coevorderweg te Zuidlaren

3.12.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

In onderstaand tabel is te zien wat de beschikbare capaciteit en de behoefte aan grondgraven is op alle begraafplaatsen in de gemeente Tynaarlo.

Behoefte en capaciteit grondgraven Gemeente Tynaarlo	Behoefte	Beschikbare	Ruimte	Tot.Cap.	Onbep. Tijd	T.b.v.	Verschil	Opp.	
	tm 2045	cap.	tot:	Totaal	Tot.	cyclus 40 j	Tot.	Netto	BGO
Gemeentelijke begraafplaatsen									
1. Begraafplaats De Duinen	2.467	237	2007	1.225	0	1.225	-1.242	30.037	24,5
2. Begraafplaats De Walakker	2.852	72	2007	825	170	655	-2.198	19.163	23,2
3. Begraafplaats Oude Coevorderweg	510	0	0	6.786	3.864	2.922	2.412	31.460	4,6
4. Begraafplaats Eswal	1.832	233	2011	5.842	3.055	2.787	955	30.363	5,2
5. Begraafplaats Eelde	437	40	2009	1.881	1.656	225	-212	9.209	4,9

Tabel 3.20: De behoefte en capaciteit grondgraven gemeente Tynaarlo (Bron: De Leeuw & Guliker, 2007).

Per begraafplaats zal nu de capaciteit besproken worden.

1) De gemeentelijke begraafplaats De Duinen in Eelde

De gemeentelijke begraafplaats De Duinen in Eelde, is gelegen in een bosrijke omgeving en grenst aan verschillende landgoederen. De eerste begraving op de begraafplaats heeft plaatsgevonden in 1979. Op de begraafplaats zijn grondgraven, urnengraven en een strooiveld aanwezig. Er is geen apart gedeelte ingericht voor kindergraven. De begraafplaats is zeer ruim opgezet, en ziet er verzorgd uit. Er zijn mogelijkheden voor uitbreiding van de begraafplaats (De Leeuw & Guliker, 2007).

In tabel 3.20 is te zien dat er nog 237 grondgraven beschikbaar zijn. De totale capaciteit is 1.225 graven. Op de begraafplaats De Duinen zijn geen graven voor onbepaalde tijd uitgegeven. Zonder maatregelen kan tot 2007 begraven worden (zie tabel 3.20). Als men uitgaat van de 40 jarige begraafcyclus, dan zijn tot en met 2045, 2.467 grondgraven nodig (zie tabel 3.20). Voor de 40 jarige begraafcyclus is dan uitgaande van de totale capaciteit een tekort van 1.242 grondgraven (1.225- 2.467).

Begraafplaats De Duinen	
Totaal aantal bezette enkele graven*	988
Totaal aantal vrije enkele graven**	237
Totaal aantal enkele graven	1225

Tabel 3.21: capaciteit grondgraven begraafplaats De Duinen

* uitgangspunt is 75% dubbele graven, 25% enkel graf

** inclusief inrichting nieuw vak

(Bron: De Leeuw & Guliker, 2007).

De totale oppervlakte van de begraafplaats is 30.037 m². Het huidige bruto grafoppervlak per graf bedraagt 24,5 m² (30.037/ 1.225). Dus met een bruto grafoppervlak van 24,5 m² is het totaal aantal graven 1.225. Als men een bruto grafoppervlak halveert naar ca. 12,25 m², dan is het totaal aantal graven ca. 2.452.

Zonder maatregelen kan nog begraven worden tot circa 2007. Het brutografoppervlak is met 24,5 m² erg hoog, waardoor de kwaliteit van de begraafplaats erg hoog te noemen is. Op de begraafplaats wordt enkelvoudig begraven wat extra capaciteit vergt.

2) De gemeentelijke begraafplaats De Walakker in Zuidlaren

De gemeentelijke begraafplaats De Walakker in Zuidlaren, is gelegen in een landelijke omgeving. Op de begraafplaats zijn alleen grondgraven aanwezig.

Op verzoek is een apart gedeelte voor kindergraven ingericht. De begraafplaats is ruim opgezet en oogt verzorgd. Er is veel groen aanwezig op de begraafplaats. Er zijn voldoende mogelijkheden aanwezig voor uitbreiding van de begraafplaats (De Leeuw & Guliker, 2007).

Begraafplaats De Walakker	
Totaal aantal bezette enkele graven*	752
Totaal aantal vrije enkele graven	72
Totaal aantal enkele graven	824

Tabel 3.22: capaciteit grondgraven begraafplaats De Walakker

* uitgangspunt is 75% dubbele graven, 25% enkel graf

(Bron: De Leeuw & Guliker, 2007).

In tabel 3.22 is te zien dat er nog 72 vrije enkele graven beschikbaar zijn. De totale capaciteit van de begraafplaats bedraagt 824 graven. Er zijn 170 graven uitgegeven voor onbepaalde tijd. Waardoor de totale capaciteit op 654 graven komt (De Leeuw & Guliker, 2007).

Zonder maatregelen kan tot eind 2007 begraven worden (zie tabel 3.20).

Als men uitgaat van de 40 jarige begraafcyclus, dan zijn er tot en met 2045, 2.852 grondgraven nodig (De Leeuw & Guliker, 2007). De graven voor onbepaalde tijd kunnen niet worden meegenomen in de begraafcyclus van 40 jaar. Voor de 40 jarige begraafcyclus is dan uitgaande van de totale capaciteit een tekort van 2.198 grondgraven (655-2.852).

De totale oppervlakte van de begraafplaats is 19.163 m². Het huidige bruto grafoppervlak bedraagt 23,3 m² (19.163/824). Dus met een bruto grafoppervlak van 23,5 m² is het totaal aantal graven 824. Als men een bruto grafoppervlak van 10 m² hanteert is het totaal aantal graven 1.916 (De Leeuw & Guliker, 2007).

Zonder maatregelen kan nog begraven worden tot ongeveer 2007. Het brutografoppervlak is met 23,3 m² erg hoog te noemen waardoor deze begraafplaats een hoge kwaliteit uitstraalt. Op de begraafplaats wordt enkeldiep begraven, zonder dat dit noodzakelijk is vanwege grondwater.

3) De gemeentelijke begraafplaats Oude Coevorderweg in Zuidlaren

De gemeentelijke begraafplaats Oude Coevorderweg in Zuidlaren, is gelegen in een landelijke omgeving. Op de begraafplaats zijn grondgraven, urnengraven en een strooiveld aanwezig.

De begraafplaats is te onderscheiden in een oud gedeelte en een nieuw gedeelte. Het onderhoudsniveau is goed, de begraafplaats ziet er verzorgd uit (De Leeuw & Guliker, 2007).

Op de begraafplaats worden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Alleen bijzettingen in bestaande graven vinden nog plaats.

Begraafplaats Oude Coevorderweg	
Totaal aantal bezette enkele graven*	6.786
Totaal aantal vrije enkele graven**	0
Totaal aantal enkele graven	6.786

Tabel 3.23: capaciteit grondgraven begraafplaats Oude Coevorderweg

* uitgangspunt is 75% dubbele graven, 25% enkel graf

(Bron: De Leeuw & Guliker, 2007).

Uit bovenstaande tabel blijkt dat op de Oude Coevorderweg geen nieuwe graven meer beschikbaar zijn. De totale capaciteit is 6.786 graven. De beschikbare capaciteit is 0. Op de begraafplaats Oude Coevorderweg zijn 3.864 graven voor onbepaalde tijd uitgegeven (De Leeuw & Guliker, 2007).

De totale oppervlakte van de begraafplaats bedraagt 31.460 m². Het huidig bruto grafoppervlak is 4,6 m² (31.460/ 6.786). Waarbij opgemerkt wordt dat op het oude gedeelte het bruto grafoppervlak lager is en op het nieuwere gedeelte hoger. Gemiddeld op de gehele begraafplaats is dit 4,6 m² (De Leeuw & Guliker, 2007).

4) De gemeentelijke begraafplaats Eswal in Vries

De gemeentelijke begraafplaats Eswal in Vries, is gelegen in een landelijke omgeving. De begraafplaats kent een ouder en een nieuwer gedeelte. Op het oude gedeelte liggen de graven erg dicht bij elkaar, wat het onderhoud van de graven bemoeilijkt. Het onderhoudsniveau van de begraafplaats over het algemeen is erg hoog (De Leeuw & Guliker, 2007).

Begraafplaats Eswal	
Totaal aantal bezette enkele graven*	5608
Totaal aantal vrije enkele graven	233
Totaal aantal enkele graven	5842

Tabel 3.24: capaciteit grondgraven begraafplaats Eswal

* uitgangspunt is 75% dubbele graven, 25% enkel graf

(Bron: De Leeuw & Guliker, 2007).

In bovenstaande tabel is af te lezen dat de totale capaciteit van de begraafplaats Eswal 5.842 graven bedraagt. Hiervan zijn er 5.608 graven bezet en 233 beschikbaar. De begraafplaats heeft 3.055 graven uitgegeven voor onbepaalde tijd. Waardoor de totale capaciteit binnen de grafcyclus op 2.787 graven komt (De Leeuw & Guliker, 2007).

In tabel 3.24 is te zien dat er nog 233 grondgraven beschikbaar zijn. Zonder maatregelen kan tot 2011 begraven worden (zie tabel 3.20). Als men uitgaat van de 40 jarige begraafcyclus, dan zijn er tot en met 2045, 1.832 grondgraven nodig. Voor de 40 jarige begraafcyclus is er uitgaande van de totale capaciteit een overschot van 955 grondgraven (2.787-1.832).

De totale oppervlakte van de begraafplaats is 30.363 m². Het bruto grafoppervlak bedraagt 5,2 m² (30.363/5.845). Hierbij wordt opgemerkt dat de intensiteit van graven op het oude gedeelte veel hoger is dan op het nieuwe gedeelte.

Zonder maatregelen kan nog begraven worden tot circa 2011. Het brutografoppervlak is met 5,2 m² erg laag te noemen. Vooral op het oude gedeelte liggen de graven tegen elkaar zonder tussenruimte. Op de begraafplaats wordt enkeldiep begraven, zonder dat dit noodzakelijk is vanwege grondwater (De Leeuw & Guliker, 2007).

5) De gemeentelijke begraafplaats Eelde

De gemeentelijke begraafplaats Eelde is gelegen in het centrum en omgeven door woningen. Op de begraafplaats vinden alleen nog bijzettingen plaats. De begraafplaats kent een algemeen gedeelte en een RK gedeelte.

Begraafplaats Eelde	
Totaal aantal bezette enkele graven	1841
Totaal aantal reserveringen	40
Totaal aantal enkele graven	1881

Tabel 3.25: capaciteit grondgraven begraafplaats Eelde

* uitgangspunt is 75% dubbele graven, 25% enkel graf

(Bron: De Leeuw & Guliker, 2007).

Omdat de begraafplaats Eelde geen nieuwe graven meer uitgeeft, zijn bij de berekeningen voor de behoefte en capaciteit voor de begraafplaats het aangegeven aantal enkele graven aangehouden (De Leeuw & Guliker, 2007). De totale capaciteit van de begraafplaats bedraagt 1.881 graven. Hiervan zijn 1.841 bezet. De begraafplaats Eelde heeft 1.656 graven voor onbepaalde tijd uitgegeven. Er zijn nog 40 graven leeg, maar deze zijn gereserveerd. De oppervlakte van de begraafplaats bedraagt 9.209 m². Het bruto grafoppervlak van de begraafplaats is 4,9 m² (9.209/1.881).

3.12.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

De Leeuw en Guliker (2007) reiken in hun rapport per begraafplaats een aantal maatregelen aan om voldoende begraafcapaciteit te realiseren.

1) De gemeentelijke begraafplaats De Duinen in Eelde

Voor de begraafplaats De Duinen zijn die maatregelen:

1. Inbreiden op de huidige begraafplaats naar een bruto grafoppervlak van ca. 12,25 m², dan kan op de huidige begraafplaats begraven worden tot ca 2045.
2. Voeren van een actief ruimingsbeleid.
3. In twee lagen gaan begraven.
4. Uitbreiden bestaande begraafplaats, er ligt al een uitbreidingsplan klaar van 20.287 m².

De Leeuw en Guliker (2007) geven de voorkeur aan het in twee lagen begraven, waardoor een reductie van de behoefte aan begraafoppervlak plaats vindt. Daarnaast zal er ook inbreiding moeten plaats vinden om de ruimte beter te benutten.

2) De gemeentelijke begraafplaats De Walakker in Zuidlaren

De maatregelen om voldoende begraafcapaciteit te realiseren op De Walakker zijn:

1. Inbreiden op de huidige begraafplaats naar een bruto grafoppervlak van circa 10 m², dan is het totaal aantal graven op de huidige begraafplaats 1.916. Hiermee komt het tekort op 936 graven waar 9.360m² extra oppervlak nodig voor is.
2. Voeren van een actief ruimingsbeleid.
3. In twee lagen gaan begraven.
4. Uitbreiden bestaande begraafplaats. Voor de begraafplaats De Walakker ligt al een gazon klaar van 3.050 m² dat over enkele jaren als grafveld wordt ingericht. Verder is er de mogelijkheid om de begraafplaats uit te breiden met 10.475 m².

Ook op de begraafplaats De Walakker adviseren De Leeuw en Guliker (2007) allereerst het in twee lagen begraven. En ook hier zal er moeten worden gekeken of inbreiding mogelijk is.

Om voldoende capaciteit te creëren voor 40 jaar is tevens een (geringe) uitbreiding van de begraafplaats nodig (De Leeuw & Guliker, 2007).

3) De gemeentelijke begraafplaats Oude Coevorderweg in Zuidlaren

Op de begraafplaats worden geen nieuwe graven meer uitgegeven. Voorlopig vinden alleen nog bijzettingen plaats. Niet bekend is hoeveel bijzettingen er op de gehele begraafplaats nog plaats kunnen vinden. Voor het bijzetten van urnen is voorlopig nog voldoende capaciteit tot ongeveer 2013.

Op termijn zal moeten worden gekeken wat de toekomst voor deze begraafplaats is. Het aantal bijzettingen zal in de komende jaren afnemen. Op het moment dat er nog incidenteel bijzettingen plaats zullen vinden dient de afweging te worden gemaakt om de begraafplaats te sluiten of de mogelijkheden te onderzoeken in hoeverre het opnieuw gebruiken van de oude graven, waar geen belangstelling meer voor aanwezig is, mogelijk is (De Leeuw & Guliker, 2007).

4) De gemeentelijke begraafplaats Eswal in Vries

De maatregelen voor de begraafplaats Eswal zijn:

1. Inbreiden op de huidige begraafplaats, maar inbreiding kan dan ook alleen op geringe schaal een oplossing bieden door bijvoorbeeld alleen extra urnengraven op de bestaande begraafplaats te realiseren.
2. Voeren van een actief ruimingsbeleid.
3. In twee lagen gaan begraven.
4. Uitbreiden bestaande begraafplaats. Voor de begraafplaats Eswal is de mogelijkheid aanwezig om de begraafplaats met 35.589 m² uit te breiden.

Op de begraafplaats Eswal zal allereerst gekeken moeten worden of er in twee lagen begraven kan worden, verder zal de begraafplaats uitgebreid dienen te worden (De Leeuw & Guliker, 2007). Volgens De Leeuw en Guliker (2007) is het op begraafplaats Eswal ook mogelijk om oude graven in de toekomst te ruimen.

5) De gemeentelijke begraafplaats Eelde

Op de begraafplaats Eelde is nog plaats voor circa 40 bijzettingen. Nieuwe graven zijn niet meer aanwezig (De Leeuw & Guliker, 2007). Als de laatste graven bezet zijn is het van belang te bepalen wat er in de toekomst met de begraafplaats gaat gebeuren. Een mogelijkheid is sluiten van de begraafplaats of de begraafplaats in de toekomst weer in gebruik nemen om nieuwe graven uit te gaan geven. Hiertoe dient de belangstelling naar de oude graven in beeld gebracht te worden (De Leeuw & Guliker, 2007).

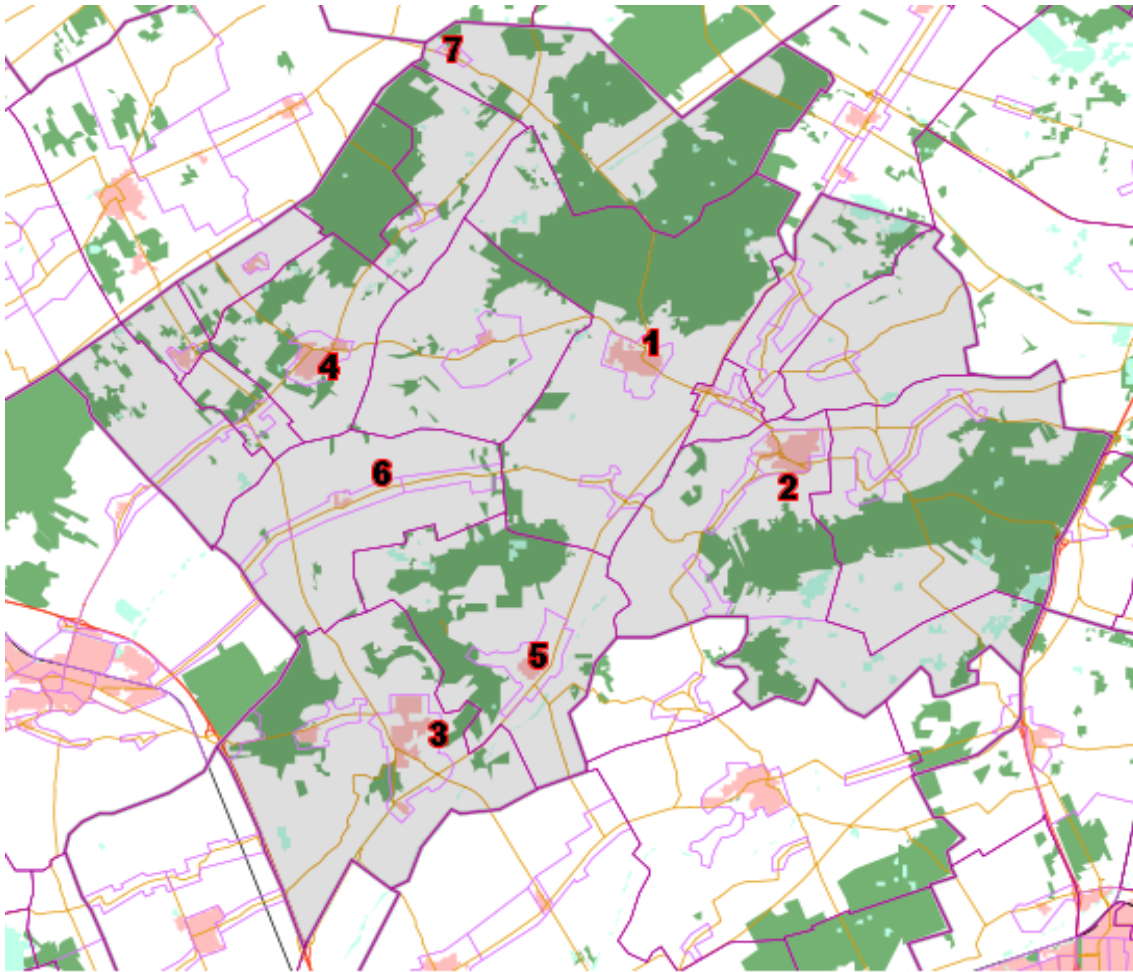
Samenvattend heeft de gemeente Tynaarlo een groot capaciteitsprobleem op elke begraafplaats. Zonder maatregelen kan de gemeente Tynaarlo nu al niet meer begraven. Er zijn dus op zeer korte termijn maatregelen nodig op alle begraafplaatsen in de gemeente Tynaarlo. In onderstaand tabel is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoefte*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Tynaarlo	8.098	582	12.5 m ²	2008	2045

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.26: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Tynaarlo

3.13 Westerveld

Figuur 3.14: Situering begraafplaatsen in de gemeente Westerveld.
(Bron: Wikipedia, met eigen invulling)

- 1) Begraafplaats Diever aan de Groningerweg
- 2) Begraafplaats Dwingeloo aan de Drift
- 3) Begraafplaats Havelte aan de Uffelterkerkweg
- 4) Begraafplaats Vledder aan de Kerkhoflaan
- 5) Begraafplaats Uffelte aan de Liezenveenweg
- 6) Begraafplaats Wapserveen aan de Heuringsweg
- 7) Begraafplaats Obadja in Zorgvlied aan de Dorpsstraat

3.13.1 Huidige en toekomstige capaciteit begraafplaatsen

De gemeente Westerveld beheert zeven gemeentelijke begraafplaatsen. Hieronder wordt per begraafplaats de huidige stand van zaken weergegeven.

1) Algemene begraafplaats Diever.

De begraafplaats in Diever bevat ongeveer 2.500 graven en is daarmee de op één grootste begraafplaats van de gemeente Westerveld. Een deel van de begraafplaats is vanwege hoge cultuurhistorische waarde beschermd en mag dus niet geruimd worden (Buiten, 2008).

Gemiddeld vinden in Diever jaarlijks ongeveer 21 begrafenissen en 5 bijzettingen plaats. De vrij beschikbare capaciteit is op dit moment als volgt:

- Reguliere graven: 70
- Kindergraven: 1
- Urnengraven: 16
- Nissen urnenmuur: 1

De huidige capaciteit voor de reguliere graven zal in 2011 uitgeput zijn (Buiten, 2008). Hier zijn dus op korte termijn maatregelen noodzakelijk.

2) Algemene begraafplaats Dwingeloo

De begraafplaats Dwingeloo is de grootste begraafplaats van Westerveld met circa 3.700 graven. In tegenstelling tot alle andere begraafplaatsen in Westerveld wordt op het nieuwe gedeelte van de begraafplaats twee-diep begraven (Buiten, 2008). In 2002 is een deel van de begraafplaats geruimd en zijn twee nieuwe grafvelden gerealiseerd met uitsluitend twee-diep graven. Op de begraafplaats in Dwingeloo vinden jaarlijks ongeveer 26 begrafenissen en 8 bijzettingen plaats. De vrij beschikbare capaciteit is op dit moment als volgt:

- Reguliere graven: 574
- Kindergraven: 15
- Urnengraven: 70
- Nissen urnenmuur: 33

Op de begraafplaats in Dwingeloo is de capaciteit voor reguliere graven voldoende tot 2025. Het enige knelpunt in Dwingeloo betreft de urnennissen, hiervan is de capaciteit slechts voldoende to 2011 (Buiten, 2008).

3) Algemene begraafplaats Havelte

De begraafplaats in Havelte bestaat uit een oud deel en een nieuwere uitbreiding. Er zijn ook al gronden aangekocht voor eventuele verdere uitbreiding (Buiten, 2008). Jaarlijks vinden er op de begraafplaats in Havelte circa 15 begrafenissen en 14 bijzettingen plaats. De vrij beschikbare capaciteit is op dit moment als volgt:

- Reguliere graven: 265
- Kindergraven: 0
- Urnengraven: 25
- Nissen urnenmuur: 35

De begraafplaats in Havelte kent op dit moment geen begraafcapaciteitsprobleem. Door het hoge aantal bijzettingen zullen de beschikbare asbestemmingen echter wel snel vol zijn (Buiten, 2008).

4) Algemene begraafplaats Uffelte

In de afgelopen jaren zijn diverse maatregelen getroffen op de begraafplaats in Uffelte. Een aanzienlijk deel van de begraafplaats is geruimd. Deze ruiming is afgerond in 2006 (Buiten, 2008). Daarnaast zijn in 2005 een nieuwe urnenmuur en een nieuw strooiveld gerealiseerd.

Het aantal uitvaarten op de begraafplaats in Uffelte is zeer beperkt: ongeveer 3 begrafenissen en 3 bijzettingen per jaar. De vrij beschikbare capaciteit is op dit moment als volgt:

- Reguliere graven: 292
- Kindergraven: 10
- Urnengraven: 7
- Nissen urnenmuur: 35

In Uffelte zijn de komende jaren geen knelpunten te verwachten (Buiten, 2008).

5) Algemene begraafplaats Vledder

De begraafplaats in Vledder is een middelgrote begraafplaats met circa 1.800 graven. Op de begraafplaats in Vledder vinden jaarlijks ongeveer 20 begrafenissen en 5 bijzettingen plaats (Buiten, 2008). De vrij beschikbare capaciteit is momenteel als volgt:

- Reguliere graven: 115
- Kindergraven: 38
- Urnengraven: 3
- Nissen urnenmuur: 34

De begraafplaats in Vledder is bijna vol (Buiten, 2008). Zonder maatregelen op zeer korte termijn zullen de beschikbare graven en urnennissen in 2012 op zijn (Buiten, 2008).

6) Algemene begraafplaats Wapserveen

Op de begraafplaats in Wapserveen is recent een uitbreiding gerealiseerd. Ook is er de afgelopen jaren veel onderhoud gepleegd. Zo is onder andere de oude asfaltverharding vervangen door klinkerbestrating (Buiten, 2008). Het aantal uitvaarten op de begraafplaats in Wapserveen is beperkt, jaarlijks zijn er circa 4 begrafenissen en 2 bijzettingen. De vrij beschikbare capaciteit is momenteel als volgt:

- Reguliere graven: 237
- Kindergraven: 21
- Urnengraven: 29
- Nissen urnenmuur: 20

De begraafplaats in Wapserveen verwacht de komende jaren geen capaciteitsproblemen (Buiten, 2008).

7) Algemene begraafplaats Zorgvlied

De begraafplaats in Zorgvlied is de kleinste van de zeven begraafplaatsen in de gemeente Westerveld. Opvallend is dat de begraafplaats eigenlijk uit twee kleine begraafplaatsjes bestaat, die ieder aan een andere kant van de weg liggen. Jaarlijks vinden er op de begraafplaats in Zorgvlied ongeveer 3 uitvaarten plaats (Buiten, 2008). De vrij beschikbare capaciteit is momenteel als volgt:”

- Reguliere graven: 118
- Kindergraven: 0
- Urnengraven: 17
- Nissen urnenmuur: 0

Ondanks het feit dat de begraafplaats in Zorgvlied de kleinste van de gemeente Westerveld is, is de begraafcapaciteit voldoende voor de komende decennia (Buiten, 2008). De begraafplaats in Zorgvlied heeft wel een gebrek aan kindergraven en opvallend genoeg geen urnenmuur.

3.13.2 Beleid ten aanzien van de capaciteit op begraafplaatsen

De gemeente Westerveld geeft in haar capaciteitsberekening (Buiten, 2008) verschillende oplossingen voor de capaciteitsknelpunten op begraafplaatsen. Volgens Buiten (2008) zijn de meest voor de hand liggende opties uitbreiding van de begraafplaatsen of ruiming van grafvelden. Daarnaast kan inbreiding in sommige situaties enige extra capaciteit opleveren. De meest vergaande oplossing is het aanleggen van een geheel nieuwe begraafplaats. Ten slotte kan het aantal beschikbare graven toenemen door efficiënter gebruik te maken van de beschikbare ruimte, dit kan door twee-diep te begraven, of door het 'schudden' van graven (Buiten, 2008).

In het geval van uitbreiding wordt de huidige oppervlakte van de begraafplaats uitgebreid met een nieuw deel. Een voordeel van uitbreiden is dat er in één keer een grote capaciteitsuitbreiding gerealiseerd kan worden. Enkele nadelen van uitbreiden zijn dat het relatief duur is, de beheer- en onderhoudskosten zullen toenemen en het brengt lange planologische procedures met zich mee.

Wanneer de grafrechten op een bepaald graf vervallen of verlopen zijn, kan dit graf geruimd worden. Hetzelfde geldt voor algemene graven waarvan de huurperiode verlopen is (Buiten, 2008). Het grote voordeel van ruimen is dat het een relatief goedkope oplossing is en dat de beheer- en onderhoudskosten niet toenemen. Nadelen van ruimen zijn vooral de gevoeligheid bij nabestaanden en de verschillende looptijden van grafrechten, waardoor ruimen soms niet mogelijk is (Buiten, 2008).

Van inbreiding is sprake als 'open' plekken op de begraafplaats gebruikt worden voor het realiseren van extra graven (Buiten, 2008). Het voordeel van inbreiden is dat het snel en gemakkelijk te realiseren is en dat het relatief goedkoop is. Een nadeel is dat het ten koste gaat van de ruimtelijke kwaliteit van een begraafplaats en dat het meestal slechts een beperkte capaciteitsuitbreiding op levert (Buiten, 2008).

In de gemeente Westerveld werden tot voor kort uitsluitend graven uitgegeven met een enkele grafdiepte, maar sinds kort wordt op het nieuwe grafveld op de begraafplaats in Dwingeloo twee-diep begraven (Buiten, 2008). Het voordeel van twee-diep begraven is dat er efficiënter gebruik gemaakt wordt van de beschikbare ruimte. Een nadeel is dat twee-diep begraven niet op elke begraafplaats mogelijk is in verband met de grondwaterstand en dat niet iedereen twee-diep begraven wil worden.

Er is sprake van schudden van een graf als de aanwezige stoffelijke resten herbegraven worden op de onderste grafdiepte, zodat het bovenliggende graf vrijkomt voor een andere overledene (Buiten, 2008). Ook bij schudden is het grote voordeel dat er efficiënter gebruik gemaakt wordt van de beschikbare ruimte. De nadelen van schudden zijn dat het alleen op verzoek van de rechthebbende van een graf kan, het levert weinig extra capaciteit op, het vrijgekomen graf is niet beschikbaar voor vrije uitgifte (de rechthebbende bepaalt wie erin begraven mag worden) en na het schudden gaat opnieuw een grafrusttermijn van 10 jaar in, wat weer problemen oplevert voor algemene ruiming (Buiten, 2008).

Per begraafplaats zal ik nu aangeven wat de beste of juiste oplossing is voor die betreffende begraafplaats.

1) Algemene begraafplaats Diever.

Uitbreiding van de begraafplaats in Diever kan aan de oostzijde van de begraafplaats en leidt tot een extra capaciteit van ongeveer 300 graven (Buiter, 2008). Momenteel is de gemeente nog in onderhandeling met de betrokken grondeigenaren om deze grond aan te kopen of te ruilen (Buiter, 2008). Een andere oplossing is het ruimen van graven, in Diever zou dit circa 175 graven op kunnen leveren. Bij de realisatie van uitbreiding en ruiming is er volgens Buiter (2008) voldoende capaciteit gerealiseerd tot 2035.

2) Algemene begraafplaats Dwingeloo

Omdat de begraafplaats in Dwingeloo geen acuut capaciteitsprobleem heeft gaat men pas in 2018 onderzoeken of uitbreiding van de begraafplaats op de Dwingeleres mogelijk is of dat men de procedures op moet gaan starten voor ruiming van grafvelden (Buiter, 2008). Door deze maatregel zal er volgens Buiter (2008) voldoende begraafcapaciteit zijn tot 2050. Wat betreft de urnennissen wil men in 2010 voorbereidingen treffen voor het plaatsen van een nieuwe urnenmuur met een capaciteit van tussen de 60 en 65 nissen (Buiter, 2008).

3) Algemene begraafplaats Havelte

Omdat de begraafplaats in Havelte ook geen acuut capaciteitsprobleem heeft gaat men hier pas in 2020 onderzoek verrichten naar de mogelijkheid om een deel van de oude graven te ruimen. Ook zal men in Havelte in 2020 onderzoeken of de begraafplaats uitgebreid kan worden in westelijke richting (Buiter, 2008). In 2010 wil men voorbereidingen treffen voor het plaatsen van een nieuwe urnenmuur met een capaciteit van 60 à 65 nissen.

4) Algemene begraafplaats Uffelte

Volgen Buiter (2008) zijn op de begraafplaats in Uffelte voorlopig geen maatregelen nodig.

5) Algemene begraafplaats Vledder

Door de begraafplaats in Vledder aan de zuidzijde uit te breiden kan een extra capaciteit gerealiseerd worden van 300 graven (Buiter, 2008). Het betreffende stuk is al in bezit van de gemeente Westerveld en heeft al de bestemming van begraafplaats. Door deze uitbreiding moet er volgens Buiter (2008) voldoende capaciteit zijn tot 2032. Mocht twee-diep begraven op dit nieuwe gedeelte mogelijk zijn, dan zal de capaciteit nog sterker worden uitgebreid. Op de begraafplaats in Vledder kan men door ruiming van een oud gedeelte de begraafcapaciteit uitbreiden met ongeveer 175 graven. De procedure hoeft volgens Buiter (2008) niet eerder dan in 2025 te worden opgestart.

6) Algemene begraafplaats Wapserveen

Op de begraafplaats in Wapserveen zijn de komende decennia geen capaciteitsproblemen te verwachten en dus dienen er voorlopig geen maatregelen getroffen te worden (Buiter, 2008).

7) Algemene begraafplaats Zorgvlied

Op de begraafplaats in Zorgvlied wil men een urnenmuur, urnenzuil of iets vergelijkbaar realiseren. Gezien de beperkte vraag kan volgens Buiter (2008) volstaan worden met een capaciteit van 15 nissen. Verder dient men in Zorgvlied een aantal extra kindergraven te reserveren.

Samengevat kan de gemeente Westerveld begraven tot 2034. De exacte behoefte aan vrije graven is niet bekend, maar de 1.756 lege graven zijn er te weinig om de komende decennia de gemeente Westerveld van voldoende capaciteit te kunnen voorzien. In tabel 3.27 is dit (nogmaals) weergegeven.

Gemeente	Behoeft*	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Westerveld	niet bekend	1.756	niet bekend	2034	2048

*= Behoeft voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.27: Begraafcapaciteit zonder en met maatregelen van de gemeente Westerveld

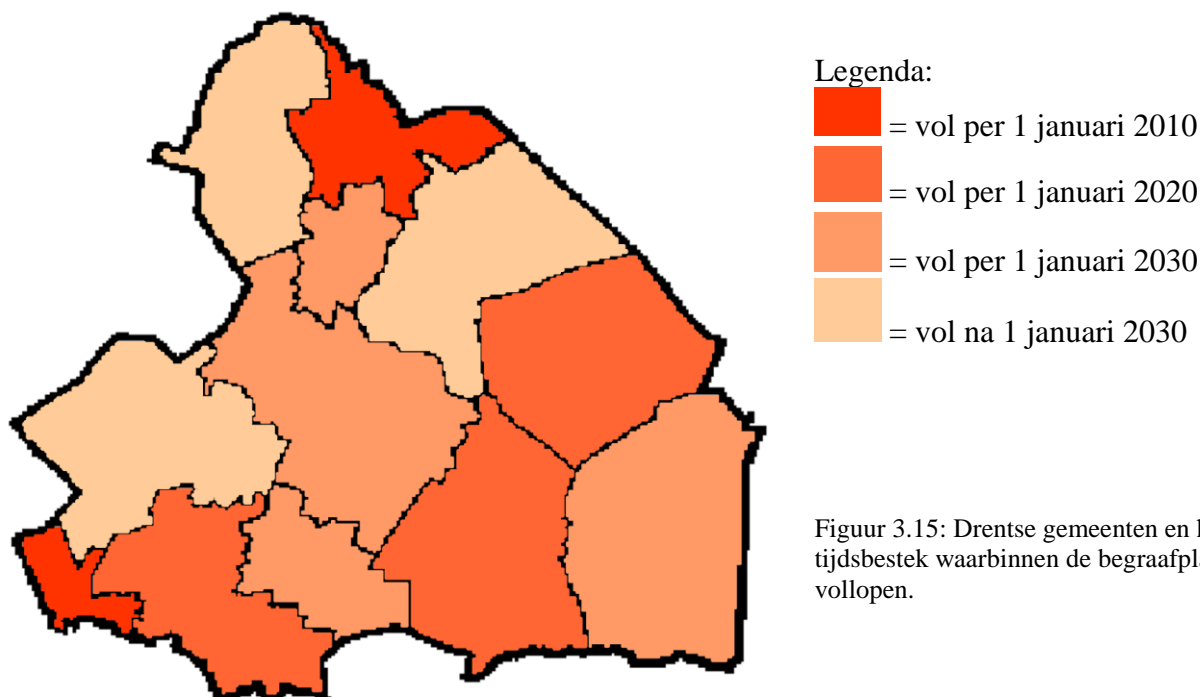
3.14 Samenvatting

Nu het beleid beschreven is, kunnen we stellen dat er nogal wat gemeenten zijn die de komende jaren met een begraafcapaciteitsprobleem komen te zitten. In tabel 3.28 wordt per gemeente kort weergegeven wanneer de begraafcapaciteit zonder en met verdere maatregelen op de gemeentelijke begraafplaatsen verbruikt is. Zo blijkt uit tabel 3.28 en figuur 3.15 dat de gemeenten Meppel en Tynaarlo nu al met een serieus capaciteitsprobleem zitten. Deze gemeenten zullen dus een duidelijk beleid op moeten stellen dat er voor zorgt dat de begraafcapaciteit op korte termijn weer voldoende is. Andere gemeenten die nog een aantal jaren voldoende capaciteit hebben, zullen op korte termijn beleid moeten maken om er voor te zorgen dat de capaciteit gewaarborgd blijft en er dus ook in de toekomst begraven kan blijven worden. Deze gemeenten zullen net als de gemeenten Meppel en Tynaarlo maatregelen moeten treffen om de capaciteit te verhogen of in ieder geval op peil te houden. Voorbeelden van deze maatregelen zijn onder andere het ruimen van oude graven, inbreiden op de begraafplaats of zelfs de begraafplaats uitbreiden.

Gemeente	Behoefte *	Lege graven	BGO	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Aa en Hunze	3.884	1.261	7.5 m ²	min. 2049	min. 2049
Assen	6.150	1.000	9,6 m ²	2022	min. 2035
Borger-Odoorn	niet bekend	niet bekend	niet bekend	2016	niet bekend
Coevorden	4.520	1.300	niet bekend	2020	niet bekend
De Wolden	5.657	niet bekend	7 m ²	2017	niet bekend
Emmen	16.000	2.912	7.5 m ²	2025	tot ver na 2049
Hoogeveen	11.396	2.649	8.1 m ²	2023	min. 2046
Meppel					
- Meppel	4.479	414	6.1 m ²	2009	2044
- Nijeveen	240	300	niet bekend	min. 2044	min. 2044
Midden-Drenthe	5.500	niet bekend	niet bekend	2022	2034
Noordenveld	niet bekend	niet bekend	niet bekend	min. 2049	min. 2049
Tynaarlo	8.098	582	12.5 m ²	2008	2045
Westerveld	niet bekend	1.756	niet bekend	2034	2048

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 3.28: Maximale begraafcapaciteit zonder en met maatregelen Drentse gemeenten.

Figuur 3.15: Drentse gemeenten en het tijdsbestek waarbinnen de begraafplaatsen vollopen.

4. Kritische reflectie op het beleid van de Drentse gemeenten

In het vorige hoofdstuk is het begraafplaatsenbeleid van de Drentse gemeenten besproken. Uit dit hoofdstuk bleek dat de meeste Drentse gemeenten zowel de huidige begraafcapaciteit als de toekomstige behoefte in kaart hebben. Het overgrote deel van gemeenten voert beleid ten aanzien van de te verwachten stijging van het aantal overledenen en daarmee samenhangende stijging van het aantal begravingen. Er zijn echter ook een aantal gemeenten waar men (nog) geen idee heeft hoeveel begraafcapaciteit er precies is en hoeveel ruimte men nodig denkt te zijn de komende decennia. Deze gemeenten voeren (nog) geen beleid op het gebied van begraafcapaciteit en begraafbehoefte. In dit hoofdstuk wordt een kritische blik geworpen op het gevoerde en/of te voeren beleid ten aanzien van (volle) begraafplaatsen.

Puntsgewijs zal iedere gemeente zowel met als zonder een zogenaamd begraafplaatsenbeleid' kritisch onder de loep worden genomen. Allereerst zal er per gemeente gekeken worden hoe er is omgegaan met veranderende bevolkingcijfers en bevolkingprognoses. Volgens het CBS (2009) zullen er in Nederland van 2000 tot 2010 ongeveer 140.000 mensen per jaar komen te overlijden. Mede door de vergrijzing zien we dat het aantal sterfgevallen van 2010 tot 2020 al toeneemt met bijna 14 procent. Na 2020 neemt het sterftcijfer sterk toe, de grijze golf zorgt in 2030 voor 33 procent stijging ten opzichte van 2010 en in 2040 is dit zelfs 50 procent. Na 2040 stagneert de stijging van het aantal sterfgevallen weer (CBS, 2009). Voor de provincie Drenthe geldt, net als voor Nederland, dat de bevolkingsomvang in de afgelopen 10 jaar is toegenomen. Wat opvalt, is dat in Drenthe het promillage overledenen de afgelopen 10 jaar hoger lag dan het landelijke gemiddelde. In Drenthe overleden gemiddeld 9.3 mensen per 1000 inwoners tegenover 8.6 mensen per 1000 inwoners op landelijk niveau. De regionale prognoses van het CBS (2009) voorspellen voor de periode van nu tot 2025 een toename van zowel de totale Drentse bevolking als het aantal overledenen. Opvallend is dat het overlijdenspromillage vanaf 2015 boven de 10 promille dreigt te komen. Is er in de diverse berekeningen rekening gehouden met de toename van het aantal sterfgevallen de komende decennia? Zo ja, zijn dan de landelijke of de regionale sterftcijfers gebruikt en wat betekent dit voor de prognoses?

Ten tweede zal er aan de hand van drie scenario's gekeken worden naar de verhouding tussen begraven en cremieren. Scenario I betreft de verhouding tussen begraven en cremieren zoals de gemeente deze in haar beleid heeft opgenomen. Scenario II gaat uit van de landelijke verhouding tussen begraven en cremieren, volgens Jonkman & Van der Veen (2008) ligt deze op 50/50. Scenario III werkt met een zelf berekende verhouding tussen begraven en cremieren. Via de websites www.online-familieberichten.nl en www.menseninq.nl zijn de rouwadvertenties van de overledenen in september 2009 in de provincie Drenthe nagekeken. Aan de hand van deze rouwadvertenties is er een Drents gemiddelde berekend. Er waren 167 rouwadvertenties waarbij bekend was of de overledene begraven of gecremeerd zou worden. Van deze 167 overledenen werden er 63 begraven en 104 gecremeerd, wat neerkomt op een verhouding tussen begraven en cremieren van 38:62. Gemakshalve gaat scenario III uit van een 40:60 verhouding tussen begraven en cremieren.

Het derde punt waar kritisch naar gekeken zal worden is de verhouding tussen het aantal nieuwe graven en het aantal bijzettingen. Op de begraafplaatsen waar enkel-diep wordt begraven nemen bijzettingen nagenoeg evenveel ruimte in beslag als een nieuw graf, aangezien er bij een enkel-diep dubbel graf twee personen naast elkaar begraven worden. Daarom gaat dit onderzoek er vanuit dat op de begraafplaatsen waar enkel-diep begraven wordt elk graf als het ware een nieuw uit te geven graf betreft.

Op de begraafplaatsen waar twee-diep wordt begraven neemt een bijzetting géén extra ruimte in beslag en daarom is de verhouding tussen het aantal nieuwe graven en het aantal bijzettingen hier wel van belang. De verhouding die de gemeenten gebruikt hebben zal worden afgezet tegen een eigen berekende verhouding. Om tot een eigen verhouding te komen is zowel de Oude begraafplaats als ook de Nieuwe begraafplaats in Hoogeveen bezocht om vervolgens het aantal nieuwe graven en bijzettingen in 2008 met de hand te turfen. Er is voor de Oude en Nieuwe begraafplaats in Hoogeveen gekozen, omdat het hier eigenlijk één grote begraafplaats betreft aan weerszijden van de Zuiderweg waar twee-diep begraven wordt. Verder is de gemeente Hoogeveen een gemeente met een gemiddeld aantal inwoners en vormen de Oude en Nieuwe begraafplaats samen de grootste begraafplaats van de gemeente. De graven met een steen waarvan de eerste naam in 2008 is overleden zijn aangemerkt als nieuw graf, de graven waarop in 2008 een tweede naam op de steen is bijgeschreven als bijzetting. Op foto 4.1 en 4.2 zijn voorbeelden te zien van dubbele tweelaagse graven waarvan de tweede overledene in 2008 is bijgezet.

Foto 4.1: tweelaags graf met bijzetting in 2008

Foto 4.2: tweelaags graf met bijzetting in 2008

Zodoende zijn er in 2008 op de Oude en Nieuwe begraafplaats in Hoogeveen 93 (56,7%) nieuwe graven en 71 (43,3%) bijzettingen uitgegeven. De verhouding tussen nieuwe graven en bijzettingen is dus gemakshalve ongeveer 60:40. Deze verhouding wordt als gemiddeld genomen voor alle Drentse gemeenten waar twee-diep begraven wordt, dit zijn de gemeente Assen, Emmen, Meppel en dus Hoogeveen.

Als laatste zal er gekeken worden hoeveel begraafbehoefte er volgens de gemeente is en zal er aan de hand van bovenstaande bevindingen gekeken worden of dit een reëel beeld is of dat de gemeente er (ver) naast zit.

4.1 Aa en Hunze

Uitgangspunt voor de behoefteprognose in de gemeente Aa en Hunze is het landelijk gemiddelde sterftcijfer. Het landelijk gemiddelde sterftcijfer lag in 2008 op 8.2‰ en zal volgens het CBS (2009) de komende jaren stijgen naar 11.9‰ in 2039. Voor de gemeente Aa en Hunze betekent dit het volgende:

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	25.675	211	8,2
2019	24.812	226	9,1
2029	24.662	256	10,4
2039	24.445	291	11,9

Tabel 4.1: Aantal overledenen in Aa en Hunze, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftcijfer, CBS.

Wanneer we uitgaan van de landelijk gemiddelde sterftcijfers, dan sterven er in de gemeente Aa en Hunze de komende 30 jaar 7.356 mensen.

Wanneer we uitgaan van de regionale prognose cijfers van het RBL en CBS (2009), dan komen er meer mensen te overlijden de komende decennia (zie tabel 4.2). In het geval van de gemeente Aa en Hunze betekent dit dus dat er volgens de regionale prognoses eerder een tekort aan begraafcapaciteit zal ontstaan dan de gemeente berekend heeft. Uitgaande van de regionale prognosecijfers sterven er de komende 30 jaar 7.991 mensen. Het is dus aannemelijk dat er meer mensen komen te overlijden dan dat de gemeente berekend heeft.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	25.675	223	8,7
2019	24.812	250	10,1
2029	24.662	278	11,3
2039	24.445	307	12,6

Tabel 4.2: Aantal overledenen in Aa en Hunze volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

Een tweede punt van kritiek is de verhouding tussen begraven en cremen. Verburg en Van Haren (2009) concluderen in hun onderzoek dat in de gemeente Aa en Hunze in totaal 3.884 begravingen en reserveringen plaats zullen vinden de komende 40 jaar. De verhouding tussen begraven en cremen is volgens Verburg en Van Haren (2009) ongeveer gelijk aan het landelijke gemiddelde. Het landelijk gemiddelde ligt volgens Jonkman & Van der Veen (2008) op 50:50. Volgens het landelijk gemiddelde sterftcijfer zouden er de komende 30 jaar 7.356 mensen komen te overlijden, waarvan er dus ongeveer 3.700 mensen begraven moeten worden. Uitgaande van de regionale prognose cijfers moeten er bijna 4.000 mensen worden begraven. Wanneer we uitgaan van scenario III, waarbij uit eigen onderzoek blijkt dat de verhouding tussen begraven en cremen 40:60 is, dan zal 40% van de 7.356 mensen moeten worden begraven, wat neerkomt op bijna 3.000 mensen. Uitgaande van de regionale prognose cijfers moeten er dan bijna 3.200 mensen worden begraven.

Aangezien er in de gemeente Aa en Hunze enkel-diep begraven wordt, is de verhouding tussen het aantal nieuwe graven en bijzettingen niet aan de orde. In de gemeente Aa en Hunze betreft het in theorie dus enkel nieuwe graven.

De gemeente Aa en Hunze gaat er dus van uit dat er de komende 30 jaar ongeveer 3.700 mensen begraven moeten worden. Uit eigen berekeningen blijkt dat deze schatting te hoog is en dat de gemeente Aa en Hunze de komende 30 jaar ongeveer 3.200 graven nodig heeft.

4.2 Assen

Aan de hand van de beschikbare CBS-gegevens is uitgerekend hoeveel Assenaren er de komende 40 jaar overlijden en welke gevolgen dit heeft voor de begraafcapaciteit (gemeente Assen, 2007). Uitgangspunt voor deze prognose is dat het regionale sterftcijfer van de gemeente Assen. In onderstaand tabel is dit weergegeven.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	66.369	574	8,6
2019	72.314	658	9,1
2029	77.149	785	10,2
2039	79.277	950	12,0

Tabel 4.3: Aantal overledenen in Assen volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

Volgens de regionale prognose cijfers van het RBL en CBS (2009) overlijden er de komende 30 jaar in gemeente Assen 22.183 mensen.

De verhouding begraven-cremeren in de gemeente Assen is bijna 25:75 (gemeente Assen, 2007). In Assen is al enkele decennia een crematorium gevestigd. Een verdere verschuiving in de richting van meer cremeren lijkt dan ook niet aannemelijk. Dit betekent voor de gemeente Assen dat er de komende 30 jaar ongeveer 5.550 mensen moeten worden begraven. Uitgaande van het landelijk gemiddelde, dat volgens Jonkman & Van der Veen (2008) op 50:50 ligt, zouden er bijna het dubbele, namelijk ruim 11.000 mensen moeten worden begraven. Wanneer we uitgaan van de verhouding 40:60, zoals die uit eigen onderzoek gebleken is, dan moet 40% van de 22.183 mensen begraven worden, dit komt neer op ongeveer 8.900 mensen.

Volgens de gemeente Assen (2007) bedroeg in de periode 2004 t/m 2008 het totaal aantal begravingen in nieuwe graven gemiddeld 22,8 per jaar (30,6 %). Het aantal bijzettingen in eerder gereserveerde graven bedroeg gemiddeld 38,6 per jaar (51,9%). Het aantal reserveringen bedroeg voor deze periode gemiddeld 13 per jaar (17,5 %).

De bovenstaande percentages betekenen dat er de komende 30 jaar in de gemeente Assen ongeveer 1.700 nieuwe graven, 2.880 bijzettingen en 970 reserveringen uitgegeven dienen te worden.

Uit eigen onderzoek komt naar voren dat de verhouding tussen nieuwe graven en bijzettingen ongeveer op 60:40 ligt. Voor de gemeente Assen betekent dit dat er 3.330 nieuwe graven en 2.220 bijzettingen uitgegeven dienen te worden.

De gemeente Assen (2007) verwacht dat er in de periode van 2007-2046 circa 6.150 nieuwe graven nodig zullen zijn. Er van uitgaande dat de komende 30 jaar 25% van de overledenen begraven wordt en dat daarvan ongeveer tussen de 30% en 60% in een nieuw graf komt, is het aannemelijker dat er tussen de 1.700 en 3.330 nieuwe graven uitgegeven dienen te worden de komende 30 jaar. Het cijfer dat de gemeente Assen gebruikt, zijn niet het aantal nieuwe graven, maar het aantal totaal uit te geven graven, dus inclusief bijzettingen en eventuele reserveringen.

4.3 Borger-Odoorn

De gemeente Borger-Odoorn gaat uit van de regionale bevolkingprognoses van het CBS uit 2006. In onderstaande tabel staan de cijfers van het RBL en CBS (2009) voor de komende decennia.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	26.151	213	8,1
2019	24.892	247	9,9
2029	24.529	293	11,9
2039	23.936	317	13,2

Tabel 4.4: Aantal overledenen in Borger-Odoorn volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

In tabel 4.4 is te zien dat ook in de gemeente Borger-Odoorn het aantal sterfgevallen de komende 30 jaar zal toenemen. De komende 30 jaar zullen er volgens het RBL en CBS (2009) 8.060 mensen komen te overlijden.

In de gemeente Borger-Odoorn kiezen globaal 35% van de burgers voor begraven en 6% voor urnenbijzetting op de gemeentelijke begraafplaatsen (Hurkmans, 2008). Dit betekent dat 59% van inwoners voor een andere vorm van lijkbezorging kiest, waarschijnlijk crematie. Wanneer we dan uitgaan van de 35:65 verhouding tussen begraven en cremieren, dan betekent dat voor de gemeente Borger-Odoorn dat er de komende 30 jaar ongeveer 2.800 mensen moeten worden begraven. Uitgaande van het landelijk gemiddelde, dat volgens Jonkman & Van der Veen (2008) op 50:50 ligt, dan zullen er over dezelfde periode iets meer dan 4.000 mensen moeten worden begraven. Uit eigen onderzoek blijkt dat de verhouding begraven/cremieren 40:60 is. Uitgaande van deze verhouding zullen er ongeveer 3.200 mensen moeten worden begraven.

In de gemeente Borger-Odoorn wordt enkel-diep begraven en dus zijn er geen bijzettingen mogelijk zonder extra ruimte in beslag te nemen. Alle te begraven mensen zullen dus in theorie in een nieuw graf begraven worden.

De gemeente Borger-Odoorn schat de totale grafcapaciteit op 9 jaar (Hurkmans, 2008), dit wil zeggen dat er in de gemeente Borger-Odoorn gemiddeld nog voor 9 jaar begraafcapaciteit is. Hoeveel behoefte er precies in de gemeente Borger-Odoorn is, is niet bekend.

Aan de hand van de bovenstaande gegevens valt te concluderen dat er de komende 30 jaar ongeveer 8.000 mensen komen te overlijden. Van deze 8.000 zullen er volgens de gemeente 2.800 begraven moeten worden en volgens eigen berekeningen 3.200. De gemeente Borger-Odoorn moet de komende 30 jaar dus voldoende ruimte voor minimaal 2.800 graven en mogelijk een paar honderd.

4.4 Coevorden

De gemeente Coevorden voert geen begraafplaatsenbeleid. Het is daarom dus ook niet mogelijk om dit van kritische noten te voorzien. Aan de hand van bevolkinggegevens en de verhouding tussen begraven en cremen wordt een schatting gemaakt voor het te verwachten aantal overleden en hoeveel er hiervan moeten worden begraven de komende 30 jaar.

In tabel 4.5 is te zien dat de bevolking in de gemeente Coevorden de komende decennia krimpt en dat een toename van het aantal overledenen hier een reden voor is. Wanneer we uitgaan van het landelijk gemiddelde sterftcijfer, dan sterven er de komende 30 jaar in de gemeente Coevorden 10.629 mensen.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	35.887	294	8,2
2019	35.919	327	9,1
2029	35.797	372	10,4
2039	35.075	417	11,9

Tabel 4.5: Aantal overledenen in Coevorden, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftcijfer, CBS.

Volgens de regionale prognoses van het RBL en CBS (2009) sterven er de komende 30 jaar 11.858 mensen. Uit tabel 4.5 en 4.6 is op te merken dat er volgens de regionale prognose van het RBL en CBS (2009) meer mensen komen te overlijden dan volgens het landelijk gemiddelde berekend is.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	35.887	342	9,5
2019	35.919	368	10,2
2029	35.797	411	11,5
2039	35.075	467	13,3

Tabel 4.6: Aantal overledenen in Coevorden volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

De verhouding begraven-cremen in de gemeente Coevorden is niet bekend en daarom gaan we eerst uit van het landelijk gemiddelde, dat volgens Jonkman & Van der Veen (2008) op 50:50 ligt. Volgens het landelijk gemiddelde sterftcijfer zouden er dan ruim 5.300 mensen moeten worden begraven. Wanneer we uitgaan van de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009), dan moeten er de komende 30 jaar bijna 6.000 mensen worden begraven. Wanneer we uitgaan van de verhouding 40:60, zoals die uit eigen onderzoek gebleken is, dan moet 40% van de overledenen begraven worden. Volgens het landelijk gemiddelde sterftcijfer zou dit neerkomen op ongeveer 4.250 mensen. Uitgaande van de regionale prognosecijfers moeten er dan bijna 4.750 mensen worden begraven.

In de gemeente Coevorden wordt enkel-diep begraven en dus zijn er geen bijzettingen mogelijk zonder dat ze extra ruimte in beslag te nemen.

De gemeente Coevorden gaat ervan uit dat er nog ruim 11 jaar begraven kan worden. In 2008 heeft de gemeente Coevorden 113 graven uitgegeven. Uit dit gegeven kan worden geconcludeerd dat er de komende 40 jaar minimaal een behoefte is aan 4.520 nieuwe graven. Volgens de prognoses van het CBS (2009) zijn er in het slechtste geval ongeveer 6.000 en in het gunstigste geval 4.250 nieuwe graven nodig de komende 30 jaar. Uitgaande van de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) zijn er tussen de 4.250 en 4.750 nieuwe graven nodig. De regionale cijfers van het RBL en het CBS (2009) en die van de gemeente Coevorden komen dus nagenoeg overeen.

4.5 De Wolden

De gemeente De Wolden voert geen begraafplaatsenbeleid. Aan de hand van bevolkinggegevens en de verhouding tussen begraven en cremeren wordt een schatting gemaakt voor het te verwachten aantal overleden en hoeveel er hiervan moeten worden begraven de komende 30 jaar.

Wanneer we uitgaan van het landelijk gemiddelde sterftecijfer dan sterven er de komende 30 jaar in de gemeente De Wolden 6.689 mensen. In tabel 4.7 is te zien dat de gemeente De Wolden de komende 30 jaar krimpt wat betreft bevolkingsaantal en dat een toename van het aantal overledenen één van de oorzaken is.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	23.544	193	8,2
2019	22.899	208	9,1
2029	22.227	231	10,4
2039	21.731	259	11,9

Tabel 4.7: Aantal overledenen in De Wolden, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftecijfer.

Volgens de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) sterven de komende 30 jaar 7.545 mensen. De regionale sterftecijfers liggen een stuk hoger dan het landelijk gemiddelde sterftecijfer (zie tabel 4.7 en 4.8). Het is daarom verstandig om uit te gaan van de regionale prognosecijfers, zodat men in de toekomst minder snel voor onaangename verassingn komt te staan.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	23.544	213	9,0
2019	22.899	240	10,5
2029	22.227	265	11,9
2039	21.731	284	13,1

Tabel 4.8: Aantal overledenen in De Wolden volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

De verhouding begraven-cremeren in de gemeente De Wolden is niet bekend en daarom gaan we eerst uit van het landelijk gemiddelde van 50:50. Volgens het landelijk gemiddelde sterftecijfer zouden er dan bijna 3.350 mensen moeten worden begraven. Wanneer we uitgaan van de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009), dan moeten er de komende 30 jaar bijna 3.800 mensen worden begraven.

Wanneer we uitgaan van de verhouding 40:60, zoals die uit eigen onderzoek gebleken is, dan moet 40% van de overledenen begraven worden. Volgens het landelijk gemiddelde sterftecijfer zou dit neerkomen op bijna 2.700 mensen. Uitgaande van de regionale prognosecijfers moeten er meer dan 3.000 mensen worden begraven.

In de gemeente De Wolden wordt enkel-diep begraven en dus zijn er geen bijzettingen mogelijk zonder dat ze extra ruimte in beslag te nemen.

De gemeente de Wolden kan door een uitbreiding van de begraafplaats in Zuidwolde begraven tot 2017. De gemeente De Wolden heeft behoefte aan 39.598 m² voor graven, en bij een BGO van 7 m² komt dit neer op een behoefte aan ongeveer 5.657 graven. Volgens dit onderzoek zit de gemeente De Wolden te hoog met het aantal nieuw uit te geven graven. In het slechtste geval zou de gemeente De Wolden de komende 30 jaar 3.800 nieuwe graven moeten hebben. De gemeente gaat zelf uit van ruim 5.600 nieuwe graven en die schatting is te ruim.

4.6 Emmen

De gemeente Emmen gaat in haar berekening uit van regionale prognosecijfers van het CBS. Volgens deze prognosecijfers zal de gemeente Emmen de komende 30 jaar krimpen wat betreft bevolkingsomvang, in tabel 4.9 is te zien dat het aantal overledenen hiervan een oorzaak is.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	109.441	1.007	9,2
2019	109.593	1.140	10,4
2029	109.762	1.294	11,8
2039	108.382	1.411	13,0

Tabel 4.9: Aantal overledenen in Emmen volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

Volgens de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) sterven er de komende 30 jaar 36.640 mensen.

De gemeente Emmen (2008) gaat uit van een 30:70 verhouding tussen begraven en cremeren. Een 30:70 verhouding betekent dat er in de gemeente Emmen de komende 30 jaar bijna 11.000 mensen moeten worden begraven. Het landelijk gemiddelde ligt volgens Jonkman & Van der Veen (2008) op 50:50. Uitgaande van het landelijk gemiddelde moeten er de komende 30 jaar meer dan 18.000 mensen worden begraven. Uit eigen onderzoek blijkt de verhouding tussen begraven en cremeren 40:60 te zijn. Volgens de verhouding 40:60 moeten er ruim 14.500 mensen worden begraven de komende 30 jaar.

De verhouding tussen het aantal nieuwe graven en bijzettingen in de gemeente Emmen is niet bekend. Uit eigen onderzoek komt naar voren dat de verhouding tussen nieuwe graven en bijzettingen ongeveer op 60:40 ligt. Voor de gemeente Emmen betekent dit dat, wanneer we uitgaan van de 30:70 verhouding tussen begraven en cremeren, er ongeveer 6.600 nieuwe graven nodig zijn de komende 30 jaar. Wanneer we uitgaan van een 50:50 verhouding tussen begraven en cremeren, dan zijn er de komende 30 jaar ongeveer 11.000 nieuwe graven nodig.

De komende 20 jaar heeft de gemeente Emmen uitgaande van een aandeel begraven van 30% circa 8.000 graven nodig om uit te kunnen geven (gemeente Emmen, 2008). Volgens de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) en een aandeel begraven van 30% heeft de gemeente Emmen de komende 30 jaar ongeveer 11.000 graven nodig, waarvan er 6.600 nieuwe graven zijn.

4.7 Hoogeveen

De gemeente Hoogeveen heeft als uitgangspunt voor de behoefteprognose het landelijk gemiddelde sterftecijfer genomen. Het landelijk gemiddelde sterftecijfer lag in 2008 op 8.2‰ en zal volgens het CBS (2009) de komende jaren stijgen naar 11.9‰ in 2039. Voor de gemeente Hoogeveen betekent dit het volgende:

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	54.652	448	8,2
2019	54.259	494	9,1
2029	54.289	565	10,4
2039	54.145	644	11,9

Tabel 4.10: Aantal overledenen in Hoogeveen, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftecijfer.

Wanneer we uitgaan van de landelijk gemiddelde sterftecijfers, dan sterven er in de gemeente Hoogeveen de komende 30 jaar 16.144 mensen.

Wanneer we uitgaan van de regionale prognose cijfers van het RBL en CBS (2009), dan komen er meer mensen te overlijden de komende decennia (zie tabel 4.11). Volgens de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) sterven er de komende 30 jaar in de gemeente Hoogeveen 16.936 mensen. Het is dus aannemelijk dat er meer mensen komen te overlijden dan dat de gemeente berekend heeft.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	54.652	461	8,4
2019	54.259	528	9,7
2029	54.289	590	10,9
2039	54.145	665	12,3

Tabel 4.11: Aantal overledenen in Hoogeveen volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

Volgens Snel & Guliker (2007) ligt de verhouding tussen begraven en cremen in de gemeente Hoogeveen op 60:40. Een 60:40 verhouding zou betekenen dat er volgens de gemeente Hoogeveen de komende 30 jaar bijna 9.700 mensen moeten worden begraven. Wanneer we uitgaan van het regionale prognosecijfer van het RBL en het CBS (2009), dan zijn er de komende 30 jaar volgens een 60:40 verhouding meer dan 10.000 graven nodig. De landelijke verhouding tussen begraven en cremen ligt op 50:50 (Jonkman & Van der Veen, 2008). Uitgaande van deze verhouding zijn er volgens de gemeente Hoogeveen ruim 8.000 en volgens het RBL en CBS (2009) bijna 8.500 graven nodig. Uit eigen onderzoek blijkt de verhouding tussen begraven en cremen 40:60 te zijn. Uitgaande van een 40:60 verhouding moeten er volgens de gemeente Hoogeveen ongeveer 6.500 en volgens het regionale prognosecijfer 6.800 mensen worden begraven.

De verhouding tussen het aantal nieuwe graven en bijzettingen in de gemeente Hoogeveen is 60:40 (Snel & Guliker, 2007). Uit eigen onderzoek blijkt deze verhouding juist te zijn. Van de ruim 16.000 mensen die volgens de gemeente Hoogeveen de komende 30 jaar komen te overlijden moeten er ongeveer 9.700 begraven worden en daarvan heeft dus 60% een nieuw graf nodig, wat neerkomt op bijna 5.800 nieuwe graven. Wanneer we uitgaan van de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) dan sterven er de komende 30 jaar bijna 17.000 mensen. Wanneer we dan uitgaan dat 40% van deze 17.000 voor begraven kiest, dan zijn er bijna 6.800 graven nodig, waarvan er ruim 4.000 nieuwe graven moeten zijn.

Omdat Snel en Guliker (2007) met landelijk gemiddelde sterftcijfers rekenen, komen er 800 mensen meer te overlijden de komende 30 jaar. En aangezien Snel en Guliker (2007) ook nog eens met een hoger percentage begraven ten opzichte van cremieren rekenen, betekent dit dat Snel en Guliker (2007) meer ruimte berekend hebben voor toekomstige graven dan volgens mij noodzakelijk is. Snel & Guliker (2007) gaan uit van een 40-jarige begraafcyclus, volgens hen zijn er dan tot en met 2046, 11.396 grondgraven nodig. Volgens bovenstaande gegevens zijn er in het gunstigste geval zijn er slechts 6.800 graven nodig, waarvan er dan slechts ruim 4.000 nieuw zullen zijn. De gemeente Hoogeveen zit dus erg ruim met haar schatting en is hoogstwaarschijnlijk minder ruimte nodig dan men berekend heeft.

4.8 Meppel

Ook de gemeente Meppel heeft het landelijk gemiddelde sterftecijfer als uitgangspunt voor de behoefteprognose. Voor de gemeente Meppel betekent dit het volgende:

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	32.026	263	8,2
2019	35.622	324	9,1
2029	38.300	398	10,4
2039	38.938	463	11,9

Tabel 4.12: Aantal overledenen in Meppel, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftecijfer.

Wanneer we uitgaan van de landelijk gemiddelde sterftecijfers, dan sterven er in de gemeente Meppel de komende 30 jaar 10.961 mensen.

Volgens de regionale prognoses van het RBL en CBS (2009) sterven er de komende 30 jaar in de gemeente Meppel 10.913 mensen. Uit tabel 4.12 en 4.13 is op te merken dat er volgens de regionale prognose van het RBL en CBS (2009) nagenoeg evenveel mensen komen te overlijden dan volgens het landelijk gemiddelde berekend is.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	32.026	274	8,6
2019	35.622	328	9,2
2029	38.300	388	10,1
2039	38.938	469	12,0

Tabel 4.13: Aantal overledenen in Meppel volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

De verhouding tussen begraven en cremeren ligt in de gemeente Meppel op 30:70. Het hoge percentage crematies komt mede doordat er zich in de gemeente Meppel een crematorium bevindt. Bovenstaande verhouding betekent voor de gemeente Meppel dat er de komende 30 jaar bijna 3.300 mensen begraven moeten worden. Wanneer we uitgaan van het landelijk gemiddelde, dat volgens Jonkman & Van der Veen (2008) op 50:50 ligt, dan zullen er bijna 5.500 graven moeten zijn om de komende 30 jaar te kunnen blijven begraven. Bij een verhouding van 40:60 tussen begraven en cremeren ontstaat er een middenweg en zullen er ongeveer 4.400 mensen moeten worden begraven.

Volgens Genius Loci (2005) ligt de verhouding tussen het aantal nieuw uit te geven graven en het aantal bijzettingen ongeveer op 50:50. Van de 3.300, 4.400 of 5.500 uit te geven graven, zoals hierboven berekend, zullen er respectievelijk 1.650, 2.200 of 2.750 als nieuwe graven zijnde worden uitgegeven. Wanneer we uitgaan van de 60:40 verhouding tussen het aantal nieuw uit te geven graven en het aantal bijzettingen, zoals die uit eigen onderzoek gebleken is, dan zijn er de komende 30 jaar meer nieuwe graven nodig. Uitgaande van een 60:40 verhouding zijn er de komende 30 jaar respectievelijk ongeveer 2.000, 2.650 of 3.300 nieuwe graven nodig.

Uit onderzoek van Genius Loci (2005) blijkt dat er tot en met 2044 op de begraafplaats in Meppel behoefte is aan 4.479 nieuwe graven, 3.861 bijzettingen en 2.878 asbestemmingen. Uit bovenstaande berekeningen valt te concluderen dat de gemeente Meppel waarschijnlijk minder graven nodig heeft dan berekend en dat er juist meer asbestemmingen nodig zullen zijn de komende decennia. De begraafplaats in Nijeveen kent een zeer hoge capaciteit (Genius Loci, 2005). Aangezien er per jaar ongeveer 6 graven uitgegeven worden op de begraafplaats in Nijeveen bestaat er dus nog zeker een capaciteit voor 40 jaar (Genius Loci, 2005).

4.9 Midden-Drenthe

De gemeente Midden-Drenthe gaat in haar begraafplaatsenbeleid uit van het landelijk gemiddelde sterftecijfer. Voor de gemeente Midden-Drenthe betekent dit het volgende:

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	33.560	275	8,2
2019	34.493	314	9,1
2029	34.844	362	10,4
2039	34.443	410	11,9

Tabel 4.14: Aantal overledenen in Midden-Drenthe, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftecijfer.

Uitgaande van de landelijk gemiddelde sterftecijfers sterven er in de gemeente Midden-Drenthe de komende 30 jaar 10.280 mensen.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	33.560	290	8,6
2019	34.493	337	9,8
2029	34.844	404	11,6
2039	34.443	451	13,1

Tabel 4.15: Aantal overledenen in Midden-Drenthe volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

Wanneer we uitgaan van de regionale prognosecijfer van het RBL en het CBS (2009), dan sterven er de komende 30 jaar 11.235 mensen. Het is dus aannemelijk dat er meer mensen komen te overlijden dan dat de gemeente berekend heeft (zie tabel 4.15).

De verhouding tussen begraven en cremeren ligt zowel landelijk als in Midden-Drenthe op ongeveer 50:50 (gemeente Midden-Drenthe, 2004). Wanneer we uitgaan van de landelijke prognosecijfers zijn er de komende 30 jaar ruim 5.100 graven nodig. Uitgaande van de regionale prognosecijfers zijn er zelfs ruim 5.600 graven nodig. Uit eigen onderzoek blijkt de verhouding tussen begraven en cremeren 40:60 te zijn. Wanneer we dan uitgaan van de landelijke prognosecijfers, dan zijn er ruim 4.100 graven nodig en uitgaande van de regionale prognosecijfers worden het er bijna 4.500.

In de gemeente Midden-Drenthe wordt enkel-diep begraven en dus zijn er geen bijzettingen mogelijk zonder extra ruimte in beslag te nemen. Alle te begraven mensen zullen dus in theorie in een nieuw graf begraven worden. Elke overledene die begraven wordt neemt dus evenveel ruimte in beslag.

Op grond van de prognoses van het CBS zijn per 100 inwoners in 2004, ongeveer 17 graven benodigd voor de komende 30 jaar (gemeente Midden-Drenthe, 2004). De gemeente Midden-Drenthe (2004) gaat hierbij uit van de gemiddelde toename van de bevolking van 6%, een gemiddeld sterftecijfer van 10,7 per 1000 inwoners en een verhouding van 50:50 voor begraven en cremeren. Dit betekent dat er in de hele gemeente ruim 5.500 graven nodig zijn de komende 30 jaar (gemeente Midden-Drenthe, 2004). Uit de berekeningen hierboven blijkt dat de gemeente Midden-Drenthe de behoefte dus ruim heeft geschat, in plaats van de ruim 5.500 graven in het aannemelijker dat er tussen de 4.500 en 5.500 graven nodig zijn de komende 30 jaar.

4.10 Noordenveld

De gemeente Noordenveld voert geen begraafplaatsenbeleid. Aan de hand van bevolkinggegevens en de verhouding tussen begraven en cremeren wordt een schatting gemaakt voor het te verwachten aantal overledenen en hoeveel er hiervan moeten worden begraven de komende 30 jaar.

De komende 30 jaar overlijden er in de gemeente Noordenveld 9.441 mensen volgens de landelijk gemiddelde sterftecijfers. Voor de gemeente Noordenveld betekent dit het volgende:

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	31.075	255	8,2
2019	31.306	285	9,1
2029	31.947	332	10,4
2039	32.092	382	11,9

Tabel 4.16: Aantal overledenen in Noordenveld, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftecijfer.

Volgens de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) sterven de komende 30 jaar 9.686 mensen. De regionale sterftecijfers liggen net iets hoger dan het landelijk gemiddelde sterftecijfer (zie tabel 4.16 en 4.17). Gemakshalve gaan we in verdere berekeningen uit van het gemiddelde van ongeveer 9.500 mensen die de komende 30 jaar komen te overlijden.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	31.075	261	8,4
2019	31.306	304	9,7
2029	31.947	341	10,7
2039	32.092	369	11,5

Tabel 4.17: Aantal overledenen in Noordenveld volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

De verhouding tussen begraven en cremeren is in de gemeente Noordenveld niet bekend en daarom gaan we eerst uit van het landelijk gemiddelde van 50:50. Van de 9.500 mensen die de komende decennia komen te overlijden, moeten er dan 4.750 worden begraven. Wanneer we uitgaan van de verhouding 40:60, zoals die uit eigen onderzoek gebleken is, dan moet 40% van de overledenen begraven worden, dit komt neer op 3.800 graven.

In de gemeente Noordenveld wordt enkel-diep begraven en dus zijn er geen bijzettingen mogelijk zonder dat ze extra ruimte in beslag te nemen.

Aangezien er voor de gemeente Noordenveld niet bekend is wat de behoefte aan graven is, gaan we uit van de hierboven berekende aantallen. De gemeente Noordenveld zal naar alle waarschijnlijkheid de komende 30 jaar tussen de 3.800 en 4.750 graven nodig hebben om iedereen te kunnen blijven begraven. De gemeente Noordenveld maakt zich niet of nauwelijks zorgen over een eventueel tekort aan ruimte voor graven en dus zal het met de capaciteit voor de komende jaren dan wel goed zitten. Mocht dit niet het geval zijn, dan doet de gemeente er goed aan om te kijken of er her en der geruimd kan worden en of er eventueel twee-diep begraven kan worden. Deze oplossingen zijn namelijk vrij gemakkelijk door te voeren en zijn ook relatief goedkoop.

4.11 Tynaarlo

De gemeente Tynaarlo heeft op basis van gemiddelde gegevens van voorgaande jaren, 2001 t/m 2005, de toekomstige behoefte berekend over een periode van 40 jaar. Op basis van de bekende gegevens van de gemeente Tynaarlo ten opzichte van de cijfers van het CBS is geconstateerd dat het sterftecijfer in de gemeente Tynaarlo circa 3% hoger ligt (De Leeuw & Guliker, 2007). Voor de gemeente Tynaarlo ziet het bevolkingsaantal en het aantal overledenen er volgens het landelijk gemiddeld sterftecijfer als volgt uit:

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	32.236	264	8,2
2019	30.740	280	9,1
2029	31.177	324	10,4
2039	31.720	377	11,9

Tabel 4.18: Aantal overledenen in Tynaarlo, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftecijfer.

Wanneer we uitgaan van de landelijk gemiddelde sterftecijfers, dan sterven er in de gemeente Tynaarlo de komende 30 jaar 9.278 mensen. De Leeuw & Guliker (2007) tellen hier nog eens 3% bovenop, zodat er in de komende 30 jaar in totaal ruim 9.500 mensen zullen overlijden.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	32.236	317	9,8
2019	30.740	322	10,5
2029	31.177	349	11,2
2039	31.720	373	11,8

Tabel 4.19: Aantal overledenen in Tynaarlo volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

Volgens de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) sterven de komende 30 jaar 10.225 mensen. De regionale sterftecijfers liggen net iets hoger dan het landelijk gemiddelde sterftecijfer (zie tabel 4.18 en 4.19). Gemakshalve gaan we in verdere berekeningen uit van het gemiddelde van ongeveer 10.000 mensen die de komende 30 jaar zullen overlijden.

De verhouding tussen begraven en cremieren in de gemeente Tynaarlo is niet bekend. Daarom gaan we eerst uit van het landelijk gemiddelde, welke op 50:50 ligt (Jonkman & Van der Veen, 2008). Uitgaande van een 50:50 verhouding moeten er de komende 30 jaar ongeveer 5.000 mensen worden begraven. Uit eigen onderzoek blijkt dat de verhouding tussen begraven en cremieren op 40:60 ligt, dit betekent voor de gemeente Tynaarlo dat er de komende 30 jaar ongeveer 4.000 mensen begraven moeten worden.

In de gemeente Tynaarlo wordt enkel-diep begraven en dus zijn er geen bijzettingen mogelijk zonder dat ze extra ruimte in beslag te nemen. Elke overledene die begraven wordt neemt dus evenveel ruimte in beslag.

De begraafbehoefte voor de komende 40 jaar in de gemeente Tynaarlo is volgens De Leeuw & Guliker (2007) bijna 8.100. Met een beschikbare capaciteit van nog geen 600 betekent dit dat er een tekort ontstaat van ongeveer 7.500 graven (De Leeuw & Guliker, 2007).

Uit de berekeningen die hierboven gedaan zijn, blijkt dat de gemeente Tynaarlo minder graven nodig heeft dan de gemeente heeft laten berekenen. In plaats van de ruim 8.000 graven die volgens De Leeuw & Guliker (2007) nodig zijn voor de komende 40 jaar, wat neerkomt op ongeveer 2.000 graven per 10 jaar, zijn er volgens bovenstaande berekeningen een stuk minder graven nodig, namelijk tussen de 1.300 en 1.700 graven per 10 jaar.

4.12 Westerveld

De gemeente Westerveld gaat in haar begraafplaatsenbeleid uit van het landelijk gemiddelde sterftcijfer. Voor de gemeente Westerveld betekent dit het volgende:

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	19.302	158	8,2
2019	18.433	168	9,1
2029	17.971	187	10,4
2039	17.737	211	11,9

Tabel 4.20: Aantal overledenen in Westerveld, uitgaande van het landelijk gemiddelde sterftcijfer.

Wanneer we uitgaan van de landelijk gemiddelde sterftcijfers, dan sterven er in de gemeente Westerveld de komende 30 jaar 5.422 mensen.

Jaartal	Bevolkingsaantal	Aantal Overledenen	Promillage
2009	19.302	189	9,8
2019	18.433	198	10,7
2029	17.971	214	11,9
2039	17.737	225	12,7

Tabel 4.21: Aantal overledenen in Westerveld volgens regionale bevolkingprognoses van het RBL/CBS.

Volgens de regionale prognosecijfers van het RBL en het CBS (2009) sterven de komende 30 jaar 6.205 mensen. Het is dus aannemelijk dat er meer mensen komen te overlijden dan dat de gemeente berekend heeft (zie tabel 4.21).

De verhouding tussen begraven en cremen in de gemeente Westerveld is niet bekend. Het landelijk gemiddelde ligt volgens Jonkman & Van der Veen (2008) op 50:50. Voor de gemeente Westerveld betekent dit dat er minimaal 2.700 (volgens landelijke prognosecijfers) en maximaal 3.100 (volgens regionale prognosecijfers) graven nodig zijn de komende 30 jaar. Uit eigen onderzoek blijkt de verhouding tussen begraven en cremen 40:60 te zijn. Wanneer we uitgaan van een 40:60 verhouding, dan zijn er de komende 30 jaar tussen de 2.200 en 2.500 graven nodig.

In de gemeente Westerveld wordt enkel-diep begraven en dus zijn er geen bijzettingen mogelijk zonder extra ruimte in beslag te nemen. Alle te begraven mensen zullen dus in theorie in een nieuw graf begraven worden. Elke overledene die begraven wordt neemt dus evenveel ruimte in beslag.

Hoeveel graven de gemeente Westerveld de komende 30 jaar precies nodig denkt te hebben is niet bekend. Uit de gegevens die hierboven vermeld staan valt te concluderen dat er de komende 30 jaar minimaal 2.100 en maximaal 3.100 graven nodig zijn om iedereen te kunnen blijven begraven. De gemeente Westerveld heeft voor de komende 30 jaar nog 1.756 lege graven voorradig (Buiten, 2008) en dit betekent dat er nog slechts tussen de 400 en 1.400 nieuwe graven gerealiseerd dienen te worden. Deze nieuwe graven kan de gemeente Westerveld onder andere creëren door te ruimen, in twee lagen te gaan begraven, inbreiding op de begraafplaats zelf of enkele begraafplaatsen uit te breiden.

4.13 Samenvatting

Uit de kritische reflectie op het gemeentelijk beleid blijkt dat er slechts drie gemeenten zijn die met regionale bevolkingprognoses hebben gerekend (zie tabel 4.22). Het merendeel van de Drentse gemeenten werkt dus met landelijke sterftcijfer die in de meeste gevallen niet de werkelijke situatie weergeven. Wanneer men met regionale cijfers zou gaan werken, ontstaat er een realistischer beeld van de werkelijkheid en kan men regiospecifiek, in dit geval op gemeentelijk niveau, te werk gaan.

Verder blijkt dat er een aantal gemeenten zijn die nagenoeg uitgaan van het minimaal aantal uit te geven graven, met name de gemeenten Assen en Borger-Odoorn (zie tabel 4.22), terwijl het verstandiger is om het benodigde aantal graven wat ruimer te schatten, met het oog op onverwachte omstandigheden. Een aantal gemeenten rekenen echter wel erg ruim, en overschatten zo de problematiek die er mogelijk op de gemeentelijke begraafplaatsen zal ontstaan. Voorbeelden van deze gemeenten zijn: de gemeenten Hoogeveen, Meppel en Tynaarlo (zie tabel 4.22).

Gemeente	Gebruikte bevolkingprognose		Aantal benodigde graven		
	Landelijk	Regionaal	Minimum	Gemeente	Maximum
Aa en Hunze	X		2.950	3.700	4.000
Assen		X	5.550	6.150	11.100
Borger-Odoorn		X	2.800	2.800	4.000
Coevorden *	-	-	4.250	4.520	5.900
De Wolden *	-	-	2.700	5.657	3.750
Emmen		X	11.000	12.000	18.300
Hoogeveen	X		6.450	11.396	10.150
Meppel	X		3.300	8.340	5.500
Midden-Drenthe	X		4.100	5.500	5.600
Noordenveld *	-	-	3.800	niet bekend	4.850
Tynaarlo	X		3.700	8.100	5.100
Westerveld	X		2.150	niet bekend	3.100

* Geen beleid en data beschikbaar

Tabel 4.22: Gebruikte bevolkingprognose en het aantal benodigde graven per gemeente.

5. Grafkosten en benodigde toekomstige ruimte

De grafkosten verschillen enorm over de ruimte (Van Steen en Pellenburg, 2006b). De meeste 'dure' begraafplaatsen zijn te vinden in de Randstad, maar ook zijn er her en der verspreid over het hele land 'duurdere' begraafplaatsen te vinden. De provincies Friesland, Noord-Brabant en Limburg zijn relatief goedkope provincies wat betreft grafkosten. Maar ook binnen een provincie kunnen de verschillen erg groot zijn (Van Steen en Pellenburg, 2006b). In paragraaf 5.1 zullen de grafkosten van de twaalf Drentse gemeenten geanalyseerd worden en in paragraaf 5.2 zal worden onderzocht of er een verband is tussen de hoeveelheid beschikbare ruimte voor graven die de gemeente heeft en de hoogte van de grafkosten die ze rekenen.

5.1 Grafkosten per gemeente

De hoogte van de grafkosten zijn afhankelijk van de tarieven die de gemeenten rekenen voor de begrafenis, het grafrecht en eventueel algemeen onderhoud. Verder is de looptijd van belang, dit is het aantal jaren dat een graf uitgegeven wordt. De looptijd verschilt nogal per gemeente. De meeste gemeenten geven graven uit voor een periode van 20 of 30 jaar. De gemeente Meppel is hierop de uitzondering, hier worden graven uitgegeven voor een periode van 50 jaar.

Algemene graven zijn te vinden in de gemeente Borger-Odoorn, Emmen, Meppel en Midden-Drenthe. De gemeente Meppel is de duurste gemeente als het om grafkosten gaat, de tarieven voor de begrafenis, het grafrecht en het algemeen onderhoud zijn allen het hoogst in de gemeente Meppel. Gemiddeld kost een algemeen graf voor een periode van 10 jaar in de gemeente Meppel €185,30 per jaar.

De gemeente Midden-Drenthe is veruit de goedkoopste gemeente als het gaat om algemene graven. In de gemeente Midden-Drenthe vraagt men slechts €35,60 per jaar voor een algemeen graf van 10 jaar.

Bijna elke Drentse gemeente heeft een eigen graf voor één persoon te bieden, alleen de gemeente Assen en Coevorden bieden deze mogelijkheid niet aan. De kosten voor de begrafenis zijn het hoogst in de gemeente De Wolden, namelijk €1.867,00, daarentegen zijn de kosten voor het grafrecht in deze gemeente laag, deze bedragen €633,00. Een begrafenis is het goedkoopst in de gemeente Emmen en Westerveld, hier vraagt men respectievelijk €299,20 en €300,00.

De kosten die verbonden zijn aan het grafrecht zijn het hoogst in de gemeente Meppel, namelijk €2.472,00. Ook de gemeente Aa en Hunze vraagt voor het begraafrecht een hoge prijs, namelijk €1.963,05. Met respectievelijk €621,50 en €633,00 zijn de gemeente Emmen en De Wolden wat betreft het begraafrecht dus een stuk goedkoper.

De prijs die men vraagt voor het plegen van algemeen onderhoud verschilt enorm per gemeente. Zo rekenen de gemeenten Borger-Odoorn, De Wolden, Hoogeveen, Meppel, Midden-Drenthe, Tynaarlo en Westerveld geen bijdrage voor algemeen onderhoud. De gemeente Aa en Hunze rekent daarentegen een bedrag van € 3.742,50.

De totale kosten zijn het hoogst in de gemeente Aa en Hunze, maar dit komt vooral door de hoge kosten van het algemeen onderhoud. Zonder de kosten voor algemeen onderhoud is de gemeente Aa en Hunze samen met gemeente De Wolden ook de duurste gemeente, per jaar bedragen de totale kosten in deze gemeenten meer dan €80,00.

De gemeente Emmen is voor de begraafplaatsen in de buitendorpen het goedkoopst, zowel met als zonder onderhoudskosten. In de buitendorpen in de gemeente Emmen betaalt men slechts €30,69 zonder en €51,41 met onderhoud per jaar voor een eigen graf voor één persoon met een looptijd van 30 jaar.

Alle Drentse gemeenten bieden de mogelijkheid aan om een eigen graf voor twee personen te huren. Bij een eigen graf voor twee personen is de begrafenis in bijna alle gemeenten even duur als bij een eenpersoons graf. Alleen de gemeente Emmen rekent voor de begrafenis bij een tweepersoons graf meer per persoon dan bij een eenpersoons graf, €390,30 per persoon bij een tweepersoons graf en €299,20 bij een eenpersoons graf. Voor een begrafenis betaalt men in de gemeente De Wolden dus ook bij een tweepersoons eigen graf het meest. De gemeente Westerveld vraagt slechts €300,00 per persoon voor een begrafenis, zowel voor een één- als tweepersoons graf. De kosten voor het grafrecht zijn het hoogst in de gemeente Meppel, maar het betreft hier dan ook een periode van 50 jaar. Per jaar betaalt men in de gemeente Meppel €107,72. De gemeente Aa en Hunze en Midden-Drenthe vragen gemiddeld per jaar nog meer, in deze gemeenten vraagt men respectievelijk €147,33 en €139,04 per jaar.

In 2009 zijn de grafkosten in alle gemeenten, waar dit van bekend is, gestegen ten opzichte van het voorgaande jaar. Van de gemeente Aa en Hunze, Noordenveld en Westerveld is het stijgingspercentage niet bekend. De meeste gemeenten hebben de grafkosten in 2009 tussen de 2,0% en 4,0% duurder gemaakt dan in 2008. De gemeente Assen heeft een prijsstijging van 6,5% doorgevoerd, maar de gemeente Tynaarlo spant de kroon met een prijsstijging van 10,0%.

	Aa en Hunze*	Assen	Borger-Odoorn	Coevorden	De Wolden	Emmen	Emmen (buitendorp)	Hoogeveen	Meppel	Midden-Drenthe	Noordenveld**	Tynaarlo	Westerveld***
Algemeen graf													
Begrafnis p.p.	-	-	€ 408,50	-	-	€ 344,55	€ 299,20	-	€ 1.128,00	€ 356,00	-	-	-
Grafrecht	-	-	€ 476,60	-	-	€ 575,90	€ 383,85	-	€ 725,00	€ 0,00	-	-	-
Alg. onderhoud	-	-	€ 0,00	-	-	€ 308,70	€ 617,50	-	€ 0,00	€ 0,00	-	-	-
Looptijd	-	-	10 jaar	-	-	20 jaar	20 jaar	-	10 jaar	10 jaar	-	-	-
Totale kosten	-	-	€ 885,10	-	-	€ 1.229,15	€ 1.300,55	-	€ 1.853,00	€ 356,00	-	-	-
Tot. (ex onderhoud)	-	-	€ 885,10	-	-	€ 693,05	€ 683,05	-	€ 1.853,00	€ 356,00	-	-	-
Totale kosten p/j	-	-	€ 88,51	-	-	€ 61,46	€ 65,03	-	€ 185,30	€ 35,60	-	-	-
Tot. p/j (ex onderhoud)	-	-	€ 88,51	-	-	€ 34,65	€ 34,15	-	€ 185,30	€ 35,60	-	-	-
Eigen graf (1 p)													
Begrafnis p.p.	€ 493,70	-	€ 408,50	-	€ 1.867,00	€ 299,20	€ 299,20	€ 331,00	€ 1.128,00	€ 356,00	€ 391,00	€ 694,70	€ 300,00
Grafrecht	€ 1.963,05	-	€ 953,20	-	€ 633,00	€ 1.535,80	€ 621,50	€ 991,25	€ 2.472,00	€ 1.560,00	€ 1.566,00	€ 906,45	€ 900,00
Alg. onderhoud	€ 3.742,50	-	€ 0,00	-	€ 0,00	€ 621,50	€ 621,50	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 1.670,00	€ 0,00	€ 0,00
Looptijd	30 jaar	-	20 jaar	-	30 jaar	30 jaar	30 jaar	20 jaar	50 jaar	25 jaar	30 jaar	20 jaar	20 jaar
Totale kosten	€ 6.199,25	-	€ 1.361,70	-	€ 2.500,00	€ 2.456,50	€ 1.542,20	€ 1.322,25	€ 3.600,00	€ 1.916,00	€ 3.627,00	€ 1.601,15	€ 1.200,00
Tot. (ex onderhoud)	€ 2.456,75	-	€ 1.361,70	-	€ 2.500,00	€ 1.835,00	€ 920,70	€ 1.322,25	€ 3.600,00	€ 1.916,00	€ 1.957,00	€ 1.601,15	€ 1.200,00
Totale kosten p/j	€ 206,64	-	€ 68,09	-	€ 83,33	€ 81,88	€ 51,41	€ 66,11	€ 72,00	€ 76,64	€ 120,90	€ 80,06	€ 60,00
Tot. p/j (ex onderhoud)	€ 81,89	-	€ 68,09	-	€ 83,33	€ 61,17	€ 30,69	€ 66,11	€ 72,00	€ 76,64	€ 65,23	€ 80,06	€ 60,00
Eigen graf (2 p)													
Begrafnis p.p.	€ 493,70	€ 596,66	€ 408,50	€ 505,70	€ 1.867,00	€ 390,30	-	€ 331,00	€ 1.128,00	€ 356,00	€ 391,00	€ 694,70	€ 300,00
Grafrecht	€ 3.926,10	€ 994,48	€ 1.906,00	€ 1.270,80	€ 633,00	€ 1.919,05	-	€ 1.982,50	€ 4.258,00	€ 3.120,00	€ 2.350,00	€ 1.812,90	€ 1.800,00
Alg. onderhoud	€ 0,00	€ 1.889,51	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 621,50	-	€ 0,00	€ 0,00	€ 0,00	€ 3.340,00	€ 0,00	€ 0,00
Looptijd	30 jaar	20 jaar	20 jaar	30 jaar	30 jaar	30 jaar	-	20 jaar	50 jaar	25 jaar	30 jaar	20 jaar	20 jaar
Totale kosten	€ 8.162,30	€ 3.480,65	€ 2.314,50	€ 1.776,50	€ 2.500,00	€ 2.930,85	-	€ 2.313,50	€ 5.386,00	€ 3.476,00	€ 6.081,00	€ 2.507,60	€ 2.100,00
Tot. (ex onderhoud)	€ 4.419,80	€ 1.591,14	€ 2.314,50	€ 1.776,50	€ 2.500,00	€ 2.309,35	-	€ 2.313,50	€ 5.386,00	€ 3.476,00	€ 2.741,00	€ 2.507,60	€ 2.100,00
Totale kosten p/j	€ 272,08	€ 174,03	€ 115,73	€ 59,22	€ 83,33	€ 97,70	-	€ 115,68	€ 107,72	€ 139,04	€ 202,70	€ 125,38	€ 105,00
Tot. p/j (ex onderhoud)	€ 147,33	€ 79,56	€ 115,73	€ 59,22	€ 83,33	€ 76,98	-	€ 115,68	€ 107,72	€ 139,04	€ 91,37	€ 125,38	€ 105,00
Stijging in %													
	-	6.5%	2.7%	2.8%	2.9%	2.6%	4.0%	2.0%	3.5%	3.9%	-	10.0%	-

* = Cijfers van de gemeente Aa en Hunze (<http://aaenhunze.regelingenbank.nl>)

** = Cijfers van de gemeente Noordenveld (<http://www.gemeentenoordenveld.nl>)

*** = Cijfers van de gemeente Westerveld (<http://www.gemeentewesterveld.nl>)

Bron: Landelijke organisatie van begraafplaatsen (2009), Grafkostenonderzoek 2009

5.2 Verband tussen de beschikbare ruimte en de hoogte van de grafkosten

Uit het zogenaamde grafkostenonderzoek van Monuta (2009) zijn sterke verschillen tussen gemeenten naar voren gekomen voor wat betreft de grafkosten (bestaande uit de kosten van de teraardebestelling van een overledene, vermeerderd met gemeentelijke leges voor de begrafenis). In de provincie Drenthe zijn de verschillen tussen de verschillende gemeenten niet enorm groot. In de meeste Drentse gemeenten moet men per jaar tussen de €60,00 en €85,00 betalen voor een eenpersoons graf. Alleen in de buitendorpen van de gemeente Emmen betaalt men voor hetzelfde graf een stuk minder, namelijk €30,69 per jaar. Voor een tweepersoons graf betaalt men in de meeste Drentse gemeenten tussen de €75,00 en €125,00. In de gemeente Aa en Hunze en Midden-Drenthe vraagt men een hoger bedrag voor eenzelfde tweepersoonsgraf, respectievelijk €147,33 en €139,04.

Volgens Dela (2007) kost een uitvaart ruim zesduizend euro. De argumenten voor een begrafenis zijn traditioneel religieus of emotioneel van aard (Dela, 2007). Dela vreest dat aan deze argumentatie een nieuwe dimensie wordt toegevoegd, die in alle opzichten onwenselijk is: de financiële (Dela, 2007). Begraven of cremen moet volgens Dela (2007) een afweging blijven die men zelfstandig moet kunnen maken, zonder acht te hoeven slaan op de kosten. Nu rijst de vraag hoe de gemeenten tot de hoogte van de grafkosten komen. De grafkosten zijn bekend en dus kunnen we onderzoeken of er een verband bestaat tussen de beschikbare ruimte voor graven die er nu en in de nabije toekomst is en de hoogte van de grafkosten in de Drentse gemeenten. Is het bijvoorbeeld zo dat de gemeente Aa en Hunze en Midden-Drenthe hogere grafkosten vragen omdat zij een groot capaciteitsprobleem hebben? En is het dan ook zo dat de gemeenten die een laag tarief vragen dus automatisch voldoende capaciteit hebben voor de komende jaren? Of is er geen verband tussen de hoeveelheid beschikbare capaciteit en de gevraagde grafkosten?

Allereerst worden de gemeenten waar de grafkosten relatief laag liggen besproken. Deze gemeenten vragen allen minder dan €100,00 per persoon per jaar voor een tweepersoonsgraf. Zoals in het schema op de vorige pagina te zien is, zijn dat de gemeente Assen, Coevorden, De Wolden, Emmen en Noordenveld.

Wanneer er een verband bestaat tussen de beschikbare ruimte voor graven die er nu en in de nabije toekomst is en de hoogte van de grafkosten, dan zou dat betekenen dat in de bovenstaande gemeenten de meeste ruimte beschikbaar is om de komende jaren te kunnen blijven begraven.

Uit hoofdstuk 3 blijkt dat zonder eventueel aangekondigde maatregelen alleen de gemeente Noordenveld voldoende capaciteit heeft voor de komende 30 jaar. De gemeente Assen loopt de komende decennia tegen de grenzen van de capaciteit van De Boskamp aan en heeft nog tot 2022 voldoende begraafcapaciteit (gemeente Assen, 2007). De gemeente Assen staat voor de keuze een nieuwe begraafplaats te stichten of het ruimen van graven mogelijk te maken. Als de gemeente overgaat tot het ruimen van graven dan is de capaciteit van begraafplaats de Boskamp in ieder geval toereikend tot voorbij het jaar 2035.

De gemeente Coevorden heeft nog tot 2020 voldoende begraafcapaciteit en de gemeente De Wolden tot 2017. De gemeente Emmen heeft tot 2025 voldoende capaciteit om iedereen te kunnen blijven begraven. Er zijn echter veel begraafplaatsen in de gemeente Emmen waar de capaciteit onvoldoende of zelfs zwaar onvoldoende is. Op deze begraafplaatsen zijn op korte termijn zeker enkele maatregelen noodzakelijk, welke de nodige kosten met zich meebrengen. Wanneer de betreffende gemeenten enkele maatregelen gaan doorvoeren, dan zullen ze hoogstwaarschijnlijk allemaal voldoende capaciteit hebben voor de komende 30 jaar. Maar aan die maatregelen zitten wel kosten verbonden en die moeten wel ergens van betaald worden.

Concluderend kan worden gesteld dat er voor de Drentse gemeenten die minder dan €100,00 per persoon per jaar vragen voor een tweepersoonsgraf geen verband bestaat tussen de beschikbare ruimte en de hoogte van de grafkosten.

De gemeente Borger-Odoorn, Hoogeveen, Meppel, Tynaarlo en Westerveld vragen allen tussen de €100,00 en €125,00 per persoon voor een tweepersoonsgraf. Wanneer er een verband bestaat tussen de beschikbare ruimte voor graven en de hoogte van de grafkosten, dan zou dat betekenen dat in deze gemeenten redelijk tot voldoende ruimte beschikbaar moet zijn om de komende 30 jaar te kunnen blijven begraven.

Uit de cijfers van hoofdstuk 3 blijkt echter dat slechts de gemeente Westerveld redelijk tot voldoende ruimte beschikbaar heeft voor de komende jaren, namelijk tot 2034. De gemeente Hoogeveen heeft nog voldoende begraafcapaciteit tot 2023, maar zal op sommige begraafplaatsen wel enkele maatregelen moeten treffen. De gemeente Borger-Odoorn heeft slechts tot 2016 voldoende ruimte om te kunnen blijven begraven. De gemeente Meppel en Tynaarlo hebben vandaag de dag al een capaciteitsprobleem. Door te ruimen wordt de totale beschikbare capaciteit in de gemeente Meppel vergroot tot ongeveer 860 graven. Volgens Genius Loci (2005) kan er dan nog tot ongeveer 2015 begraven worden op de begraafplaats in Meppel. De gemeente Tynaarlo heeft ook een groot capaciteitsprobleem op elke begraafplaats. Zonder maatregelen kan de gemeente Tynaarlo nu al niet meer begraven. Er zijn dus op zeer korte termijn maatregelen nodig op alle begraafplaatsen in de gemeente Tynaarlo.

De conclusie is dan ook dat er voor bovenstaande gemeenten geen verband bestaat tussen de hoeveelheid beschikbare ruimte voor graven en de hoogte van de grafkosten. De gemeente Meppel en Tynaarlo vragen per persoon per jaar respectievelijk ongeveer €110,00 en €125,00 voor een tweepersoonsgraf, terwijl ze beide met een groot capaciteitsprobleem kampen. De gemeente Hoogeveen vraagt voor eenzelfde graf €115,00, maar heeft nog tot 2023 voldoende ruimte om te kunnen begraven.

De duurdere gemeenten zijn de gemeente Aa en Hunze en Midden-Drenthe welke €140,00 à €150,00 per persoon per jaar voor een tweepersoonsgraf vragen. Wanneer er een verband bestaat tussen de beschikbare ruimte voor graven en de hoogte van de grafkosten, dan zou dat betekenen dat in de gemeente Aa en Hunze en Midden-Drenthe de minste ruimte beschikbaar is om de komende 30 jaar te kunnen blijven begraven.

De gemeente Aa en Hunze heeft ruim voldoende begraafcapaciteit voor de komende jaren. Voorlopig zijn maatregelen niet noodzakelijk. Op sommige begraafplaatsen ontstaat na verloop van tijd wel een tekort, maar op andere begraafplaatsen is dan nog voldoende capaciteit, zodat er in totaal geen tekort zal ontstaan. De gemeente Aa en Hunze kan zonder verdere maatregelen begraven tot minimaal 2049. De gemeente Midden-Drenthe kan zonder verdere maatregelen begraven tot 2022. De begraafplaatsen in Hijken, Smilde en Bovensmilde zijn (bijna) vol en voor deze begraafplaatsen moet enkele maatregelen getroffen worden.

De conclusie voor de duurdere gemeenten is dan ook dat er geen verband is tussen de beschikbare ruimte voor graven en de hoogte van de grafkosten. De gemeente Aa en Hunze heeft als één van de weinige Drentse gemeenten ruim voldoende begraafcapaciteit voor de komende 30 jaar, maar rekent daarentegen de hoogste grafkosten. De gemeente Midden-Drenthe kan nog ongeveer even lang begraven als de gemeente Coevorden, maar de gemeente Midden-Drenthe vraagt per jaar €140,00 en dat is €80,00 per jaar meer dan de gemeente Coevorden, de gemeente Coevorden vraagt namelijk nog geen €60,00 per persoon per jaar voor een tweepersoonsgraf.

Uit het bovenstaande valt te concluderen dat er geen verband bestaat tussen de beschikbare ruimte voor graven en de hoogte van de grafkosten. Uitzonderingen hierop zijn de gemeente Noordenveld en Westerveld. De gemeente Noordenveld vraagt per persoon per jaar minder dan €100,00 voor een tweepersonsgraf en heeft nog ruim voldoende capaciteit op de gemeentelijke begraafplaatsen om de komende 40 jaar te kunnen blijven begraven. De gemeente Westerveld vraagt iets meer dan €100,00 per persoon per jaar voor eenzelfde graf en heeft voor ongeveer 25 jaar voldoende capaciteit om te kunnen blijven begraven. Bij de overige twaalf gemeenten is er geen verband tussen de hoeveelheid ruimte die de gemeente nog beschikbaar heeft en de hoogte van de grafkosten die men rekent.

6. Begraafvoorkeur inwoners van Alteveer

Dit hoofdstuk is geschreven naar aanleiding van een enquête/interview (zie bijlage) die gehouden is onder inwoners van Alteveer. Alteveer is een klein dorp, gelegen tussen Hoogeveen en Zuidwolde, dat voor het grootste gedeelte onder de gemeente De Wolden valt, maar waar ook enkele huishoudens onder de gemeente Hoogeveen vallen. Dit gegeven maakt het interessant om te onderzoeken welke gemeente de voorkeur geniet als het gaat om begraven.

De enquêtes/interviews zijn gehouden onder 60 willekeurig gekozen inwoners van Alteveer. Er is bij de mensen aangebeeld en gevraagd of men tijd had om een aantal vragen te beantwoorden. Allereerst is het geslacht vastgesteld en is de leeftijdscategorie gevraagd, zodat hier eventuele verschillen aan te merken zijn. De verschillende leeftijdscategorieën zijn 18-39 jaar, 40-59 jaar en 60 plussers. Er is bewust gekozen voor deze categorisering van leeftijden, aangezien de manier waarop men betrokken is bij een begrafenis nogal verschilt per categorie. Zo heeft de eerste categorie het minst vaak te maken met het begraven van dierbaren, laat staan het regelen ervan. De tweede categorie heeft vaker een dierbare moeten begraven, bijvoorbeeld een vader of moeder en heeft ook vaker een begrafenis moeten regelen. De categorie 60 plussers heeft meestal nog meer ervaring met begrafenissen en is er misschien zelf ook meer mee bezig dan de jongere leeftijdscategorieën.

In dit hoofdstuk zal eerst de verhouding tussen begraven en cremeren en daarna de redenen voor begraven besproken worden. Dan zal in paragraaf 6.2 dieper worden ingegaan op de vraag welke gemeente de voorkeur geniet als het gaat om begraven. In paragraaf 6.3 zullen dan tot slot de antwoorden worden besproken op de vragen die betrekking hebben op stijgende en dalende grafkosten in de nabije toekomst.

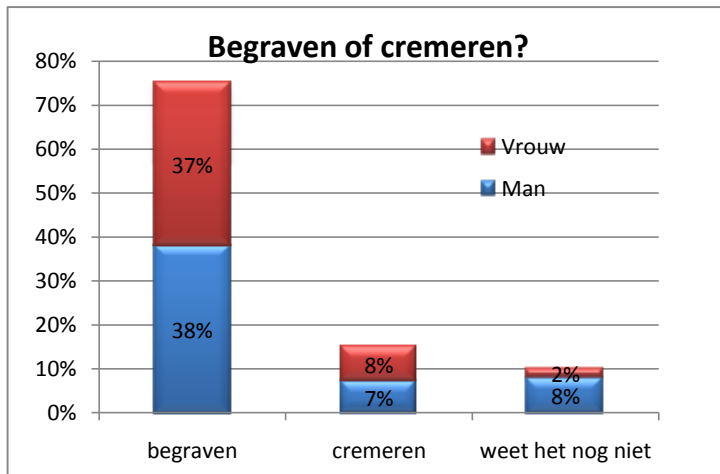
6.1 Begraven versus cremeren

De keuze voor begraven of cremeren heeft een grote invloed op de behoefte aan nieuwe begraafplaatsen. Wanneer er meer mensen kiezen voor een begrafenis neemt dit meer ruimte in beslag, begraafplaatsen raken dan eerder 'vol' en er moet eerder gekeken worden naar de mogelijkheden voor ruiming en hergebruik van graven, het in- of uitbreiden of het aanleggen van een nieuwe begraafplaats. Uit een onderzoek van het NIPO (2007), 'Hoeveel vaart zit er nog in de uitvaart', blijkt dat in Nederland steeds meer mensen kiezen voor cremeren. Van de ondervraagden geeft 42% aan een voorkeur te hebben voor deze vorm van lijkbezorging (NIPO, 2007). Het begraven komt volgens het onderzoek van NIPO op een tweede plaats met 35%. Maar gaan deze percentages ook op voor een klein dorp als Alteveer?

Uit figuur 6.1 blijkt dat 75% van de inwoners van Alteveer voor begraven zal kiezen en slechts 15% zich zal laten cremeren wanneer men komt te overlijden. De overige 10% twijfelt nog wat er met hen moet gebeuren na hun dood. De inwoners van Alteveer kiezen dus vaker voor begraven dan het landelijk gemiddelde zou doen vermoeden. Uit de analyses van hoofdstuk 3 en 4 blijkt dat de verhouding tussen begraven en cremeren in Alteveer afwijkt van de verhouding waarmee de meeste gemeenten rekenen. Uit eigen onderzoek blijkt dat de verhouding tussen begraven en cremeren in Drenthe ongeveer op 60:40 ligt. In Alteveer wijkt de verhouding dus enorm af. Een mogelijke verklaring is het feit dat er in de gemeenten De Wolden en Hoogeveen geen crematorium aanwezig is. Een andere mogelijke oorzaak voor de opvallende uitkomst in Alteveer is dat de inwoners van Alteveer redelijk conservatief zijn en dus meer voor begraven kiezen omdat dit als 'normaal' en 'gewoon' gezien wordt.

Er is nagenoeg geen verschil aan te tonen tussen mannen en vrouwen, van zowel de mannen als de vrouwen kiest het merendeel voor begraven en kiest een klein deel voor cremeren (zie figuur 6.1).

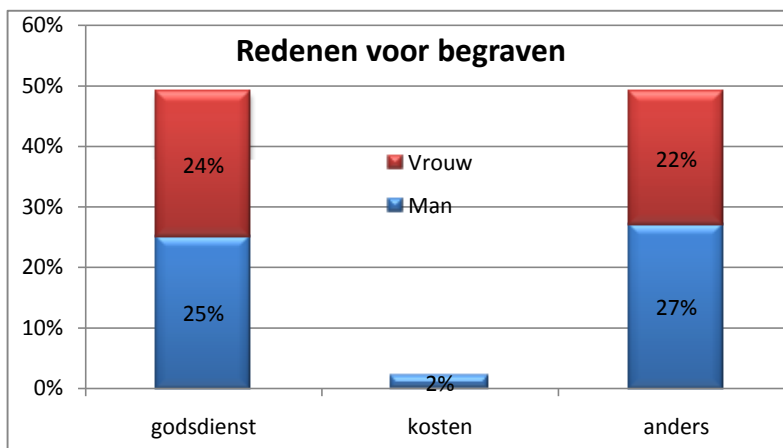
Wanneer we naar de verschillende leeftijdscategorieën kijken, dan zijn ook daar nauwelijks verschillen aan te tonen. Binnen elke leeftijdscategorie is begraven de meest gekozen vorm van lijkbezorging. Er zijn wel enkele zaken opvallend bij de 60 plussers. Allereerst het feit dat er bij de 60 plussers niemand is die nog niet weet wat er met hem of haar moet gebeuren na de dood. Wat verder opvalt, is het feit dat alle 60+ vrouwen voor begraven kiezen.

Figuur 6.1: percentage van de ondervraagden dat voor begraven of cremeren kiest.

Redenen begraven

Uit het onderzoek van het NIPO (2007) blijkt dat de mensen die voor begraven kiezen ‘een plek voor nabestaanden om naar terug te gaan’ als belangrijkste reden noemen (35%). Een tweede en vaak genoemde reden om voor begraven te kiezen is het geloof of de godsdienst (21%). Andere redenen om voor begraven te kiezen zijn onder andere het feit dat het om een gevoelskwestie gaat en dat het voor sommigen een traditie is.

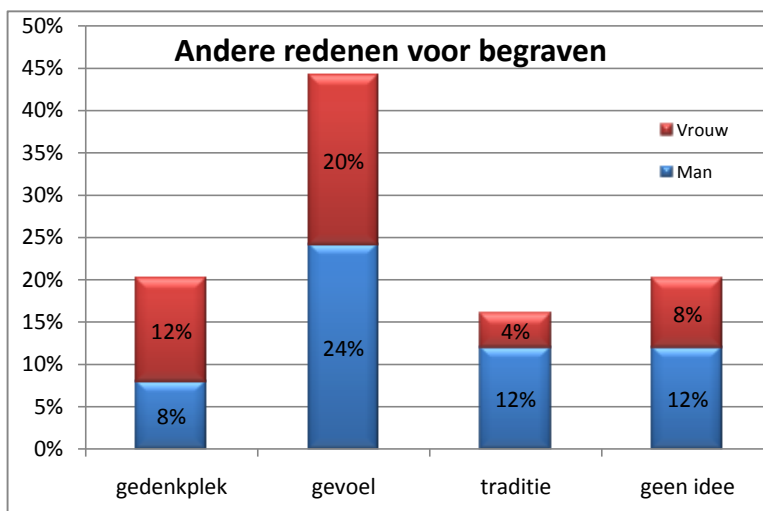

Figuur 6.2: redenen voor begraven.

De inwoners van Alteveer noemen als belangrijkste reden om voor begraven te kiezen het geloof of de godsdienst (49%). Slechts één persoon gaf het kostenvoordeel als reden om voor begraven te kiezen, hieruit blijkt dat deze persoon niet op de hoogte is van het feit dat

begraven duurder is dan cremeren. De overige 49% koos voor een andere reden. Andere redenen om voor begraven te kiezen zijn ‘een gedenkplek voor nabestaanden’, het feit dat het om een gevoelskwestie gaat en dat het voor sommigen een traditie is. In figuur 6.3 is te zien dat de meeste mensen het gevoel als belangrijkste andere reden noemen en niet ‘een gedenkplek voor nabestaanden’ zoals uit het onderzoek van NIPO (2007) naar voren kwam. Wanneer we kijken naar de verschillende leeftijdscategorieën, dan blijkt dat 75% van de 60 plussers het geloof of de godsdienst als belangrijkste reden noemt om voor begraven te kiezen.

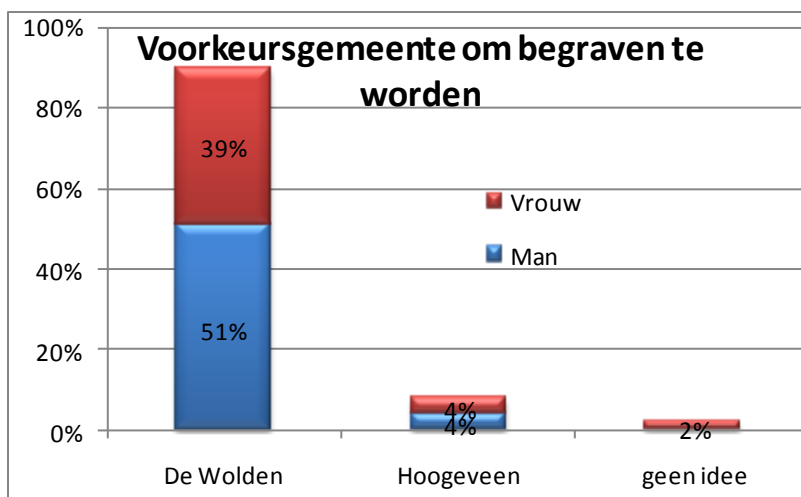
Bij de categorieën 18-39 jaar en 40-59 jaar noemt ongeveer 40% godsdienst als belangrijkste reden en noemt 60% een andere reden om voor begraven te kiezen. Van deze andere redenen is bij iedere leeftijdscategorie het feit dat het een gevoelskwestie betreft de belangrijkste reden.

Figuur 6.3: andere redenen voor begraven.

6.2 Voorkeur ‘begraafgemeente’

De grafkosten verschillen enorm over de ruimte (Van Steen en Pellenburg, 2006b). De meeste ‘dure’ begraafplaatsen zijn te vinden in de Randstad, maar ook zijn er her en der verspreid over het hele land ‘duurdere’ begraafplaatsen te vinden. De provincies Friesland, Noord-Brabant en Limburg zijn relatief goedkope provincies wat betreft grafkosten. Maar ook binnen een provincie kunnen de verschillen erg groot zijn (Van Steen en Pellenburg, 2006b). Uit hoofdstuk 5 blijkt dat er binnen de provincie Drenthe geen hele grote verschillen zijn wat betreft de hoogte van de grafkosten. De gemeente De Wolden vraagt €2.500,00 per persoon voor een tweepersonsgraf voor een periode van 30 jaar, per jaar dient men ongeveer €83,00 te betalen. De gemeente Hoogeveen vraagt voor eenzelfde graf iets meer dan €2.300,00 per persoon, maar de gemeente Hoogeveen geeft haar graven uit voor een periode van 20 jaar, dit betekent dat je in de gemeente Hoogeveen per jaar ongeveer €115,00 moet betalen.

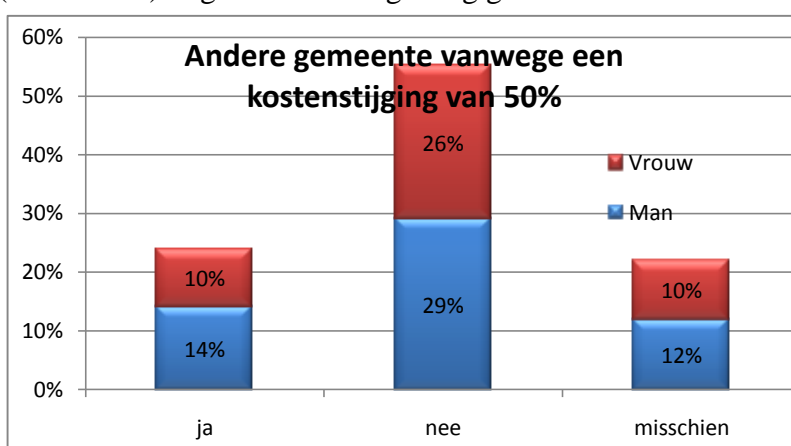

Figuur 6.4: voorkeursgemeente om begraven te worden.

De inwoners van Alteveer willen bijna allemaal begraven worden in de gemeente De Wolden, op de begraafplaats Zuidwolde. Slechts 8% wil liever in de gemeente Hoogeveen begraven worden. De leeftijdscategorie 18-39 jaar laat ongeveer hetzelfde beeld zien als figuur 6.4. In de leeftijdscategorie 40-59 jaar is het opvallend dat de vrouwen tussen de 40 en 59 jaar allemaal voor de gemeente De Wolden kiezen. Bij de 60 plussers kiezen alle mensen, zowel de mannen als de vrouwen, om begraven te worden in de gemeente De Wolden.

6.3 Wijzigende grafkosten

Een tweepersoonsgraf in de gemeente De Wolden kost dus ongeveer €83,00 per persoon per jaar. De gemeente Hoogeveen vraagt voor eenzelfde graf ongeveer €115,00 per persoon per jaar. De vraag is nu of de inwoners van Alteveer, wanneer de kosten in de voorkeursgemeente met 50% zouden stijgen, zouden overwegen om in een andere gemeente begraven te willen worden. Uit onderstaand tabel blijkt dat 25% van de inwoners van Alteveer bij een kostenstijging van 50% van 'begraafgemeente' zal willen veranderen. Ruim de helft (55%) geeft aan niet te willen veranderen van 'begraafgemeente' en de overige ruim 20% weet het (momenteel) nog niet. Er is nagenoeg geen verschil aan te tonen tussen man en vrouw.

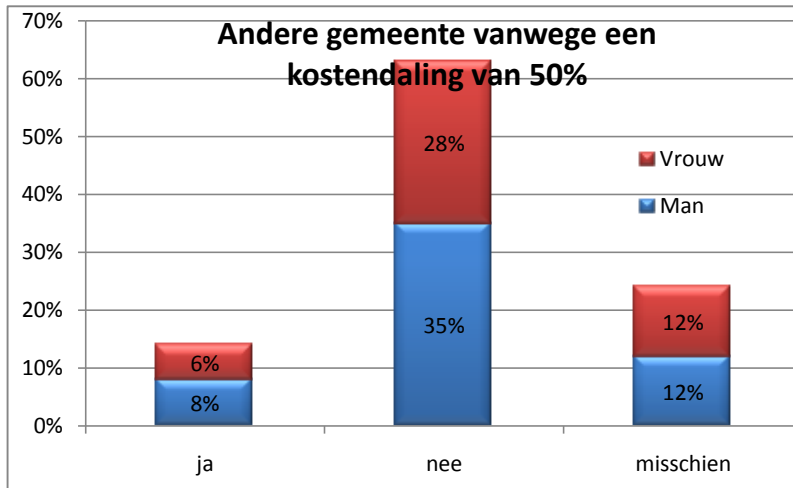

Figuur 6.5: veranderen van 'begraafgemeente' bij een kostenstijging van 50%.

Wanneer we naar de verschillende leeftijdscategorieën kijken, dan valt op dat in alle categorieën de meeste mensen niet van 'begraafgemeente' wensen te veranderen wanneer de

kosten in de voorkeursgemeente met 50% zullen stijgen. Vooral de 60 plussers zijn hier stellig in, 75% van hen zou niet van ‘begraafgemeente’ veranderen.

Meer dan de helft van de Alterveerders zal dus niet van ‘begraafgemeente’ veranderen wanneer de grafkosten in de voorkeursgemeente met 50% zouden stijgen. Wanneer de grafkosten in een andere (nabijgelegen) gemeente nu met 50% zouden dalen, zou men dan wel bereid zijn om van ‘begraafgemeente’ te veranderen?

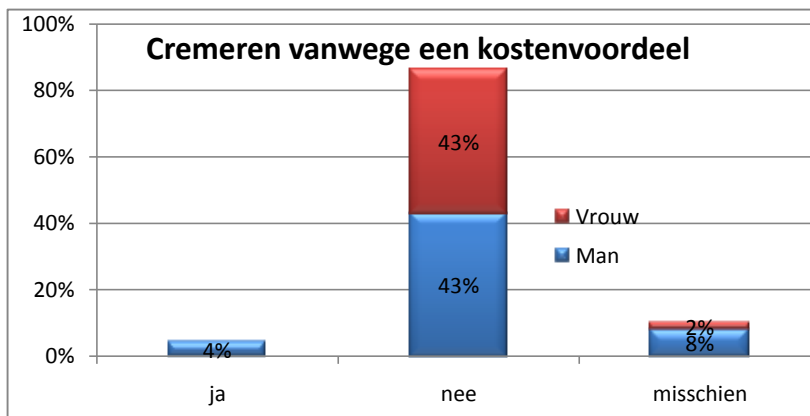

Figuur 6.6: veranderen van ‘begraafgemeente’ bij een kostendaling van 50%.

Uit figuur 6.6 blijkt dat ook een daling van de grafkosten in een andere gemeente de keuze voor een ‘begraafgemeente’ niet beïnvloed. De cijfers uit figuur 6.5 en 6.6 komen nagenoeg overeen en dus kan worden geconcludeerd dat zowel een stijging als een daling van de grafkosten niet of nauwelijks invloed heeft op de keuze van de ‘begraafgemeente’.

Wanneer we naar de verschillende leeftijdscategorieën kijken, dan valt op dat in alle categorieën de meeste mensen niet van ‘begraafgemeente’ wensen te veranderen wanneer de kosten in een andere gemeente zullen dalen. In de categorie 18-39 jaar valt op dat er geen enkele vrouw is die van ‘begraafgemeente’ wenst te veranderen. Bij de 60 plussers is er daarentegen geen enkele man die zijn keuze zal wijzigen wanneer de grafkosten in een andere gemeente met 50% zullen dalen.

Wanneer we naar de totale kosten van een uitvaart kijken, dan zien we dat begraven iets duurder is dan cremieren, al snel ongeveer 6.500 euro versus 5.700 euro (Dela, 2007). De basiskosten van begraven versus cremieren verschillen aanzienlijk: 1.600 euro en 825 euro (Dela, 2007). Onderzoek toont aan dat vijftien procent van hen die kiest voor crematie deze keuze heeft gemaakt omwille van de lagere kosten (Dela, 2007). Van hen die kiezen voor begraven, overweegt tien procent zich te laten cremieren als de grafkosten verder stijgen (Dela, 2007). Gaan de uitkomsten van het onderzoek van Dela ook op voor Alteveer?

Figuur 6.7: keuze voor crematie bij kostendaling cremieren t.o.v. begraven.

Slechts twee mannen (4%) zouden voor crematie kiezen vanwege het kostenvoordeel dat dit met zich mee zou brengen. Het overgrote deel (86%) van de inwoners van Alteveer zal niet voor crematie kiezen wanneer de kosten van crematie de komende jaren fors zullen dalen ten opzichte van de grafkosten (zie figuur 6.7). De meeste mensen gaven aan per definitie niet gecremeerd te willen worden, ongeacht de hoogte van de kosten of het kostenvoordeel. Wanneer we naar de verschillende leeftijdscategorieën kijken, dan is er alleen in de categorie 40-59 enige twijfel over het wel of niet laten cremieren vanwege het kostenvoordeel, 15% van deze groep weet het nog niet zeker. De percentages uit het onderzoek van Dela gaan voor Alteveer dus gedeeltelijk op. In Alteveer zou eventueel 14% van de inwoners zich vanwege het kostenvoordeel laten cremieren, waarvan 4% dit zeker zal doen en 10% nog twijfelt.

7. Conclusies en aanbevelingen

7.1 Conclusies

Een opvallende conclusie is het feit dat de gemeenten Coevorden, De Wolden en Noordenveld geen actief begraafplaatsenbeleid voeren. Vooral de gemeenten Coevorden en De Wolden zouden op korte termijn beleid moeten voeren ten aanzien van begraafplaatsen, omdat de begraafcapaciteit in deze gemeenten de komende jaren haar maximum zal bereiken (zie tabel 7.1).

Gemeente	Zonder maatregelen	Met maatregelen
Aa en Hunze	min. 2049	min. 2049
Assen	2022	min. 2035
Borger-Odoorn	2016	niet bekend
Coevorden	2020	niet bekend
De Wolden	2017	niet bekend
Emmen	2025	tot ver na 2049
Hoogeveen	2023	min. 2046
Meppel		
- Meppel	2009	2044
- Nijeveen	min. 2044	min. 2044
Midden-Drenthe	2022	2034
Noordenveld	min. 2049	min. 2049
Tynaarlo	2008	2045
Westerveld	2034	2048

*= Behoefte voor de komende 40 jaar o.b.v. CBS prognoses.

Tabel 7.1: Maximale begraafcapaciteit zonder en met maatregelen Drentse gemeenten.

Uit tabel en figuur 7.1 blijkt dat alleen de gemeente Aa en Hunze en Noordenveld de komende 40 jaar gewoon door kunnen blijven begraven zonder dat er maatregelen getroffen dienen te worden. Alle andere gemeenten zullen binnen nu en maximaal 25 jaar een capaciteitsprobleem hebben op de gemeentelijke begraafplaatsen.

Om de benodigde begraafcapaciteit te bepalen hebben de Drentse gemeenten gerekend met het landelijk gemiddelde sterftcijfer. Alleen de gemeenten Assen, Borger-Odoorn en Emmen hebben gerekend met het regionaal sterftcijfer. De regionale sterftcijfers geven een realistischer beeld van de werkelijkheid en vallen hoger uit. Dit betekent dat de gemeenten in de meeste gevallen met een te laag aantal sterfgevallen hebben gerekend.

De verhouding tussen begraven en cremieren verschilt ook nogal per gemeente, zo werkt de gemeente Assen met een 25:75 verhouding, de gemeente Hoogeveen met een 60:40 verhouding en andere gemeenten weer met een 50:50 verhouding. Sommige gemeenten geven zelfs helemaal geen verhouding tussen begraven en cremieren. Het aantal mensen dat begraven moet worden de komende jaren is sterk afhankelijk van de verhouding tussen begraven en cremieren. Het is dus op zijn minst vreemd te noemen dat sommige gemeenten uitgaan van de landelijke verhouding tussen begraven en cremieren, terwijl het in Drenthe per gemeente al behoorlijk kan verschillen. Uit eigen onderzoek blijkt dat de verhouding ongeveer op 40:60

ligt. De meeste gemeenten kunnen met deze verhouding een redelijk goede inschatting maken van het aantal te verwachten begravingen. De gemeenten die over een crematorium beschikken, de gemeenten Assen, Emmen en Meppel, moeten rekening houden met een hoger crematiepercentage.

Het merendeel van de Drentse gemeenten werkt dus met landelijke sterftecijfer die in de meeste gevallen niet de werkelijke situatie weergeven. Wanneer men met regionale cijfers zou gaan werken, ontstaat er een realistischer beeld van de werkelijkheid en kan men regiospecifiek, in dit geval op gemeentelijk niveau, te werk gaan.

Verder blijkt dat er een aantal gemeenten zijn die nagenoeg uitgaan van het minimaal aantal uit te geven graven, met name de gemeenten Assen en Borger-Odoorn (zie tabel 7.2), terwijl het verstandiger is om het benodigde aantal graven wat ruimer te schatten, met het oog op onverwachte omstandigheden. Een aantal gemeenten rekenen echter wel erg ruim, en overschatten zo de problematiek die er mogelijk op de gemeentelijke begraafplaatsen zal ontstaan (zie tabel 7.2).

Gemeente	Gebruikte bevolkingprognose		Aantal benodigde graven		
	Landelijk	Regionaal	Minimum	Gemeente	Maximum
Aa en Hunze	X		2.950	3.700	4.000
Assen		X	5.550	6.150	11.100
Borger-Odoorn		X	2.800	2.800	4.000
Coevorden *	-	-	4.250	4.520	5.900
De Wolden *	-	-	2.700	5.657	3.750
Emmen		X	11.000	12.000	18.300
Hoogeveen	X		6.450	11.396	10.150
Meppel	X		3.300	8.340	5.500
Midden-Drenthe	X		4.100	5.500	5.600
Noordenveld *	-	-	3.800	niet bekend	4.850
Tynaarlo	X		3.700	8.100	5.100
Westerveld	X		2.150	niet bekend	3.100

* Geen beleid en data beschikbaar

Tabel 7.2: Gebruikte bevolkingprognose en het aantal benodigde graven per gemeente.

Uit de verschillende nota's en andere beleidsdocumenten blijkt dat de meeste gemeenten proberen de capaciteit te verhogen door oude graven te ruimen. Een andere veel gebruikte maatregel is inbreiding. Een derde veel gebruikte maatregel is het tweelaags begraven. De mogelijkheid van uitbreiding is vaak de laatste oplossing die gekozen wordt. De gemeenten kiezen dus meestal voor ruimen, een maatregel die veel ruimte oplevert en relatief goedkoop is.

De grafkosten die de Drentse gemeenten rekenen verschillen niet veel. De meeste gemeenten rekenen voor een tweepersoons graf tussen de 75 en 125 euro per persoon per jaar. De gemeenten Coevorden, Aa en Hunze en Midden-Drenthe zijn hierop een uitzondering. De gemeente Coevorden vraagt voor een tweepersoons graf nog geen 60 euro per persoon per jaar. De gemeenten Aa en Hunze en Midden-Drenthe vragen gemiddeld per persoon respectievelijk €147,33 en €139,04 per jaar. Er is geen verband tussen de beschikbare ruimte voor graven en de hoogte van de grafkosten. Uitzonderingen hierop zijn de gemeente Noordenveld en Westerveld. De gemeente Noordenveld vraagt per persoon per jaar minder dan €100,00 voor een tweepersoonsgraf en heeft nog ruim voldoende capaciteit op de

gemeentelijke begraafplaatsen om de komende 40 jaar te kunnen blijven begraven. De gemeente Westerveld vraagt iets meer dan €100,00 per persoon per jaar voor eenzelfde graf en heeft voor ongeveer 25 jaar voldoende capaciteit om te kunnen blijven begraven. Bij de overige twaalf gemeenten is er geen verband tussen de hoeveelheid ruimte die de gemeente nog beschikbaar heeft en de hoogte van de grafkosten die men rekent.

Uit de enquête in Alteveer blijkt dat 75% van de inwoners voor begraven zal kiezen en slechts 15% zich zal laten cremieren wanneer men komt te overlijden. De overige 10% twijfelt nog wat er met hen moet gebeuren na hun dood. Uit eigen onderzoek blijkt dat de verhouding tussen begraven en cremieren in Drenthe ongeveer op 60:40 ligt. In Alteveer wijkt de verhouding dus enorm af. Een mogelijke verklaring is het feit dat er in de gemeenten De Wolden en Hogeveen geen crematorium aanwezig is. Een andere mogelijke oorzaak voor de opvallende uitkomst in Alteveer is dat de inwoners van Alteveer redelijk conservatief zijn en dus meer voor begraven kiezen omdat dit als 'normaal' en 'gewoon' gezien wordt.

De inwoners van Alteveer willen bijna allemaal begraven worden in de gemeente De Wolden, op de begraafplaats Zuidwolde. Slecht 8% wil liever in de gemeente Hogeveen begraven worden. Zowel een stijging als een daling van de grafkosten zal niet of nauwelijks invloed hebben op de keuze van de 'begraafgemeente'.

Het overgrote deel van de inwoners van Alteveer zal niet voor crematie kiezen wanneer de kosten van crematie de komende jaren fors zullen dalen ten opzichte van de grafkosten. De meeste mensen gaven aan per definitie niet gecremeerd te willen worden, ongeacht de hoogte van de kosten of het kostenvoordeel.

7.2 Aanbevelingen

Het lijkt mij verstandig dat iedere gemeente een begraafplaatsenbeleid op stelt voor een periode van 20 of 30 jaar en deze elke 5 jaar herzielt. Vooral de gemeenten De Wolden en Coevorden hebben hier op korte termijn behoefte aan, aangezien zij nog maar ongeveer 10 jaar voldoende begraafcapaciteit hebben.

Verder denk ik dat het verstandig is om één of twee grote begraafplaatsen per gemeente te behouden en op de kleinere begraafplaatsen geen nieuwe graven meer uitgeven, zodat deze op den duur gesloten kunnen worden. De vele kleine begraafplaatsen zijn relatief duur, omdat er maar weinig mensen begraven worden en er dus weinig inkomsten zijn en er wel algemeen onderhoud gepleegd moet worden. Een ander voordeel van één of twee grote begraafplaatsen is het feit dat je dan een overzichtelijkere begraafplaats kunt creëren, waardoor het ruimingsbeleid beter tot zijn recht kan komen.

De meeste gemeenten hebben het landelijk gemiddelde sterftecijfer van het CBS als uitgangspunt genomen voor de behoefteprognose. Alleen de gemeente Assen, Borger-Odoorn en Emmen hebben gerekend met het regionaal sterftecijfer. Om een goede afspiegeling van de werkelijkheid te krijgen is het beter om met regionale dan met landelijke cijfers te werken, omdat elke regio uniek is en er dus grote verschillen kunnen zijn met het landelijk gemiddelde.

Wat betreft de hoogte van de grafkosten denk ik dat iedere gemeente ervoor moet zorgen dat het uitgeven en het onderhouden van graven kostendekkend is. De gemeenten moeten een graf of een begraafplaats niet als product zien waarmee winst kan worden gemaakt, maar aan de andere kant moet het ook geen kostenpost worden die de algemene belastingbetaler dan op moest hoesten. Zoals uit de enquêtes/interviews naar voren komt, heeft zowel een stijging als

een daling van de grafkosten niet of nauwelijks invloed op de keuze van de 'begraafgemeente'. De gemeenten kunnen dus best uitgaan van het feit dat de gebruiker betaalt. De grafkosten spelen een kleine rol in de keuze voor een 'begraafgemeente'.

Als laatste wil ik de gemeente aanbevelen om op elke begraafplaats een streng ruimingsbeleid te hanteren. Oude graven, die er al 50 jaar liggen, moeten worden geruimd, natuurlijk zijn er altijd uitzonderingen mogelijk, maar zo creëer je veel ruimte op een relatief goedkope manier. Ook zou ik als de gemeente willen aanbevelen om te kijken of er tweelaags begraven kan worden, dit scheelt namelijk heel veel ruimte en is ook een relatief goedkope oplossing.

8. Literatuurlijst

- Beets, G. (2007), Demografische ontwikkelingen: trends, perspectieven en opvattingen. In: A.M. van der, L. Vervoorn, N. van Nimwegen & F.L. Leeuw (eds.), *Justitie en demografie: over ontgroening, vergrijzing en verkleuring; veranderingen in bevolkingssamenstelling en de gevolgen voor Justitie*. Reeks WODC-Cahiers, nummer 2007-9, Den Haag: WODC/NIDI, p. 15-31
- Bok, L. en Y. Attema (2003) *Begraafplaatsen als cultuurbezit*, Den Haag: SDU Uitgevers
- Buiten, D. (2008), Capaciteitsberekening begraafplaatsen Westerveld
- CBS (2005), *Statline*. Den Haag: Statistieken Nederland. <<http://statline.cbs.nl/>>
- CBS (2006), *Statline*. Den Haag: Statistieken Nederland. <<http://statline.cbs.nl/>>
- CBS(2009), *Statline*. Den Haag: Statistieken Nederland. <<http://statline.cbs.nl/>>
- Dela (2007), Bodemprijzen, uiteenlopende aspecten van de grafkostenproblematiek.
- Dijk, S. van & M.G. Mennen (2002), *Lijkbezorging in Nederland. Evaluatie Inspectierichtlijn, Overzicht van de Branche en Inzicht in Naleving van Regelgeving*. Bilthoven: RIVM
- Gemeente Assen (2007), Beleidsnota gemeentelijke begraafplaatsen. ‘*Het kan maar één keer goed*’
- Gemeente De Wolden (2009), Bestemmingsplan uitbreiding begraafplaats Zuiwolde
- Gemeente Emmen (2008), Begraafplaatsen inbreiden, uitbreiden en ruimen Gemeente Emmen
- Gemeente Emmen (2009), Financiën Begraafplaatsen, huidige situatie op orde
- Gemeente Midden-Drenthe (2004), Nota Begraafplaatsen
- Gemeente Hoogeveen (2006), *Voorjaarsnota 2006. Meerjarenbeleid 2007-2010*. Gemeente Hoogeveen, mei 2006.
- Genius Loci (2005), Behoeftte en capaciteit – Algemene Begraafplaatsen Meppel, rapport behoefte en capaciteit
- Graftombe (2009) <<http://www.graftombe.nl/>>.
- Hurkmans, P. (2008), Visie begraafplaatsen gemeente Borger-Odoorn, ‘Ruimte voor de laatste rustplaats’ 2008-2018

- Jonkman, M. & Veen, W. van der (2008). De natuurbegraafplaats in Nederland, toekomst of fictie
- Landelijke organisatie van begraafplaatsen (2009), Grafkostenonderzoek 2009
- Leeuw, E. de & G. Guliker (2007), Begraafplaatsen gemeente Tynaarlo – begraafbehoefte en capaciteit. Genius Loci Begraafplaatsadviseurs
- Minister van Justitie, Hirsch Ballin, E. M. H. (1991), Wet op de lijkbezorging.
< <http://wetten.overheid.nl/>>
- Molenaar, J.G. de, M.G. Mennen & F.H. Kistenkas (2009), Alterra-rapport 1789: Terug naar de natuur. Mogelijke effecten en juridische aspecten t.a.v. natuurbegraven, asverstrooien en urnbijzetting in natuurgebieden
- Monuta (2005), Grafkosten Wederom fors Gestegen: Gemiddeld met 15%. Apeldoorn: Monuta Uitvaartzorg en Verzekeringen. <<http://www.uitvaartplein.com/monuta/comasy/cmsmonba.nsf>>
- NIPO het marktonderzoeksinstituut (2007), Nederlanders hebben voorkeur voor cremen boven begraven, Uitvaartmedia. < <http://www.uitvaartmedia.com/cijfers-en-onderzoek2727/nederlanders-hebben-voorkeur-voor-cremeren-boven-begraven-5995>>
- RDMZ (2005), *Instandhouding en Herstel van Historische Natuurstenen Graftekens*. Zeist: Rijksdienst voor de Monumentenzorg
- Snel, R. & G. Guliker (2007), Begraafbehoefte en –capaciteit - Begraafplaatsen Hoogeveen
Genius Loci Begraafplaatsadviseurs
- Steen, P.J.M. van & P.H. Pellenbarg (2006a), A Dutch Geography of Death: Introduction to the 2006 Maps. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 97, pp. 104-107
- Steen, P.J.M. van & P.H. Pellenbarg (2006b), Grave costs 2005. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 97, pp. 459
- Steen, P.J.M. van & P.H. Pellenbarg (2006c), Death and Space in The Netherlands. *Tijdschrift voor Economische en Sociale Geografie* 97, pp. 623-635
- Verburg, L. en M. Van Haren (2009), Quick scan begraafbeleid - Gemeente Aa en Hunze. Genius Loci Begraafplaatsadviseurs
- Visser, P. (2004), PRIMOS-bevolkingsprognose 2003: Vergrijzing in de regio; aantal eenpersoonshuishoudens neemt toe. *Demos, bulletin over bevolking en samenleving* 20 (3): 21-24
- Wille, A. (2004), De Laatste Tuin. Informatie en inspiratie bij ontwerp en beheer van Begraafplaatsen. TDS printmaildata, Schiedam

8.1 Internetbronnen

- <http://www.aaenhunze.nl/>
- <http://aaenhunze.regelingenbank.nl/>
- <http://www.assen.nl/>
- <http://www.borger-odoorn.nl/>
- <http://www.coevorden.nl/>
- <http://www.dewolden.nl/>
- <http://www.drenthe.nl/>
- <http://www.emmen.nl/>
- <http://www.gemeentenoordenveld.nl/>
- <http://www.gemeentewesterveld.nl/>
- <http://www.hoogeveen.nl/>
- <http://www.menseninq.nl/>
- <http://www.meppel.nl/>
- <http://www.middendrenthe.nl/>
- <http://nl.wikipedia.org/>
- <http://www.online-familieberichten.nl/>
- <http://www.provincie.drenthe.nl/>
- <http://www.tynaarlo.nl/>

9. Bijlage

Vragenlijst:

Geslacht: man vrouw

Leeftijd: 18-39 40-59 60+

Vraag 1: *Wanneer u komt te overlijden, wilt u dan worden gecremeerd of begraven?*

cremieren begraven weet het nog niet

Vraag 2: *Stel u kiest voor begraven, waarom?*

godsdienst kosten anders, namelijk

.....
.....
.....
.....

Vraag 3: *In welke gemeente zou u dan begraven willen worden?*

De Wolden Hoogeveen elders

Vraag 4: *Stel dat de grafkosten in deze gemeente met meer dan 50% zouden **stijgen**, zou u dan overwegen om in een andere gemeente begraven te willen worden?*

ja nee misschien

Vraag 5: *Stel dat de grafkosten in een andere (naastgelegen) gemeente met meer dan 50% zouden **dalen**, zou u dan overwegen om in deze andere gemeente begraven te willen worden?*

ja nee misschien

Vraag 6: *Mochten de kosten van crematie de komende jaren enorm **dalen** t.o.v. de grafkosten, zou u dan overwegen om toch te kiezen voor crematie vanwege dit kostenvoordeel?*

ja nee misschien

Hartelijke dank voor uw tijd en moeite.